

Člani zveze borcev v prvi vrsti pri političnih in družbenih akcijah

Kot borbena organizacija, zrasla iz NOV in socialistične revolucije, se danes zveza borcev bavi predvsem z dvema vrstama nalog. Prve so skupne, pri katerih zveza borcev kot sestavni del organiziranih političnih sil sodeluje po svojih sposobnostih in možnostih, druge pa specifične naloge, izvirajoče iz značaja te organizacije, iz njenega statuta in programa.

Skupne naloge terjajo od zveze borcev, da se vključuje v vsa politična dogajanja in pomaga s svojimi izkušnjami in znanjem sprejemati najboljše in najbolj napredne odločitve o našem razvoju. Tudi vnaprej je želja, da so člani zveze borcev v prvi vrsti in predvsem politično aktivni, ter da se družbene sile znajo opreti in izkoristiti izkušnje, ki so jih borci pridobili med NOB. Zlasti mladim želi zveza borcev globoko vcepiti stvarno in nepristransko vrednotenje naše revolucije in gradnje socialistične družbe.

Posebej gre poudariti delovanje zveze borcev v bazi, v krajevni skupnosti, saj so marsikje borci še vedno temeljno aktivistično jedro, ki prenaša svoje izkušnje na mlajše generacije. V občini, kjer je na vodilnih položajih vse več mladih ljudi, je harmonično sodelovanje pri političnih in družbenih akcijah še posebej važno.

Predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV v svojem poročilu poudarja, da velika večina borcev še vedno po svojih močeh prispeva k razvoju naše družbe. Dodaja pa, da nekateri pod težo let in bolezenskih tegob tudi omagujejo, drugi spet pa so nestrpni, češ da gre razvoj prepočasi in da ni več tistega poleta kot prva leta po vojni. So tudi posamezniki, ki se ponašajo kot bi vzeli vso NOB v svoj zakup, ali pa se, prizadeti zaradi različnih obrobni zadev, pasivno zapirajo vase.

Zveza borcev je na sestankih na različnih ravneh razpravljala o stabilizacijskih naporih, ki jih borci vsestransko podpirajo in po svojih močeh skušajo pripomoči k njihovi uspešnosti. Ob tem pa številne borce pretresajo pojavi neupravičenega bogatenja nekaterih, neizpolnjevanje obveznosti, izigravanja z davki, špekulacije s cenami in podobne nepravilnosti. Borci skrbijo zaradi naraščanja administracije, razmetavanja denarja za reprezentanco, neupravičeni izostanki z dela, nedisciplin in podobno. Na takšne pojave reagirajo ostreje kot drugi občani, saj so prizadeti v poslanstvu, ki so ga izvršili v NOB.

(Iz gradiva za sejo predsedstva RK ZSDL, na kateri so obravnavali informacijo o delovanju zveze borcev)

Čestitamo za praznik JLA

V soboto, 13. decembra, je bil v Vidmu 5. tradicionalni sestanek borčevskih organizacij Furlanije-Juljske krajine, Koroške, SR Hrvatske in SR Slovenije. Osrednja tema je bila uresničevanje poziva za mir in razorožitev, ki so ga v Rimu oktobra 1979 podpisali predstavniki 130 borčevskih organizacij in 50 držav z vsega sveta. Več o tej obliki skupnega boja za pravice nacionalnih manjšin in boja proti oživiljanju fašizma, ki pogloblja tvorno sodelovanje med našimi socialističnimi republikami in deželo Furlanijo-Juljsko krajino ter Koroško, preberite v novoletni številki TV-15.

Naši partizanski znaki

Odmev na Sovražni hribi, sneg, Nemci in smrt, 47-48 št. TV-15

V št. 478 TV-15 z dne 27. novembra 1980 pod gornjim naslovom novinar Janez J. Švajncar skoraj po dveh letih od dogodka piše o proslavi 35-letnice pohoda 14. divizije na Štajersko, ki je bila 24. februarja 1979 v velikem, komaj dograjenem skladišču Jeklotehne v Bohovi pri Mariboru. Opisuje znak časti udeležencev pohoda 14. divizije na Štajersko. Navaja, da je bilo izdelanih in skupaj z vabili na proslavo poslanih natanko 456 znakov. V nadaljevanju piše, kako je znak izdelan in da sta na vsakem znaku odtisnjeni priimek in ime tistega, ki ga je prejel. Nič pa avtor ne piše, ali so vsi udeleženci pohoda prejeli častne znake. Eden od tistih, ki ga ni prejel, sem tudi jaz, in ker nisem bil z vabilom povabljen na proslavo, ne vem iz kakšnih razlogov, sem prišel nepovabljen. Prišel sem s svojim vozilom in malo bolj zgodaj, pa sem se šel pred proslavo v pisarno pripravljalnega odbora pozanimat, zakaj nisem prejel vabila in častnega znaka. Tam sem srečal Antona Gregoriča-Jakca in z njim v spisku udeležencev pohoda zasledil tudi svoje ime. Po proslavi sem v dvorani C Mariborskega razstavišča govoril o tem z Mihom Butaro-Aleksom, ki je povedal, da ima pripravljalni odbor v načrtu izdelati in dodeliti častne znake vsem tistim, ki jih niso prejeli. Pri tem je tudi ostalo in jaz znaka nisem nikoli prejel.

V članku avtor piše: »Od mrzlih betonskih tal je vel hlad, zato pa so bili toliko bolj veseli trenutki v dvorani C na Mariborskem razstavišču itd.« Slišal sem mnogo udeležencev pohoda, ki so negodovali nad takim načinom organizacije proslave v mrzlem skladišču. Zora iz Tomšičeve je dejala, da jo na pohodu 1944. leta ni tako zeblo kot ta dan v Bohovi. Radovan Gobec, vodja partizanskega pevskega zbora je svoje pevce zadržal zunaj skladišča, v avtobusu, vse do nastopa na proslavi. Jaz in nekaj mojih tovarišev nismo sedeli, ker nismo našli praznih sedežev in smo sredi govora tov. Dolanca očšli iz dvorane na sonce. Še sedaj čutim posledice mraza.

Nekaj bi pripomnil tudi na sam red v dvorani (skladišču). Organizatorji so pripravili sedeže za udeležence pohoda in povabljenosti goste. Vendar je kar precej udeležencev pohoda ostalo stoje za sedeži, katerih je zasedla nadobudna mariborska mladina. Tako sem med stoječimi opazil tudi nekaj invalidov.

Ravno tako je bilo v C dvorani Mariborskega razstavišča. V dvorano smo prišli ob prihodu ene od pohodnih enot mladine, ki je šla po poteh 14. divizije. Vsi ti pohodniki so hiteli, se prerivali in nas borce odrivali ter pehali, ker so bili od pohoda lačni in so želeli čimprej priti do pogrnenih miz. Po vsem tem doživetju sem s tovariši kmalu odšel in nisem dočkal za nas najvažnejšega srečanja in kramljanja s soborci.

Mi, udeleženci pohoda 14. divizije na Šta-

jersko, kolikor nas je še, smo skromni in nezahtevni, kar pride posebno do izraza na naših srečanjih enkrat letno v februarju v domu JLA v Ljubljani. Tam se dobimo in pokramljamo ob čaši pijače. Zavedamo se, da nas je družba primerno nagradila in ne pričakujemo, da žrtvuje še za ta srečanja. Ko bi se pripravljalni odbor te proslave malo pozanimal za ta naša srečanja, ne bi imel po proslavi hudega glavobola, kako poravnati 20 milijonov starih dinarjev neporavnanih računov, kakor je izjavil eden od članov odbora. Mislim, da pijača in hrana, kar so zaslužili naši borci, ni presegla te vsote.

Pišem zato, da v prihodnje proslav ne prirejajo na tak način in v tako neprimernem prostoru. Skladišče Jeklotehne je za jeklo, in ne za borce 14. divizije, polne revmatizma in posledic februarske zime 1944.

Ne razumem pa tistega, ki ima častni znak pohoda 14. divizije na Štajersko z vtisnjenim mojim imenom in priimkom.

ŠTANE ŽIGMOND-NIKO

Tovarišica Vladoša, zdravo!

Ne vem sicer, če vam bodo te vrstice všeč, ker se vas spominjam ob vašem življenjskem jubileju, ki ste ga v teh dneh proslavili. Naj vam vsaj te skromne besede povedo tisto, kar bi sicer ostalo skrito...

Tovarišica Vladoša Simčičeva je namreč z velikimi vezmi povezana z našo Dolenjsko in posebej z domom Majde Šilc v Šmihelu, kje je bila veliko let mentorica in sodelavka na kulturnoprosvetnem polju. Spomini na njeno bogato delo bodo vpisani v življenje doma Majde Šilc, saj so bili nastopi naše mladine ob dnevih doma vsako leto ravno pod njenim mentorstvom pravi praznik. Spomini nanjo pa nas vežejo tudi ob izletih v neznano z borci Ljubljanske brigade, ki se jih je vedno udeleževala in večkrat pripravljala programe nastopa mladine ob tabornih ognjih. Njene recitacije so bile vedno doživetje mladih izvajalcev.

Nikoli pa ne bomo pozabili vsi udeleženci Pohoda v neznano, ko smo se nekoč ustavili v gozdu nad sotesko Iške, kjer je v grobu pokopana velika skupina pomorjenih partizanskih ranjencev. Tovarišica Vladoša je s toplo besedo povedala pesem, v kateri se pesnik spominja neznane padlega borca in pesmice, ki jo vsak dan zažgoli drobna ptičica... Toda, v trenutku, ko je Vladoša prišla do tega opisa, se je v resnici oglasila na vejici nad grobom drobna ptičica in zažgoleda svojo pesmico... Kako je to vplivala na vse navzoče, posebno na mladino! Nemi smo zapustili ta kraj in se podali v sotesko Vintgarja k Iški...

Vladoša! Hvala vam za vašo veliko pomoč in ne pozabite doma Majde Šilc v Šmihelu, kjer vas bodo radi sprejeli in vam stisnili roko!

Zakonske omejitve niso povsod smotrne

V letošnjem letu velja zakonska omejitev da se lahko za potne stroške, reprezentanco in pogodbeno dela izplača le do 80 odstotkov enakih stroškov iz lanskega leta. To je v nekaterih delovnih organizacijah možno upoštevati in se ranvati z določili zakona. V organizacijah, kot je na primer naš občinski odbor ZZB NOV, kjer ni nihče redno zaposlen, temveč le dva upokojenca pogodbeno za 2 oziroma 4 ure dnevno, pa so take omejitve nesmiselne in onemogočajo redno delo v organizaciji. Če moramo ravnati v skladu z navedenim zakonom, bova morala delati predsednik in tehnična tajnica več kot dva meseca brezplačno, v drugih družbenopolitičnih organizacijah, kjer so delavci z redno zaposlitvijo, pa si bodo lahko v letošnjem letu povečali osebne dohodke vsaj za 16 odstotkov glede na csebne dohodke v letu 1979.

Iz gornjega izhaja, da je delo nas, ki delamo pogodbeno, za 36 odstotkov slabše plačano kot delo redno zaposlenih, čeprav imamo prav takšno in toliko dela kot drugi. Mislim, da smo s to omejitvijo predvsem prizadeti v organizacijah ZB NOV, ki smo se pa na žalost že toliko postarali, da ne moremo biti več redno zaposleni. Borci z vsem srcem podpiramo stabilizacijske ukrepe, vendar ne takih, ki so togi in nas omejujejo v našem delu.

Naj mi kdo odgovori, kako ravnati, da bo volk sit in koza cela.

JULKA TAJNIKAR
Slovenske Konjice

Izbira poklica

Rada berem vaš TV-15, saj je v njem dosti podatkov iz NOB. Sem mati šestih otrok in najmlajšemu bo januarja osemnajst let.

Slišati je, da moramo otrokom prepustiti prosto izbiro poklica, a kaj, ko se vse drugače zgodi. Vedno sem si želela, da bi eden od mojih štirih sinov postal slovenski oficir, pa sta si Lojze in Peter izbrala drug poklic, najmlajši Jožek pa se je le odločil za oficirsko šolo. Pomagali so nam na vojnem odseku v Slovenj Gradcu. Tovariš Franc Beliš se je zelo potrudil, da se je zadeva začela reševati. Jožek je šel v Maribor na vojno komisijo, ki ga je z veseljem potrdila, saj je bil v šoli odličnjak. Prošnje in vsi potrebni dokumenti so bili poslani v Ljubljano v šolo Franca Rozmana-Staneta. S sinom sva čakala na odgovor. In ko je prišlo pismo iz Ljubljane, sem ga prebrala na glas. Jožek je obsedel bled in dejal: »Vedel sem, da ne bom dosegel šole za poklic, ki sem si ga želel.« Obrazložitev pa je bila: »Ker ne znaš tujega jezika, te ne sprejememo.«

Prigovarjala sem mu, da so pač še drugi poklici, on pa se je odločil, da bo navaden delavec, saj teh primanjkuje. Ko se je nekoliko pomiril, si je izbral pot na gradbeno šolo. V Mariboru je bil sprejet in dosegel je odlične uspeh. Toda, ko pogovor nanese na vojaščino, vedno pravi, da bo takrat, ko bo šel služiti vojaški rok, našel možnost za poklicnega oficirja.

• ŠTEFKA MELANŠEK
tajnica KO ZB NOV Razbor

Televizija in praznik republike

Slabo vreme je večino starejših ljudi prisililo, da so med prazniki ostali na svojih domovih; med njimi večina borcev NOB, ki so pretežno bolehnii in ostareli. Preostalo nam ni drugega, kot da gledamo televizijski program. Pa nas je razočaral.

Na naš največji praznik v zgodovini naših narodov, 29. november, bi morala cela domovina prepevati, plesati in se veseliti naše svo-

bode in vsega, kar smo ustvarili in kar imamo. Ne bi ponavljal našega televizijskega programa. Pripominjam samo to, da če ne bi bilo zagrebškega televizijskega programa, skoraj ne bi vedeli za praznik republike. Sprašujem se, kako lahko v drugih republikah skrbijo za svojo narodno pesem, folkloro, glasbo, tradicije NOB, skratka za kulturno dediščino, pri nas pa smo siromašni. Ne vem, kdo so pri nas ljudje, ki urejajo programe, čutim pa, da niso prveč navdušeni za našo narodno glasbo, sicer ne bi predvajali samo moderne. Čudi pa me, da naši stari borci in komunisti, ki imajo še kakšno vplivno besedo, ne ukrenejo ničesar, da bi obogatili naš televizijski program. Televizija bi namreč morala kot najbolj množična posredovalka dati narodu tisto, kar si želi. Velikokrat človeka zaboli v srcu, ko napovedovalka ali napovedovalec pove, da bo igral nekaj minut kakšen ansambel domače glasbe, s pripombo, da se bodo tega gotovo razveselili ljubitelji domače glasbe, češ saj je žalostno, da ta zvrst glasbe izumira. Ali vedo, koliko imamo pevskih zborov, ansamblov domače glasbe, pihalnih godb, folklornih skupin, da imamo šestdeset tamburaških zborov. Ali tovariši kdaj pomislijo, zakaj naši ljudje iščejo na radiju ali televiziji tuje postaje in programe, da slišijo in vidijo več lepe narodne glasbe.

Tovariši, premislite in nam dajte več našega, slovenskega in jugoslovanskega.

ADOLF ADAMIČ
Trzin

Med strahom in dolžnostjo

Dan 29. november je za nami, dan ko praznujemo naš največji praznik. Zvrstile so se razne proslave in prireditve, pa radijske in televizijske oddaje. Vse to je lepo in prav. Le z izbiro časa teh oddaj se ne morem in ne morem sprijazniti.

Ne razumem, kako je mogoče, da pridejo do odločitve tisti ljudje, ki so odgovorni za spored oddaj, da na primer film Med strahom in dolžnostjo, uvrstijo kot nočni film ob 22.30, v resnici pa se je film začel ob 23.15.

Pred tem pa smo morali gledati ameriški film Za zaprtimi vrati, kot da je nam bolj pri srcu, kaj se dogaja za zaprtimi vrati ameriške družbe.

Občutek imam, da filma Med strahom in dolžnostjo ne bi smeli uvrstiti v tako poznih večernih urah. Lahko bi ga predvajali katerikoli dan med prazniki v popoldanskih urah.

Koliko več gledalcev bi lahko spremljalo oddajo iz naše polpretekle dobe, če bi bil čas bolj primeren.

Smatram, da bi na te stvari pa že morali malo bolj paziti.

Sprašujem se, kaj smatrajo tovariši na televiziji, da je to tudi prispevek, da ne bi šlo v pozabo, kaj vse smo prestali med NOB?

Obžalujem, da nimamo več filmov s tematiko NOB. Ohranimo vsaj malo, kar so nam ohranili avtorji in režiserji, kot sta Karel Grabelšek in Vojko Duletič.

PETER SPIK-SREČKO
Bilje 171

Brkini danes

Več kot vztrajen je človek, ki vzdrži na tem hribovitem svetu, kjer je že od nekdaj bila v ospredju revščina.

Vojna je v štirih letih marsikaj vzela. Po vojna industrializacija pa je zahtevala svoje. Za te kraje se je čas ustavil. Minila so desetletja in končno je padla kocka tudi za Brkine. Dobili smo ceste, v gradnji je vočvod in tudi telefon je prestopil naš prag. Vse to je omogočilo obstoj kraja.

Pa je naravna sila zahtevala svoj delež. Nič več ne bodo čakale vreče, naložene z jabolki, ki so bile nekoč pravljica, v zadnji vojni pa resnična zgodba, ki jo opisuje Matevž Hace v svojih zapisih.

Vzdržali bomo. Morda pa postanemo turistično zanimivi. Povsod je vse pozidano, pa se bo turistom zahotelo videti kaj zapuščenega. V Brkinih bo lahko videl nove in stare ruševine zaprte domačije, drevje pa polomljeno in izruvano.

MARIJA IVANČIČ
PREM

ČE STE ŽE NAROČNIK, IZREŽITE IN DAJTE PRIJATELJU

Naročam tednik TV 15

Ime in priimek

Ulica, hišna št.

Kraj

Pošta

podpis

Za ohranitev helsinškega duha

Ko že od začetka jeseni sem spremljamo potek in delo madridske konference zunanjih ministrov 35 držav o evropski varnosti in sodelovanju – najsi je šlo za njen uvodni del, namenjen pripravi, ali pa za razprave na ministrski ravni – smo priče dejstvu, da je ves dosednji potek konference bil nenehno izpostavljen nevarnosti, da bodo močno izražena blokovska nasprotja zadušila duh Helsinkov in preprečila uspešen konec madridske konference.

Kaj bi to pomenilo za Evropo in za ves svet v celoti, za celotno stanje v mednarodnih odnosih, je dovolj, da se spomnimo besed, s katerimi je predsednik Tito pred petimi leti na vrhunski konferenci v Helsinkih poudaril njen pomen: »V zgodovini Evrope je to velik trenutek, ki spodbuja upanje v boljši jutrišnji dan in v srečnejše življenje sedanjih in prihodnjih rodov. Bilo je potrebno, da so šle mnoge generacije skozi brezštevilne preizkušnje in največje trpljenje, da bi se Evropa lahko začela osvobajati vsega tistega, kar je bilo negativnega v njeni dediščini in se obračati k prihodnosti.

Da bi lahko bolj popolno ocenili daljnosežnost tega trenutka, se moramo spomniti tudi vsega tistega, kar je v preteklosti prinašalo toliko gorja narodom ne samo te celine, temveč tudi drugih delov sveta. Iz Evrope je izšel kolonializem, ki še do danes ni popolnoma odpravljen. Tu je, žal, nastal tudi fašizem – ta najbolj mračna ideologija, kar jih pozna svet. V Evropi sta se začeli tudi dve katastrofalni svetovni vojni. Evropa je prva postala tudi prizorišče hladne vojne, blokovskih in drugih delitev in konfrontacij.«

Prav nič niso izgubile, narobe še dosti bolj so pridobile na pomembnosti te Titove ocene danes, ko je proces popuščanja napetosti, ki je tudi odprl

možnosti za sklic, in delo helsinške konference, resno ogrozila nova zaostrenost med blokoma, ko je svet prepoln hudo nevarnih kriznih žarišč in ko je oboroževalna tekma na tem, da se razplamti v novi še dosti bolj nevarni razsežnosti, in ko sta neodvisnost in svoboda mnogo narodov plen grobega vmešavanja blokovskih sil in so številni narodi žrtve tujih vojaških intervencij.

Helsinška konferenca sama in ves razvoj v Evropi in v svetu po Helsinkih je dal obilo dokazov o tem, kako je nemogoče varnost in mir v Evropi izvzeti iz celotnega dogajanja po svetu. Mnoge krize, ki se pojavljajo v bližnji in daljni okolici Evrope še kako nevarno posegajo tudi na evropske razmere. Dokaz temu je odmev, ki jih ima na medevropske odnose pojav vojaških posegov v notranje zadeve drugih držav, kot sta bili vojaški intervenciji v Kampučiji in Afganistanu pa vojna med Iranom in Irakom in podobno. Nemogoče je graditi varnost Evrope, če je v nevarnosti neodvisnost narodov v Aziji, Afriki in drugod.

Očitno je tudi, da ima vsak uspeh pri krepitvi varnosti in sodelovanje v Evropi pozitiven vpliv tudi na splošno stanje v svetu. Odtod tudi nenehno opozarjanje Jugoslavije in drugih miroljubnih sil, da je nemogoče lotevati se vprašanj evropske varnosti ločeno od vprašanj miru in varnosti drugih delov sveta, še posebej celotnega Sredozemlja in Bližnjega vzhoda, katerih problemi se neločljivo prepletajo tudi z evropskimi problemi.

To spoznanje o povezanosti evropske in svetovne varnosti je najbolj jasno izpovedal Edvard Kardelj v enem izmed svojih intervjujev nizozemskemu novinarju pred beograjsko konferenco o varnosti in sodelovanju leta 1977: »Prihodnost Evrope ni v nje-

nem zapiranju v kontinent blokovske razdeljenosti, v okostenelosti njene blokovske in novoblokovske strukture, temveč v najširšem odpiranju k sebi in k svetu držav v razvoju, toda na novih temeljih. Ko pravim na novih temeljih, ne mislim na formalne koncepte in akte o varnosti, miru in sodelovanju, temveč na dejanske spremembe v odnosih med državami in narodi tako v Evropi kot na svetu sploh. Pri tem bi želel poudariti, da so nujne vsebinske spremembe v odnosih med državami z različnimi družbenimi sistemi možne samo na temelju enakopravnosti in suverene pravice vsakega naroda, da izbira tak način življenja, kakršen mu najbolj ustreza. Nihče od zunaj nima pravice, da »osrečuje« druge narode.

Edvard Kardelj je izrazil prepričanje o zmagi demokratičnih odnosov v Evropi. »Verujem, je dejal, da bo Evropa v prihodnosti postala skupnost svobodnih narodov, ki bo izražala visoko in vse višjo stopnjo humanistične integracije, v kateri bo n. ed-sebojno sodelovanje na večstranski ravni dobivalo vse večji pomen, in v kateri bodo državne meje izgubile značaj pregrad med narodi in ljudmi, ki ga imajo danes.«

Toda Edvard Kardelj je hkrati opozoril, da taka Evropa ne bo prišla sama od sebe, da jo je treba nenehno graditi v vsej vsakodnevni dejavnosti. Pot k taki Evropi je odvisna od spreminjanja zgodovinskih pogojev, kar je delno odvisno od Evropejcev samih, delno pa tudi od razvoja sodobnega sveta. »Z drugimi besedami«, je dejal Edvard Kardelj, Evropa se sama ne more spremeniti, če se ne spremeni ves svet.«

Drago Košmrlj

Rezerve so tudi v proizvodnji

Družbena režija je nesporno preobsežna. To je bilo v zadnjem času nekajkrat jasno rečeno. Do nagle širitve administrativnih služb je prišlo zlasti zaradi neuveljavljene svobodne menjave dela in pomanjkljivih meril za nagrajevanje. Obojega se bo treba v prihodnje lotiti z veliko večjo vnemo. Odločeneje bo treba zanikati trditve, da administrativnega dela ni mogoče meriti, bolje pa bo treba ovrednotiti tudi delo v neposredni proizvodnji. To velja zlasti za težka dela v rudnikih, v komunalnih službah in drugod, ki so sedaj prav gotovo premalo ocenjena.

Dopustiti bi bilo treba samo družbeno potrebno delo, tisto delo, ki ga je nujno opravljati. Izogniti bi se morali podvajanju delovnih opravil in poenostavitvi sedaj na moč zapleteno zakonodajo. Toda pri vsem tem ne bi smeli pozabiti, da bo treba marsikaj postoriti tudi v sami proizvodnji. V zadnjem obdobju se je družbeni proizvod v državi letno povečal povprečno za 5,8 odstotka, produktivnost dela pa samo za 2,2 odstotka. Zavoljo tega se je delež produktivnosti v družbenem proizvodu nenehno zmanjševal. Že samo ta podatek kaže, da nekaj ni v redu in bi kaj hitro morali poiskati vzroke za tako stanje in jih tudi odstraniti. Iskati pa bi jih najbrž bilo treba v premajhnem izkoriščanju proizvodnih zmogljivosti. Ugotovili so, da v industriji naprave, ki jih imamo, izkoriščamo 81-odstotno. Torej so tu še precejšnje rezerve. Še slabše je z izrabo delovnega časa. Strokovnjaki so dognali, da izkoristimo pri nas samo 53 odstotkov delovnega časa, ki nam je na voljo. Vse drugo tako rekoč vržemo stran.

Velikokrat smo že govorili o večizmenskem delu. Rekli smo, da je na moč narobe, da v proizvodnji ne uvajamo druge, tretje, pa tudi četrte izmene, saj bi lahko na ta način bolje zaposlili dragocene stroje. Toda od tega je za sedaj ostalo bore malo. Vse

analize, ki so bile v zadnjem času narejene, opozarjajo, da delamo kvečjemu v eni izmeni in pol. Materialni stroški v skupnem družbenem proizvodu se zaradi tega seveda niso zmanjšali, ampak so se povečali. Delež teh stroškov je namreč v zadnjih desetih letih narastel od 51,7 na 57,4 odstotka. To pa je obremenitev, ki bi jo težko preneslo katerokoli gospodarstvo na svetu.

Naj to trditev ilustriramo s primerom. Samo en odstotek materialnih stroškov znaša nič manj kot 11 in pol milijard dinarjev in to po cenah iz leta 1978. Ta »pičli« odstotek predstavlja četrtnino vse akumulacije, ki jo je jugoslovansko gospodarstvo doseglo pred dvema letoma. Če bi torej na tem področju odločneje krenili v akcijo, bi lahko prihranili ogromna sredstva. Zdi se, da na to vse premalo mislimo, zlasti tedaj, ko se odločamo za nove naložbe. Rezerve so tolikšne, da bi se ta čas lahko brez kakršne koli škode odrekli številnim novim objektom, ki rastejo kot gobe po dežju. Če bi, denimo, uvedli samo še pol izmene več, bi prihranili veliko denarja. Toda ne. Sedaj stroji po več ur na dan stojijo povsem neizkoriščeni, po drugi strani pa uvažamo drago opremo, za katero se moramo zadolževati na številnih tujih trgih. Imamo lepe proizvodne objekte, znotraj katerih so ti stroji postavljeni, vendar jih danes po deset in več ur na dan nihče ne uporablja. Take potratnosti si v prihodnje ne bi smeli več privoščiti.

Veliko je mogoče prihraniti na področju naložb. V zadnjih štirih letih smo investirali 996 milijard dinarjev. Od tega je bilo lastnega denarja temeljnih organizacij združenega dela samo 343 milijard. Vse drugo so predstavljala razna posojila domačih in tujih bank. In vse to bo treba drago plačati. Še huje

pa je, da teh investicijskih dinarjev nismo znali racionalno obrniti. V obdobju od leta 1971 do 1975 se je družbeni proizvod na vsak vložen dinar povečal za 0,205 dinarja, v srednjeročnem obdobju, ki se pravkar izteka, pa samo še 0,196 dinarja. Ravnamo torej čedalje manj gospodarno. S takimi gibanji se ne bi smeli pomiriti. Gradbeništvo se bo moralo učinkoviteje povezati, roke izgradnje bomo morali skrajšati, postoriti pa bo treba tudi celo vrsto drugih stvari, kajti na dlani je, da imamo tukaj velike rezerve, ki jih, ko govorimo o stabilizaciji jugoslovanskega gospodarstva, nikakor ne bi smeli prezreti.

Imamo tudi ničkoliko surovin in stranskih proizvodov, posebno v kmetijstvu in prehranbeni industriji, ki jih ta čas pravzaprav nihče ne uporablja. V Vojvodini so jih ocenili na 14 milijard dinarjev. Te surovine bi morali predelovati, saj so preveč dragocene, da bi jih metali stran. Veliko materiala gre v nič pri predelavi kovin, stekla, tekstilnih, kemičnih in drugih proizvodov, ker pač zanj še nismo utegnili poskrbeti. Toda vedeti bi morali, da vsaka tona odpadnega bakra velja toliko kot dve in pol toni rude. Sto tisoč ton starega papirja lahko zamenja milijon dreves, za katere potrebujemo do deset tisoč hektarjev zemlje.

In lahko bi še naštevali. Tem vprašanjem bomo morali v prihodnjem obdobju, ki smo ga imenovali obdobje gospodarske stabilizacije, očitno nameniti veliko več skrbi kot doslej. Neugodne težnje bo treba čimprej zaustaviti. Bitko za vsak dinar bo dejansko treba voditi povsod, v proizvodnji in zunaj nje.

Darko Marin

Tvorno delo medobčinskega sveta

Novembra letos je imel medobčinski svet osmih občin celjske regije razširjeno sejo. Sestali so se v Sentjurju pri Celju. Poleg članov medobčinskega sveta ZRVS so se seje udeležili še predsedniki in sekretarji občinskih konferenc ZRVS celjske regije in predsedniki komisij za idejnopolitično izobraževanje, za družbeno dejavnost LO in DS, za organizacijska kadrovska vprašanja, za informativno propagandno dejavnost ter komisije za šport in rekreacijo.

Predsedniki regijskih komisij so poročali o delu v preteklem obdobju, predvsem o tem, kako so opravili sprejete programe dela za preteklo leto. Splošna ugotovitev je bila, da delo, predvsem glede vzgoje in izobraževanja članstva kakor tudi celotnega prebivalstva, zelo uspešno poteka. V žalski občini je to tako široko zastavljeno, da so že nekaj mesecev dnevno zasedene vse dvorane, ki jih imajo.

Predsedniki občinskih konferenc ZRVS so podali kratka poročila o delu te organizacije po občinah. Iz po-

ročil je bilo razvidno zelo uspešno in pestro delo te organizacije. V celoti so izvršili programe idejnopolitičnega in vojaškostrokovnega usposabljanja članstva.

Rezervni starešine pa so v vseh sredinah aktivno delali pri sestavljanju obrambnih načrtov v krajevnih skupnostih in v delovnih organizacijah. Poseben napredek je opazen pri pomoči, ki jo nudijo rezervni starešine šolam in to v vseh občinah. Šolam so oficirji pomagali pri pripravljanju obrambnih načrtov, pri pripravi in izvedbi obrambnih dni. V mnogih šolah pa so bili prav oficirji pobudniki za ustanovitev obrambnih krožkov in jih tudi vodijo kot mentorji. Ponekod so uspeli šole opremiti s kabineti, jim nabaviti učila, orožje itd.

Na seji so ugotavljali tudi, kako poteka v tej organizaciji kolektivno vodenje. To se uspešno uveljavlja. Načela kolektivnega vodenja so vnešena tudi v osnutek statuta ZRVS Slovenije, o katerem bo tekla razprava o osnovnih organizacijah v teh mesecih. Večina organizacij

pa je že sprejela statutarne sklepe o kolektivnem vodstvu. Poudarili pa so, da gre predvsem za delo vseh članov vodstev, za porazdelitev nalog in odgovornosti na vse člane vodstva.

Razpravljali so tudi o težavah in pomanjkljivostih, ki se pojavljajo pri delu. Ponekod je še šibka informativno-propagandna dejavnost, rekreacija in podobno. Pojavile so se tudi dileme organizacijske narave, kje naj bodo vključeni tisti tovariši, ki naj bodo po svoji funkciji člani organizacije ZRVS. Ali naj jih vključijo v kraju, kjer te funkcije opravljajo, to je v delovnih organizacijah, ali tam, kjer prebivajo. Kaj pa če v kraju, kjer prebivajo, ni organizacije ZRVS? To vprašanje je postalo odprto in bo postavljeno republiški konferenci, da o njem odloči. Dogovarjali so se, kako bi v bodoče vso to delo še izboljšali.

Vendar je posvetovanje ZRVS v Sentjurju pokazalo zelo uspešno delo te pomembne družbenopolitične in obrambne organizacije v vseh občinah celjske regije.

Franjo Marošek

Plaketa ZK ZRVSJ viškim rezervnim starešinam

Najbolj delavni

Letos so prvič od kar zvezna konferenca ZRVS Jugoslavije podeljuje plakete najboljnim občinskim organizacijam ZRVS, izbrali najboljše organizacijo kar slovenski rezervni vojaški starešine sami. Vse slovenske občinske organizacije ZRVS so izoblikovale predlog, na osnovi katerega so izbrali dobitnika letošnje plakete, torej najuspešnejšo občinsko organizacijo ZRVS. Letos je zaslužno pripadla občinski konferenci ZRVS Ljubljana Vič-Rudnik.

Priznanje je pripadlo eni resnično najuspešnej-

veliko pomoč jim je literatura s tega področja in pa revije ter druga periodika, ki obravnava to tematiko.

Vsakoletnih rednih preverjanj znanja na terenu se redno udeležujejo tudi predstavniki družbenopolitičnega življenja v občini in pa, kar je še posebej pomembno, mladina. Njihova dejavnost je resnično odprta vsem. To potrjuje tudi, da gre vsak rezervni starešina na takšno preverjanje kar s svojo družino. Družinski člani tako vidijo, kaj počnejo njihovi očetje in se neposredno seznanjajo z

socialistične zveze, tako krajevnih organizacij kot tudi občinske. Prav v socialistični zvezi pride njihova dejavnost najbolj do izraza. Sodelujejo v delu različnih komisij, kot so na primer komisija za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB in komisija za stike z mladino ter komisija za kadrovanje v vojaške poklice.

Organizacija šteje okoli 2850 članov, prav zdaj pa so sprejeli še nekaj novih članov iz vrst odgovornih družbenopolitičnih delavcev, ki delajo na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Priprava za izvršitev naloge: takšna oblika dela je viškim rezervnim starešinam prinesla dobre rezultate, zaradi katerih so tudi prejeli Plaketo ZK ZRVS Jugoslavije.

Podelitev plaket

V občinski veliki sejni dvorani Vič-Rudnik so v petek slovesno proslavili dan JLA. Slavnostni govornik je bil Vasja Butina, sekretar komiteja občinske konference ZKS. Sledilo je razvitje prapora KK ZRVS Milan Česnik. Predsednik občinske skupščine Vili Belič pa je izročil 62 odlikovanj borcem, rezervnim vojaškim starešinam in delavcem iz delovnih organizacij, ki jih je odlikovalo predsedstvo SFRJ. Najstarejši med njimi je bil 89-letni Anton Jarc, komandir čete ob ustanovitvi Šercerjeve brigade, udeleženec okto-brske in madžarske revolucije, ki je bil odlikovan z re-

dom zaslug za narod z zlato zvezdo. Predsednik republiške konference ZRVS Janez Japelj je izročil OK ZRVS Vič-Rudnik najvišje priznanje, zvezno plaketo ZRVS Jugoslavije z listino. Predsedstvo ZRVS Jugoslavije podeljuje letno vsaki republiki po eno zvezno plaketo. Plakete ZRVS Jugoslavije pa so dobili: KK ZRVS Vrhovci, Rudi Furlan, Edvard Jurhas, Franjo Lončarič, Anton Moličnik in Franc Use-nik.

Predsednik OK ZRVS Lojze Dolničar je podelil pokale ekipam in pisna priznanja ekipam izven organizacije ZRVS, ki so sodelovale v

tradicionalnem tekmovanju z vojaško pištolo, v šahu in keglanju v počastitev dneva JLA (V skupni uvrstitvi: prvo mesto KK ZRVS Malči Belič, drugo KK ZRVS Rožna dolina in tretje mesto KK ZRVS Ig).

Podeljenih je bilo tudi 5 priznanj sekretariata za ljudsko obrambo. Slovesno so sprejeli v članstvo ZRVS 21 oseb brez čina, ki opravljajo odgovorne naloge v SLO in DSZ. Uspešen kulturni program so izvajali gojenci Zavoda za slepo mladino. V avli je bila še slikovna razstava o delu in življenju ZRVS in TO.

Dušan Rebolj
Foto: J. Čurin

ših in najdelavnejših občinskih organizacij ZRVS v republiki. Že samo njihova pestra dejavnost na področju strokovnega in idejnopolitičnega usposabljanja članstva bi morala zadostovati za pre-jeto priznanje. Temu pa so dodali še kup odlik, ki krasijo delovanje njihove organizacije.

Strokovno in idejnopolitično usposabljanje temelji na njihovih lastnih silah znotraj članstva. Predavatelji na različnih predavanjih le redko niso iz njihovih vrst ali pa iz vrst družbenopolitičnih delavcev v občini. Prizadevajo si, da bi oblike usposabljanja vse manj dajale videz običajnih predavanj s predavatelji, ki porabijo določen čas, da spredavajo temo, in pa nemimi poslušalci, ki na koncu nimajo vprašanj. Zavzemajo se za seminar-sko obliko dela. Tako je v vsaki skupini med 50 do 60 slušateljev, ki se v obravnavo posameznih tem iz programa usposabljanja in izobraževanja tudi tvorno vključujejo. Udeležba na teh predavanjih je zelo dobra, še posebej v izvenmestnih občinskih območjih. Poleg tega pripisujejo velik pomen individualnemu izobraževanju članstva. V

dejavnostjo rezervnih vojaških starešin. Pokažejo pa jim tudi, kako se strelja z orožjem, kako se orientira na terenu, kratka njihova dejavnost lahko spoznajo prav vsi.

Vseskozi si tudi prizadevajo za čimboljšo materialno opremljenost. Tako imajo svoje orožje, sredstva za zvezo, terensko vozilo in podobno. Pa niso to le njihova sredstva, za uporabo jih prav radi posodijo. Tako z njihovim orožjem streljajo mladi in ostali občani na različnih tekmovanjih, ki jih redno prirejajo skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami v občini in drugimi. Poleti so občini zbirali in pomagali pri izvedbi obrambnih dne-vov na mladinski delovni akciji »Po poteh spominov in tovarštva«. Radi pa priskočijo na pomoč prav vsem, tako s strokovnim znanjem kot tudi z aktivnim vključevanjem v družbenopolitično delo. Lahko rečemo, da v občini ni večje družbenopolitične akcije, v katero rezervni starešine ne bi bili vključeni. Tako ne minejo volitve ali pri-prave in izvedbe različnih referendumov, ne da bi bili vključeni v delo. Še posebno pomemben je njihov prispevek v delu

V okviru občinske konference deluje okrog 20 krajevnih organizacij ZRVS. Aktivne ZRVS pa imajo še na šolah in organizacijah združenega dela. Prav v vseh krajevnih organizacijah uspešno delujejo tudi aktivni zveze komunistov.

Nekaj let tudi že sodelujejo z občinskimi konferencami ZRVS Zagreb-Trešnjevka, Novo Sarajevo, Beograd-Čukarica, Titograd in Skopje. Redno izmenjujejo letne programe dela in se enkrat letno tudi srečujejo vsakokrat v drugem mestu. Srečanja nimajo formalnega značaja, pa vendar so vsebinsko zelo bogata. Na njih govorijo o delu v organizacijah rezervnih vojaških starešin, njihovih težavah pri tem in pa tudi o dobrih izkušnjah, ki jih potem skušajo povzeti ostali. Ob tem se spoznavajo tudi med seboj, spoznajo pa tudi mesta gostiteljev.

Torej viška organizacija rezervnih vojaških starešin presega okvire ozke specializirane organizacije. Čeprav so družbena organizacija, pa so njeni člani pravzaprav v večini družbenopolitični delavci in aktivisti.

Boris Knific

Seja predsedstva občinske konference ZRVS Bežigrad

Na seji predsedstva občinske konference ZRVS Bežigrad, ki je bila sredi novembra, so med drugim sprejeli program dela za leto 1981. Poudarili so osrednje naloge iz programa dela, in to: da se ob izvajanju vseh nalog in še posebej iz območja vzgoje in izobraževanja krepí in izpopolnjuje bojna pripravljenost vsakega posameznika in organizacije ZRVS kot celote, pri obdelavi gradiva pa se celotno dejavnost prilagodi čim bolj konkretnemu uresničevanju koncepcije o vodenju SLO. Doseženo stopnjo organiziranosti in množične udeležbe RVS pa pri vodenju in izvajanju pouka pa je treba ohraniti, jo naprej razvijati ter pospeševati kolektivno vodenje in odgovornost. Potrebno je pripraviti predlog za organizirano in množično dejavnost pri razvijanju strelstva tako v sami organizaciji ZRVS kot med prebivalstvom sploh in še posebej pri mladini. Urediti se mora strelšče ob Savi in ga usposobiti za namensko vlogo. Marksističnemu in idejnopolitičnemu izobraževanju RVS, je treba posvečati vso pozornost in ga uvrstiti v glavno nalogo.

V tesnem sodelovanju z oddelkom LO, komitejem za SLO in DSZ, socialistično zvezo in drugimi je treba vključevati RVS čim bolj množično pri vsestranskem usposabljanju prebivalstva za delovanje v vojnih razmerah in pri nujenju odpora sovražniku.

Na osnovi doseženih uspehov pri delu RVS v nekaterih osnovnih in srednjih šolah je potrebno opraviti temeljito analizo te dejavnosti, da bi iskušnje te dejavnosti prenesli na ostale KO ZRVS

in dosegli podobne uspehe v vseh preostalih šolah. V razpravi je še posebej poudarjeno, da se mora večja pozornost posvečati obrambnim dnevom v šolah. Tu se morajo RVS kot mentorji posebno angažirati. Pri pripravah in izvajanju predvidenih vaj v letu 1981, »morajo vse organizacije in RVS posvečati pozornost zlasti množičnem« vključevanju le-teh. Pri množičnem vključevanju članstva ZRVS v vse samoupravne organizacije naše družbe, predvsem pa v organe SLO, je treba skrbeti za kvaliteto, to je pravilen izbor članov, ki imajo potrebno znanje in smisel za posamezne funkcije. S političnimi in vojaško strateškimi dogajanjmi doma in po svetu je treba

seznanjati celotno članstvo vsaj 3 do 4-krat letno. Slikovne in druge razstave naj bi bile postavljene bolj sistematično in plansko in bi jih razširili v šole, krajevne skupnosti in delovne organizacije.

Vse obširnejše in najvažnejše naloge morajo obravnavati tudi aktivni ŽK. Tako bi vzpostavili več stikov z osnovnimi organizacijami ŽK na terenu, posebno glede aktivnosti članstva ZRVS. Nujno je, da se v sodelovanju s krajevnimi skupnostmi izdela seznam oseb brez člena, ki delajo na področju SLO in družbene samozaščite. Na temelju tega moramo načrtovati odgovarjajoča vprašanja za seminarje, predavanja in podobno.

Še naprej je potrebno krepiti in razvijati sodelovanje z občinskimi organizacijami ZRVS Palilula-Beograd, Medveščak-Zagreb in Center-Sarajevo. Podobno sodelovanje je treba vzpostaviti tudi z organizacijo ZRVS pobratene občine Trebinje.

Predsedniki komisije, krajevne in osnovne organizacije bodo na osnovi navedenih nalog in osrednjih vprašanj izdelali svoje letne plane. Vsaka KO ZRVS pa bo izdelala še dopolnilni program, ki bo specifičen glede na njihovo območje in aktivnost ter sodelovanje z DPO, družbenimi organizacijami in krajevnimi samoupravami v KS.

Dušan Rebolj

Letošnje srečanje mladine, RVS in borcev pobratenih občin Lazarevca in Trbovelj

Številčno močna skupina mladine, borcev in rezervnih vojaških starešin Lazarevca se je 7. in 8. novembra letos ob 35-letnici zmage nad fašizmom in 30-letnici samoupravljanja na poti »Po poteh revolucije« zaustavila in nočila tudi v pobratenih Trbovljah.

Ob nadvse prisrčnem sprejemu so člani KUD Kolubare izvedli kvaliteten in pester kulturni program folklorne in narodnih pesmi jugoslovanskih narodov in narodnosti, spremljan z aplavzi navdušene množice gledalcev in poslušalcev.

Rezervni vojaški starešine so v medsebojnem dogovoru sklenili podpisati in izmenjati listini o širšem in trajnem medsebojnem sodelovanju. Listini bodo njihovi predstavniki podpisali ob letošnji proslavi dneva JLA v Trbovljah.

Gostje so se srečali še s pripadniki JLA in občani Ilirske Bistrice, ki nadaljujejo bojne tradicije proslavljene Trinajste udarne proletarske brigade Rade Končar, v kateri so se bojevali tudi števil-

ni borci iz Lazarevca.

To pomembno medsebojno srečanje bo udeležencem tega snidenja z lepimi vtisi

ostalo v nepozabnem spominu. Ustvarilo pa je nova številna prijateljstva med prebivalci in občani obeh sloven-

skih občin ter Lazarevca iz bratske socialistične republike Srbije.

Rudi Matko

Predstavitve organizacije ZRVS iz Lazarevca.

IZ ORGANIZACIJ ZVEZE REZERVNIH

LITIJA

Kot vsako leto smo tudi letos v počastitev praznika JLA pripravili v naši občini več prireditev. Začele so se 7. decembra 1980 s tretjim strelskim tekmovanjem z zračno puško na strelšču v Smartnem. Tekmovali so člani krajevnih organizacij zveze rezervnih vojaških starešin, člani strelske družine Litija in Smartno, postaje milice in člani enote teritorialne obrambe. Desetega decembra so organizirali drugo tradicionalno tekmovanje vezistov. Tekmovali so vezisti iz enot teritorialne obrambe in člani radiokluba Litija.

Sprejem mladincev prostovoljcev v enote teritorialne obrambe je bilo letos že drugič, v soboto, 13. decembra. Prvi letošnji sprejem je bil ob dnevu mladosti. Mladinci in mladinke se ob tej priložnosti pomerijo v vztrajnosti, kondicijski pripravljenosti, na pohodu, letos do Javorškega Pila. Med pohodom rešujejo taktične naloge, na cilju pa so po končani zaobljubi sprejeti v enote teritorialne obrambe.

Tega dne je bila v Gabrovki prireditev s kvizom z naslovom Revolucionarna pot tovariša Tita in razvoj splošne ljudske obrambe od NOV do danes. Nastopale so ekipe iz vrst teritorialne obrambe in iz mladinskih organizacij. Dvajsetega decembra bo že sedmič orientacijski pohod na Tisje. Sodelovalce bodo petčlanske ekipe mladinskih organizacij, organizacija zveze rezervnih vojaških starešin in enot teritorialne obrambe. V tem tekmovanju sodelujejo tudi osnovne šole iz naše občine. Prvič letos bodo na tem pohodu nastopile tudi ekipe iz drugih občin in bo občinski orientacijski pohod postal medobčinski.

Med potjo, ki bo dolga 20 kilometrov, bodo reševali naloge na posameznih delovnih točkah (streljanje, metanje bomb, reševanje vprašanj iz topografije in obvladovanje ovir, preskoki in hoja po gredi). Prva ekipa prejme prehodni pokal. Do sedaj so mladinci iz Velike štanega osvojili ta pokal že dvakrat.

Osrednja prireditev ob dnevu JLA bo 22. decembra. V dvorani na Stavbah bo slovesna akademija, na kateri bodo podelili priznanja, objavili dosežene rezultate tekmovanj in prebrali ukaze o napredovanju rezervnih vojaških starešin. Na tej akademiji bo sodeloval ženski pevski zbor iz Gabrovke.

Matic Malenšek

KOČEVJE

V tej občini se organizacije ZRVS skrbno pripravljajo na praznovanje 22. decembra, dneva JLA. Ob tem praznovanju bodo povsod, posebno pa na šolah obudili spomine na dogodke ob ustanavljanju naše slavne ljudske armade. Orisali bodo zgodovinsko vlogo tovariša Tita pri ustanavljanju naših partizanskih enot. Osrednja proslava bo na sam praznik v Seškovem domu v Kočevju. Ob tej priložnosti bodo podelili priznanja in odličja tistim, ki so v minulem obdobju vložili več skrbi pri krepitvi obrambne sposobnosti naše domovine in uspešno delovali v organizacijah rezervnega sestava naše armade. V članstvo te organizacije bodo sprejeli tiste tovariše, ki že dalj časa uspešno sodelujejo kot vodilni delavci v organizacijah iz področja ljudske obrambe, čeprav niso rezervni starešine. Ob tem praznovanju pa se bodo člani temeljiteje pogovorili o pripravah na praznovanje 40-letnice oborožene vstaje naših narodov, ki jo bomo praznovali prihodnje leto.

Viktor Dragos

TRBOVLJE

Priprave za proslavo letošnjega dneva JLA v Trbovljah gredo h kraju. Zveza rezervnih vojaških starešin skupaj z drugimi organizacijami in društvi ob zaključku letošnjih zgodovinsko pomembnih jubilejev, 30-letnice samoupravljanja, 35-letnice osvoboditve in 60-letnice trboveljske komune pripravljajo vrsto prireditev, ki se bodo zvrstile v času od 18. do 27. decembra letos.

V okviru tega programa bosta 18. decembra v galeriji in v delavskem domu odprti kar dve razstavi. V galeriji bo svoje umetniške stvaritve razstavljala sanitetna polkovnica in znanstvena sodelavka vojno medicinske akademije dr. Žiža Prošić iz Beograda, v delavskem domu pa bo slikovni prikaz letošnje dejavnosti ZRVS in del obrambnih priprav v občini Trbovlje. Slovesna otvoritev s krajšim kulturnim programom obeh razstav bo ob 18. uri.

V soboto, 20. decembra, se bodo na tradicionalnem medobčinskem tekmovanju pomerili invalidi - športniki v več športnih panogah. V dopoldanskem času tega dne bodo v sejni sobi skupščine občine Trbovlje zaslužnim rezervnim vojaškim starešinam na slovesen način izročili priznanja in plakete ZRVS, kjer bodo predstavniki ZRVS Lazarevca in Trbovelj na podlagi ustanovne listine o pobratenuju občin podpisali tudi dokument o trajnem sodelovanju na področju delovanja RVS. Slovesna proslava dneva JLA bo v gledališki dvorani prav tako v soboto, 20. decembra, ob 18.30 uri. Občinski štab TO Trbovlje za pripadnike enot TO posebej pripravlja več srečanj, na katerih bodo razglasili najboljše enote, podelili priznanja in jim sporočili napredovanja in pohvale.

Na strelšču Dobrna bo 21. decembra izvedeno množično strelsko tekmovanje v streljanju z zračno puško. Pomerili se bosta tudi tekmovalni ekipi ZRVS in strelcev. Člani aktiva ZRVS Cementarne in šolske mladine bodo obiskali enote JLA v Cerkljah in si ogledali vojaško tehniko, oborožitev in letalsko opremo.

V šolah se bodo pogovarjali o pomenu dneva JLA. Podobne prireditve v okviru letošnjega dneva JLA se bodo zvrstile tudi v sosednjih občinah (v Hrastniku in v Zagorju) zasavske regije.

Rudi Matko

IZ ORGANIZACIJ ZVEZE REZERVNIH

Mladim vcepiti nepristransko vrednotenje naše revolucionarne preteklosti

Na seji predsedstva SZDL Slovenije tudi o boric in njihovi organizaciji kot sestavnem delu skupne fronte organiziranih socialističnih sil

Mladim vcepiti nepristransko vrednotenje naše revolucionarne preteklosti

Potem, ko so na minuli seji predsedstva RK SZDL v obširni razpravi, pod predsedstvom Mitje Ribičiča, povedali marsikaj tehtnega ob osnutku družbenega dogovora o skupnih osnovah za zagotavljanje in usklajevanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov na področju stanovanjskega gospodarstva v SR Sloveniji, so obravnavali in se pritrdilno izrazili tudi ob informaciji o delovanju zveze združenj borcev v fronti organiziranih sil v SZDL.

V uvodni besedi je tovariš Janez Vipotnik, predsednik ZZB NOV Slovenije, med drugim dejal:

»Želimo, da SZDL in nasploh družbene sile tudi

vnaprej, še bolj, kar se le da izkoristijo in se v političnem delovanju naslonijo na tiste dragocene izkušnje borcev, ki so jim svojske in od njih neločljive, in so tej družbi v njeni politični akciji danes prav tako potrebne, kakor so ji bile potrebne v vsaki etapi naše revolucije. Pri tem mislim na občutek za razredno bistvo revolucije, na izkrivljanje naše poti, takšne ali drugačne vrste, na izkušnje za obrambo, SLO in družbeno samozaščito, na posluš za kadre in kadrovske rešitve, na zvestobo tradicijam NOB, na izredno razvit smisel za drobne težave ljudi, za krivice, ki se dogajajo ljudem, na izostren odnos proti pojavom in posameznikom, ki s protizakonom, špekulativnim, nemoralnim in posebnim izigravanjem načenjajo našo družbo in razjedajo njene družbenomoralne norme in tako naprej...«

B. J.

Približati pomnike revolucije ljudem

V Občini Žalec je že dalj časa v razpravi Družbeni dogovor o varstvu, urejanju in vzdrževanju grobišč in grobov borcev, izgradnji novih zgodovinskih objektov, zaščiti posameznih območij, o izgradnji spominskih obeležij, o vzdrževanju obstoječih obeležij, iz predvojnega revolucionarnega gibanja, narodnoosvobodilnega boja proti fašizmu in povojne izgradnje. Med podpisniki so občinske družbenopolitične organizacije, skupščina občine Žalec, krajevene skupnosti, nekatere interesne skupnosti itd. V vseh teh sredinah poteka javna obravnava osnutka.

To je še tembolj pomembno, ker je priloga dogovora popis vseh obstoječih spomenikov in lahko razpravljajci primerjajo dejansko stanje z opisanim stanjem. Pomankljivosti, kot je n. pr. ta, da se je izpustilo, da je v Migojnicah poleg osrednjega spomenika tudi grobnica prvoborcev, se lahko takoj odpravi.

Namen družbenega dogovora kot obvezujočega dokumenta za vse podpisnike je večkrat. Udeleženci tega dogovora se obvezujejo, da bodo skrbeli za zaščito, urejanje, varstvo in vzdrževanje objektov, ki jih zajema dogovor. Predvidena je zaščita posameznih področij, kot je okolica Šmiglove zidanice, Črete itd. Delno je to že izvedeno.

Poudarjena je naloga, da je potrebno spomenike delavskega gibanja NOB in povojne izgradnje še bolj približati delovnim ljudem in občanom, predvsem pa mladini. Iz priloženega seznama vidimo, koliko spominskih obeležij nam skrivajo gozdovi. Vidimo, koliko spomenikov, narejenih iz srca s polnim spoštovanjem do padlih skri-

vajo naši gozdovi in spoznamo napako, da ne znamo teh spomenikov približati mladini, in da vse preradi poudarjamo osrednje spomenike visoke umetniške ravni, ki pa včasih povedo manj, kot preprost kamen padlemu kurirju v okrilju gozda.

Razveseljivo je, da je v družbenem dogovoru opredeljena naloga Občinske matične knjižnice, da zbira in hrani primerke gradiva, publikacij, knjig in literature, ki obravnava predvojno revolucionarno gibanje, NOB in povojno obdobje. Pogrešamo pa, da v dogovoru ni opredeljena obveza vseh, ki organizirajo to ali ono prireditev, kot je n. pr. pohod ob spomenikih NOB, da ves material, ki ga izdajo ob tej priložnosti v enem ali več primerkih dajo občinski matični knjižnici in občinskemu odboru ZB. Vemo, da ob takšnih priložnostih izdajo značke, našitke, prospekte s kratko zgodovino obeležij, kjer poteka pohod, da pri-

reditve fotografirajo itd. Tudi ta material bo imel sčasoma določeno zgodovinsko vrednost, že danes pa lahko služi kot pomožna informacija. V dogovoru je izpostavljena informativna dejavnost.

Skratka, rojeva se dokument, ki bo usklajeval dejavnost na tem področju, le žal, da se rojeva že vse preveč dolgo, in da še ni prišlo do podpisa tega dokumenta.

Takšen dokument potrebujemo. Dobivamo dokument, ki bo napravil več reda na tem področju. Sedaj so na enem mestu zbrani vsi podatki o posameznih spomenikih. Predlagamo, da bi družbeni dogovor izdali v bršurici, in da bi še izpopolnili podatke o spomenikih, ki so priloga dogovora.

Organizatorji različnih prireditev se večkrat srečujejo z različno literaturo, ki si je včasih v nasprotju, in ki včasih tudi izkrivi kakšno zgodovinsko dejstvo. Kot primer navajamo Vodnik po par-

tizanskih poteh, ki je predrugačil resnico o ustrelitvi talcev v Pongracu ali Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije, ki je odličen kažipot za to transverzalo, pa vendar ne loči hajke, ki je bila leta 1944 v Zahomu in požiga Zahoma leta 1945; oba dogodka obravnava kot enega. Po drugi strani pa so to publikacije, ki vsaj opozarjajo na posamezne dogodke, lahko jih uporabljamo, le resnico je treba vedno preverjati.

Želimo, da bi družbeni dogovor kmalu podpisali, da bi ga izdali v bršurici, da bi ga dobili vsi občani občine ali pa da bi bil osnova za sistematično pisanje v lokalnem časopisu. V lokalnem časopisu Savinjski občan se dogovarjajo, da bi sčasoma obdelali vsa občinska območja in osvetlili predvojno in medvojno gibanje na posameznih območjih. Za takšno delo pa je dogovor, še bolj pa priloga, nujno potreben.

Franč Ježovnik

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Jesenice – borci o tekočih družbenopolitičnih in gospodarskih vprašanjih

V sredo, 26. novembra, je bila razširjena seja občinskega odbora ZZB NOV Jesenice. Poleg članov odbora so bili navzoči tudi člani komisij pri predsedstvu občinskega odbora, nosilci partizanske spomenice, borci, ki delajo na vodilnih delovnih mestih v delovnih organizacijah in v družbenopolitičnih organizacijah, predstavniki krajevnih odborov ZB NOV in domicilnih odborov, ki imajo sedež na Jesenicah.

Namen tega zbora aktivnih borcev iz jeseniške občine je bil, da se seznajajo z aktualnim družbenopolitičnim in gospodarskim položajem pri nas, predvsem pa v jeseniški občini. Informacijo o tem sta zbranim podala sekretar občinskega komiteja ZKS Jesenice Franc Kobentar in predsednik izvršnega sveta skupščine občine Jesenice Ivo Ščavničar. Orisala sta sedanji položaj v gospodarstvu, s poudarkom na stabilizacijskih prizadevanjih na vseh področjih. Navedla sta uspehe, ki so bili doseženi v letošnjem gospodarsko zelo neugodnem letu, govorila pa sta tudi o težavah, ki jih na najrazličnejših področjih tudi v jeseniški občini ne manjka.

Stane Križnar je zbranim borcem posredoval še informacijo o aktualnih zunanje-političnih dogodkih. Razprava je pokazala, da borci na vseh področjih izredno aktivno spremljajo vse družbenopolitične dogodke, gospodarska gibanja in stabilizacijska prizadevanja. Posamezniki so poudarili, da mora biti borčevska organizacija na čelu z zvezo komunistov in drugimi organizacijami prisotna pri reševanju vseh težav. V razpravi so se zavzeli, da morajo biti borci še naprej z vsemi silami prisotni pri naših skupnih stabilizacijskih prizadevanjih. Opozorili so na napake, ki se pojavljajo v najrazličnejših sredinah, na premajhno disciplino in delovno zavest, na neizvrševanje sklepov in dogovorov, širjenje administracije in razkošne stanovanjske gradnje. Skratka, ob vseh teh razmišljanjih so se borci predvsem zavzemali, da vse negativne pojave končno začnejo odpravljati, ter da je v vseh sredinah našega družbenopolitičnega in gospodarskega življenja treba preiti od besed k dejanjem.

Janko Rabič

LJUBLJANA – O delu aktiva borcev jeseniško-bohinjskega odreda

Aktiv borcev JBO za območje Ljubljane in ljubljanske regije je imel dne 24. novembra 1980 sestanek v domu JLA v Ljubljani. Od 92 vabljenih se je sestanka udeležilo 54 borcev.

Na dnevnem redu je bilo med drugim tudi poročilo o dejavnosti odbora JBO v letu 1980. Predložena sta bila akcijski in finančni program odbora JBO za leto 1981.

V akcijskem programu je predvideno poimenovanje planinske koče na Uskovnici po Jeseniško-Bohinjskem odredu in srečanje vseh borcev JBO, Mladine, TO, tabornikov in članov PD Bohinj. Za proslavo in srečanje je predviden mesec september 1981. Planiran je ponatis knjige JBO s popravki in dopolnitvami.

Na Triglavu, na Aljaževem stolpu je predvideno odkritje plošče v spomin, ko je patrolja JBO na dan osvoboditve Beograda, dne 20. oktobra 1944 izobesila slovensko zastavo na Aljaževem stolpu.

Za izvedbo celotnega akcijskega programa in redne dejavnosti odbora JBO so planirani stroški v znesku 106.500 din.

Po razpravi o poročilih sta bila oba z odobravanjem in soglasno sprejeta. Na tem sestanku so bile prisotnim borcem podeljene tudi spominske medalje Jeseniško-Bohinjskega odreda.

V nadaljevanju razprave pa so borci odločno protestirali proti znanim nepravilnostim in finančnim mahinacijam, ki so nastale pri snemanju filma Dražgoška bitka, in zahtevajo, da krivice po dokazani krivdi ne glede na njihovo funkcijo najstrožje kaznujejo.

Edo Zavodnik

Ljubljana-Šiška – Tovariško srečanje borcev treh krajevnih organizacij ZB

V petek, 21. novembra, je bilo v prostorih doma starejših občanov Marije Draksler-Marjane, tovariško srečanje borcev iz treh krajevnih organizacij ZB v Šiški in to iz KS: Milana Majcna, Hinka Smrekarja in Jame. Srečanja so se udeležili poleg članov odborov tudi stari padli borcev in poverjeniki.

Prisotne so pozdravili predsedniki odborov, jih seznajali z namenom srečanja in tekočimi problemi organizacij ter jim zaželeli prijeten večer z obujanjem spominov iz NOB. V nekaj urah prijetnega razpoloženja se je pokazalo, da so tovrstna srečanja borcev iz vseh treh organizacij zaželjena, zlasti še, ker se borci med seboj poznajo in so v preteklosti (pred razdelitvijo KS) pripadali organizaciji Hinko Smrekar. Nekateri člani so stari že nad 80 let, vendar se še želijo udeleževati podobnih srečanj. Borci, ki se niso mogli udeležiti srečanja zaradi bolezni, so s tovariši obdarovali ob dnevu republike.

Posebna zahvala gre upravi in ostalim delavcem doma starejših občanov Marije Draksler-Marjane za njihovo razumevanje in požrtvovalnost pri organizaciji srečanja.

D. R.

CIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGA

V SPOMIN

Ignac Koprivec

Za javnost je bila smrt Ignaca Koprivca tako nepričakovana, da se je marsikdo vprašal, kako je to mogoče? Mene, njegovega rojaka in prijatelja iz mladosti, je presunila, čeprav sem vedel, da je hudo bolan. Bil sem prepričan, da bolezenske kali še niso tako močno načele njegove življenjske sile, in da jim bo znal kljubovati, kot je to znal on. Zgodilo se je drugače. Odšel je od nas za vedno, in tiho, kakor je živel.

Kaj povedati v tem trenutku? Skromnost je bila njegova odlika od prvega dne najinega prijateljstva. Še neko drugo izjemno lastnost sem občudoval in spoštoval: vztrajno samorastniško izobraževanje. Ni iskal učiteljev in profesorjev, bogatile so ga knjige, življenje. Tovariši, s katerimi se je srečeval kot sicer izredni slušatelj slavicke, so bili prepričani, da ima za seboj enake ali podobne šole, kot so bile njihove. Ni jih imel; njegovi starši so bili preveč revni, da bi mu omogočili redno šolanje. Sprva si je nekaj zaslužil s priložnostnim fizičnim delom, v Ljubljani pa pisal članke pri dnevniku Jutro. Izobraževal se je na podoben način kot Prežihov Voranc, s katerim sta med narodnoosvobodilnim bojem postala dobra prijatelja.

Še nekaj besed o Koprivčevem predvojnem delu.

V zadnjih letih pred vojno je v Ljubljani delovala partijska založba Ekonomska enota, ki je legalno izdajala marksistično literaturo. Pri tej založbi je bil poleg Staneta Kraševca močno angažiran tudi Dušan Kermavner, za katerega lahko rečem, da je bil najboljši mentor mladih slovenskih komunistov. Ker sem bil z njim v stalnih stikih, me je nekoč vprašal, če poznam kakšnega naprednega mladega študenta, ki bi ga veselilo, da bi brez vsake nagrade pomagal pri izdajanju Male knjižnice v Ekonomski enoti. Nisem se takoj spomnil na Ignaca Koprivca oziroma Ignaca Ljubca, kot je bilo njegovo pravo ime, vendar sem Dušanu Kermavnerju obljubil, da se bom potrudil. V podobnih zadevah sem mu večkrat pomagal iz zadrege, vendar nisem imel vselej tolikšne sreče kot tokrat, ko sem se obrnil na Ignaca Koprivca. Čeprav je vedel, da za delo in odgovornost, ki jo prevzema, ne bo dobil nagrade, je takoj pristal.

Tak je bil začetek delovanja Ignaca Koprivca v naprednem gibanju in pod vodstvom partije.

Najprej bi omenil knjigo Kmetje včeraj in danes, ki je izšla že leta 1939 in je bila zaplenjena, Sestanki (1949), Nevindna steza (1954), Hiša pod Vrhom (1957) ter Pot ne pelje v dolino (1965), za katero so celo pripravljali filmski scenarij. Te knjige dokazujejo, da je Ignac Koprivec dobro poznal kmečko življenje, njegove navade in če hočete, tudi razvade, vse, kakor pa probleme, ki jih je bilo mogoče rešiti le vzajemno z delavskim razredom. Koprivec so pretresli dogodki v Dragatušu 6. maja 1935, ko je padel Miha Gorše, še bolj pa ljutomerski, ko je od orožniške krogle 1. septembra istega leta padel Lojze Mavrič. Podobne revolucionarne akcije so bile tudi drugod po Sloveniji. Ignac Koprivec je revolucionarnost kmetov prepričal, da bodo le-ti prispevali tudi k uspehu ljudske revolucije, ki se bo nekoč začela.

Ko je pripravljala knjigo Kmetje včeraj in danes, je upošteval težave, ki jih je imela Ekonomska enota pri izdajanju marksističnih knjig. Delovanje te založbe je oblast prepovedala že leta 1936, zato se je Ignac Koprivec zavedal, da protiljudski režim tudi njegovi knjigi ne bo prizanašal. Ko je knjiga izšla, se je klerikalni tisk o njej na veliko razpisal. Čeprav so pri državnem pravniku dosegli, da je izdal odlok o zaplembi te prve Koprivčeve knjige, je vendarle skoraj v

celoti prišla v roke bralcev. Največji del naklade je spravil sin trgovca na Cerkevniku: kar okoli 250 izvodov je z otroškim vozičkom prepeljal na svoj dom in dnevno po tri knjige prinašal v trgovino, kjer so v kratkem času pošle. Te izkušnje so Koprivca še bolj povezale z delavsko-kmečkim gibanjem in pozneje z narodnoosvobodilnim bojem in revolucijo.

Ignac Koprivec je bil med narodnoosvobodilnim bojem načelnik propagandnega oddelka pri Glavnem štabu NOV in PO Slovenije, organizator kulturnikov; bil je nosilec spomenice borca od leta 1941.

Glede na to, da je že pred vojno deloval v naprednem gibanju in da si je z nenehnim prizadevanjem pridobil tudi potrebno znanje, je znal misliti trezno in

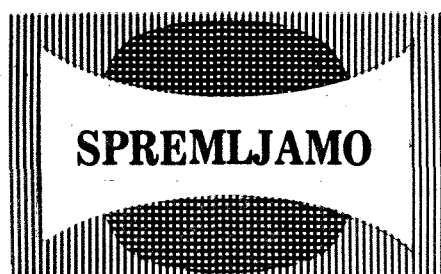

s svojo glavo, kar mu ni bilo vedno v korist. Ne nazadnje je doživljal tudi vsakdanja razočaranja, ki so hudo načela njegove živce, kakor bi vsakomur od nas. Tako ni mogel več zbrano pisati, le še prevajal je. Delati pa je hotel, saj je izhajal iz delovne kmečke družine in ni mogel mirovati. Kljub neozdravljivi boleznini je z velikim zanimanjem spremljal notranja in zunanja kulturna in politična dogajanja in manifestacije. V smrt je omahnil tako rekoč stoje, meneč, da še ni prišel čas smrti.

Ali bo veljalo tudi za Koprivca, katerega roman Pot ne pelje v dolino bo vsekakor ostal literarno umetniški in družbenopolitični dokument svojega časa, da ga bomo cenili šele zdaj, ko ga ni več med nami?

Ignac Koprivec za svojo usodo, kakršnakoli je že bila, ni iskal krivca. Zato je kljub bolezni pomagal, komur je mogel, še posebno pa mladi generaciji, ko ga je nemalo posameznikov zaprosilo za mentorstvo pri diplomskih nalogah. V nekem pogledu sem izgubil mentorja tudi sam, zato sem se s spoštovanjem in bolečino odzval vabilu, da povem teh nekaj besed Ignacu v slovo.

Ivan Kreft

Pogovor o »velikem tekstu«

Bilo je na dlaní: Hudečkov »diagonalni pristop« k vroči temi filma Nasvidenje v naslednji vojni (prek kramljanja o tako imenovanem velikem tekstu, tej večni šabloni, o kateri tožimo že desetletja, ne da bi nam bilo povsem jasno, kaj sploh imamo v mislih) je bil samo neke vrste preteveza. Žal – odvečna. Le čemu je bilo treba narediti vtis, da se pogovarjanja o filmu, ki je pogovarjanja vredno, lotevamo samo nekako mimogrede, kot bi hoteli ilustrirati vprašanja v zvezi z »veliko temo«? Tako je soočenje pogledov na Pavlovičev film sicer poteklo, ni pa se povsem in izcela osredotočilo nanj. Zdi se, da tako zastavljena »tehnika« pogovarjanja posameznim razpravljalcem (tistim, ki film zagovarjajo, in onim, ki izrekajo pripombe na njegov rovaš) ni omogočala polne in argumentirane konfrontacije, ali drugače povedano: ni jih spodbudila k temu, da bi bili do kraja izrekli, kar so se izreči namenili. Tako je bil namen okroglice mize uresničen le v formalnem smislu, ne pa tudi dejansko. Televizijski pogovor je znano dejstvo, da obstaja, glede tega filma različne sodbe, samo ilustriral in ga konstatiral, h globljemu tehtanju sodb se ni dokoopal. Prav v tem pa je pomanjkljivost tovrstnih soočenj, ki se zadovoljujejo z odpiranjem vrat v problematiko, za razčiščenje in kakršenkoli trden sklep pa jim praviloma zmanjka časa. Videti je, da smo tudi glede Pavlovičeve interpretacije narodnoosvobodilnega boja obstali sredi poti – in se vprašamo: čemu?

Nove variante nedeljskih TV popotovanj

Ne vemo sicer, ali gre za pravilo... in res je tudi, da dve lastovki še ne naznanjata pomladi... ponujena programska priložnost pa vendarle daje upanje, da so televizijski oblikovalci našli rešitev za časovno vrzel, ki sledi vsakokratni nedeljski domači nadaljevalki tja do športnega pregleda. Doslej so jo premoščali z bolj ali

manj posrečenimi mašili iz tujih lovov, ki pa se jim ni vselej posrečilo vzpostaviti zaželenih komunikacij.

Vzpostavili sta jo oddaji minulih dveh tednov: najprej »ekskurzija« Bogdana Pogačnika v Titovo Užice in nato popotovanje Ernesta Petrina med slovenske izseljence v belgijske, nizozemske, francoske in nemške rudniške pokrajine.

Povejmo vnaprej: oddaji sicer nista bili mojstrovini televizijskega podajanja, pomembni pa se zdita že samo kot pojav izvirnih slovenskih filmskih reportaž.

Bogdan Pogačnik se je »panorama« mesta pod Kadinjačo lotil na preizkušeni in v tej preizkušeni dokaj konvencionalen način: pred kamero je pripeljal mestne funkcionarje Titovega Užica ter jih prosil, da so z oznakami preteklosti in sedanjosti predstavili svoje mesto. Njihove verbalne ugotovitve je podprl s slikovno-zvočnimi ilustracijami v smislu mozaika, upošteva vse področja življenja in dogajanja v nekem mestu. Temeljnega načrta v sestavinah te lepljenke ni bilo čutiti. Prevladoval je vtis, da je bilo snemanje opravljeno v naglici, brez možnosti za avtorski premislek, v katerem naj bi se gradivo uležalo. Kakšnemu posebnemu avtorskemu navdihu ob tem reportažnem zapisu nismo sledili pa tudi ne posegu »pod kožo« nekemu sicer zanimivemu mestu. Pogačnikova reportaža nas je pustila neogrete.

Petrin je s svojim beleženjem popotnih utrinkov s turneje nekega juhu-hu ansambla (Štirih kovačev) med slovenske rojake zadel na dokaj bolj čustveno napete strune. Posnel je prireditve, ki pomenijo tem našim ljudem priložnost za občasna srečanja in manifestiranje navezanosti na staro domovino, stopil pa hkrati tudi v posamezne domove in na nekaj živih primerih odslikal, kaj dejansko doživljajo. Stari rod pod pezo let in silikoze postopoma odhaja, mlajši in mladi pa so se skoraj že asimilirali. Toda slovenski klubi, pevski zbori, srečanja, obiski iz domovine in globoko vsajane domovinske vezi ostajajo... Hrup narodnozabavnega potrošništva, ki jim ga pošiljamo, nemara ni tisto pravo, toda to je že druga tema... Ernest Petrin je s svojo popotno reportažo povzel, kar je v vsem svojem novinarskem življenju tkal v celoto svojega in našega odnosa do naših rojakov na evropskem zahodu; njegova evidentna poteza je čustveni razpon, ki ga smemo po pravici imenovati ustvarjalna ljubezen. Oddaja tega ni izpovedala dovolj celovito, kar obžalujemo, čeprav smo videli, kako skopo snemalno ekipo je imel avtor na voljo. Možnosti, ki jih je imel, mu tokrat kaj več kot improvizacije niso omogočale. Splačalo pa bi se narediti serijo, kot se spodobi. Tudi ta poglavja življenja se namreč iztekajo. Škoda bi jih bilo pustiti vne-

Viktor Konjar

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

TEMNA NOČ

Temna noč je svet objela,
nevidna steza je, ki gre v poljano,
kjer kmet oral je njivo širno.
Tam gre kolona, mož za možem
in tenja njih utone v noč.
»Kdo človek si? Prikazen ali duh?
Neslišno stopaš v temi tej.
Morda si samotar iz pravične noči,
obraz je tvoj še mlad in svetle so oči.
Tvoj glas odmeva kakor pesem tiha:
»Mi smo ljudje, junaki mladi,
iz zemlje trde zrasli smo,
ki tujec jo sovražni zdaj teptá.
Mi branimo to sveto zemljo
do zadnjega možá!
Sovražnik zmerja nas, da smo banditi,
pa smo le partizani bojeviti,
jeklen je naš pogled in trda pest,
svobodno naše ljudstvo – naša vest.

Izginile so sence se izgublajoče v noč,
ostala sama sem sred gozda, ki dom je moj.
V snegu in dežju zoro sem čakala,
dokler svoboda ni nam zasijala.

Majda

OPOMBA:
Pesem, ki nam jo je poslal Vlado Miklavc iz Mozirja, je napisala partizanka Majda. Objavljamo jo, nekoliko urejeno in opiljeno s prošnjo, da se omenjena Majda predstavi in piše na uredništvo. Vlado Miklavc je Majdo srečal nekeje na Kozjanskem ali na območju Boča, ko mu je tudi izročila v spomin dve pesmi. Zato ga zanima in nas tudi, če je Majda še živa.

(Ureja: CRTOMIR ŠINKOVEC)

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

MORAVČE

Priznanja ob prazniku republike

Organizacija Rdečega križa Moravče je letos prvič podelila priznanja krvodajalcem za njihova humanana dejanja, za darovanje krvi.

Na osrednji proslavi ob dnevu republike, 29. novembru, v Partizanskem domu v Moravčah so bila podeljena pisna priznanja z značko krvodajalcem za dolgoletno oziroma mnogokratno darovanje krvi. Eno priznanje občanu za petindvajsetkrat darovano kri, enemu za dvajsetkratno, petnajstkratno, desetkratno in petkratno darovano kri.

Na slavnosti se je zbranim zahvalila Slavka Pustonič v imenu organizacije RK Moravče ter pri tem poudarila, da se število krvodajalcev iz leta v leto veča.

V kulturnem programu so sodelovali moški pevski zbor KUD Tine Kos pod vodstvom Mira Čapudra in dekliški pevski zbor pod vodstvom Milana Kokalja iz Moravč, ter recitacijami mladink-pevk KUD Tine Kos.

Po prireditvi je bilo tovariško srečanje in zakuska za vse krvodajalce – prejemnike priznanj.

JOŽE NOVAK

Priznanje je dobil tudi tovarš Kerč za 25-krat darovano kri

RADOVLJICA

Konkretne zadolžitve vezistov

V petek, 14. novembra, je bila na Mlaki v Radovljici seja pododbora vezistov NOV Gorenjske. Glede na sprejeti program dela na letni skupščini 10. oktobra v Kranju so razdelili naloge in določili konkretne zadolžitve. Pododbor bo tesno sodeloval z vsemi občinskimi odbori ZZZB NOV na Gorenjskem in se dogovoril o svojem domicilu delovanja. Aktivni po občinah naj bi poskrbeli za vključitev vseh vezistov, sodelovali pri zbiranju gradiva za monografijo, predlagali svoje člane za oddih v domovih PTT ter predlagali za odlikovanja tovariše, ki teh še niso prejeli za sodelovanje v NOV. V zvezi s tem naj povemo, da je pododbor za zbiranje gradiva zaprosil vse zgodovinske krožke na osnovnih šolah, katerim bodo poslali še imena in naslove vezistov, ki živijo na njihovem območju. Dogovorili so se še o sodelovanju v oddaji »Še pomnite tovariši« po radio, o srečanjih in spominskih slovesnostih, ki se jih bodo udeležili prihodnje leto; izbrali so štirinčlansko predsedstvo, ki bo opravljalo naloge med dvema sejama ter se zavzeli za ustanovitev radioklubov v občinah Tržič, Kranj in Škofja Loka.

BRANKO BLENKUŠ

LITIJA

Borčevski sestanek

Člani občinskega odbora Zveze združenj borcev NOV Litija so se 25. novembra 1980 sestali na razširjeni seji, na kateri so sodelovali predstavniki drugih družbenopolitičnih organizacij občine Litija in člani republiškega odbora ZZZB NOV Adolf Rigler.

Sekretar komiteja občinske konference ZK Branko Pintar je podal informacije o mednarodnih razmerah; predsednik izvršnega sveta skupščine občine Litija Stane Hrovat pa informacijo o ekonomski situaciji v naši občini.

MATIČ MALENSEK

JESENICE

Kritične in samokritične besede

Na razširjeni seji občinskega odbora ZZZB NOV na Jesenicah, ki je bila 26. novembra v prostorih občinske skupščine, smo lahko slišali res odkrite kritične in samokritične besede, ki kažejo, da nam ni vseeno, kako gospodarimo in kako izvajamo sanacijske programe, da bi se rešili gospodarskih težav.

Tovariši so po poročilih o ekonomski situaciji in stabilizacijskih gibanjih v Sloveniji in občini Jesenice ter o današnjih mednarodnopolitičnih razmerah odkrito in zavestno razčlenjevali nepravilnosti in napake v našem gospodarstvu. Slišali smo mnogo pripomb o raznih nepravilnostih, izplačevanju nezasluzenih dnevnice in potnih stroškov in podobnem. Mnogo je bilo teh pripomb, dobro namernih, v prepričanju, da bi se dalo z dobro voljo in trudom to počasi odpraviti in tako obnoviti naše gospodarstvo ter zaustaviti inflacijo.

Težko je človeku, ki ima v sebi še dovolj idealizma, ko vidi vse napake v našem gospodarstvu, ki ovirajo stabilizacijo. Vsi razpravljali, in teh ni bilo malo, so bili mnenja, da tako kakor je sedaj, ne more več naprej.

SREČKO ŠORLI

SLOVENSKA BISTRICA

V Hiši cvetja

Občinska komisija za VVI je organizirala izlet za svoje člane – upokoence in sorce 4. oktobra 1980 v Beograd v Hišo cvetja in ogled ostalih znamenitosti mesta Beograda. Izleta se je udeležilo 16 tovarišev in tovarišic. Kljub peturni hoji do počivališča našega nepozabnega maršala Tita ni bilo nikomur žal napora. Vtisi in spomini ter okolje zadnjega počivališča našega ljubljene maršala Tita so pretresli vse tako, da je le malokatero oko ostalo suho. Po obisku zadnjega doma našega dragega Tita so si ogledali še razne druge znamenitosti našega glavnega mesta. S pogledom na vsestransko se razvijajoči Beograd so se odpeljali na letališče in se ob 22. uri polni žalostnih in lepih vtisov srečno razšli.

JOŽICA JANEŽIČ

DOVJE-MOJSTRANA

Pester program praznovanja

V krajevni skupnosti Dovje-Mojstrana so tudi letos z več prireditvami počastili 16. december – krajevni praznik. Vsako leto se na ta dan krajani spominjajo dogodkov v letu 1941, ko so se na tem območju gornjesavske doline upri okupatorjevemu nasilju in množično odšli k partizanom. Ob napadu graničarske karavle v Mojstrani je kot prva žrtev upora padel Alojz Rabič z Dovjega.

Za letošnji praznik so na Dovjem in v Mojstrani pripravili več prireditev in športnih tekmovanj. Osrednja prireditev je bila v soboto, 13. decembra, v dvorani kulturnega doma na Dovjem. Zbranim predstavnikom vseh organov krajevnih skupnosti, družbenopolitičnih organizacij in številnim drugim prisotnim krajanom je najprej spregovoril predsednik krajevnih konferenc SZDL Dovje-Mojstrana Srečko Mežnar, zatem pa je sledil bogat kulturni program, v katerem so sodelovali člani domačega kulturnega društva, recitatorji in harmonikarji z Jesenic, pripadniki Jesenic, pripadniki JLA in učenci Osnovne šole 16. decembra Mojstrana.

Na proslavi so tudi podelili bronasta priznanja OF aktivnim družbenopolitičnim delavcem in krajanom. Prejeli so jih Aleksander Potočki, Vera Gartner, Slavko Rabič, Stanko Kofler, Anton Pretnar, Boštjan Lipovec, Franc Cerkovnik in Planinsko društvo Dovje-Mojstrana.

Med številnimi udeleženci proslave so bili tudi člani delegacije iz pobratene krajevnih skupnosti Stave iz valjavske občine.

Poleg tega so za krajevni praznik na Dovjem in v Mojstrani organizirali tradicionalno strelsko tekmovanje, na katerem je nastopilo 22 ekip. Tudi člani košarkarskega kluba Mojstrana so organizirali turnir, na katerega so povabili tudi ekipo vojakov s karavle Belca.

S praznovanjem krajevnega praznika pa bodo zaključili v nedeljo, 21. decembra, ko bo domače kulturno društvo pripravilo še kviz tekmovanja ekip osnovne organizacije ZSMS iz krajevnih skupnosti na temo TITO in NOB. Člani ekip bodo odgovarjali na vprašanja o življenjski poti tovariša Tita in o dogodkih decembrske vstaje na Dovjem in v Mojstrani 16. decembra leta 1941.

JANKO RABIČ

NOVA GORICA

Priznanja 320 krvodajalcem

V petek 5. decembra, so v kulturnem domu v Novi Gorici slovesno podelili plakete, priznanja in značke 320 krvodajalcem iz Nove Gorice. Od skupnih 320 slavljenec-krvodajalcev jih je 143 darovalo kri petkrat, 87 desetkrat, 54 petnajstkrat, 27 dvajsetkrat in 9 petindvajsetkrat. Pozdravni govor je imela predsednica koordinacijskega odbora krajevnih organizacij RK mesta Nova Gorica Vida Blažko, slavnostni govornik pa je bil predsednik organizacije RK občine Nova Gorica dr. Dušan Mis, ki je spregovoril o organizaciji, pomenu in smotrih široke dejavnosti RK kot humanitarne organizacije človeške družbe, ki ima zlasti v naši samoupravni socialistični družbi še posebej pomembno mesto.

Da je krvodajalstvo tako razvito in uspešno, je pripisati zaslugi vztrajnemu delu aktivistov RK, zdravstvenim delavcem, sindikatom, mladini, SZDL in drugim družbenopolitičnim ter samoupravnim organom v delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih, šolah in podobno, skratka v vseh strukturah naše družbe. Poudariti je treba tudi prijateljsko sodelovanje in izmenjavo izkušenj RK s sosednimi organizacijami krvodajalcev v zamejstvu, tako s slovenskimi kakor italijanskimi, katerih predstavniki so bili tudi prisotni pri podelitvi priznanj.

Dejavnost RK je preobsežna, da bi mogli v tem prispevku zajeti vse. Med najpomembnejše pa gotovo sodi organizacija in vzgoja mladih in starejših kadrov za nudenje prve pomoči, pomoč invalidom, pouk o negi bolnikov, sodelovanje na mladinskih delovnih akcijah, v civilni zaščiti in splošnem ljudskem odporu, skrb za čisto in zdravo bivalno in delovno okolje itd. Ena izmed najbolj humanih in neizmerljivo dragocenih dejavnosti RK pa je gotovo krvodajalstvo. In neizmerljiva, globoko človeška notranja toplina se odraža tudi v srcih vseh slavljenec, vseh krvodajalcev, ki so darovali in bodo darovali kri.

Med krvodajalci smo videli veliko mladih, verjetno pretežno mladih, ki so zaposleni v raznih delovnih organizacijah in ki so v letih največjega delovnega znanja. Prav zato so vredni vse pozornosti in priznanja, ker so v trenutku, ko so sami zdravi, zavestno z vsem spoštovanjem prostovoljno pomagali tistim, ki so bili v stiski za svoja življenja.

Da bi dali podelitvi plaket, priznanj in značk krvodajalcem čimbolj slovesen poudarek in pomen globoko humanega človeškega dejanja, je koordinacijski odbor krajevnih organizacij RK mesta Nova Gorica poskrbel za bogat in pester, nad dve uri trajajoč kulturni program. Nasotpi-la sta mešani pevski zbor Svoboda iz Renč pod vodstvom Antona Klančiča, ki je zapel več pesmi, in orkester mladih glasbenikov glasbene šole iz Renč pod vodstvom Alfonza Miščka. Vse skladbe za orkester priredil Alfonz Mišček.

Zares smo doživeli lep kulturni večer. Za tako bogat in kvaliteten nastop pevcev, mladih glasbenikov in njihovih vodij smo jim dolžni izreči vso pohvalo in zahvalo, še posebej za njihovo prostovoljno požrtvovalnost, zlasti glasbenikov, ki so šele pripeli pionirsko rutico, pa so že tako delavni.

LOJZE KRISTANČIČ-MINKO

TRBOVLJE

Petnajst let lokalne radijske postaje

V soboto, 6. decembra, so se delavci in sodelavci lokalne radijske postaje Trbovlje ob polnoštevni udeležbi vabljenih – ob svojem 15-letnem jubileju sestali v gledališki dvorani Delavskega doma v Trbovljah, kjer je bil med izvajanjem kulturnega sporeda podan kratek pregled uspešnega delovanja in po številu majhne delovne skupnosti, a po obsegu in vsebini dela zelo pomembnega organa in medija javnega obveščanja na območju revirjev.

Od ustanovitve 3. avgusta v letu 1965 (z oddajami so začeli 10. oktobra istega leta) je radio Trbovlje oddajal le dvakrat tedensko, sedaj pa kar pet dni v tednu. V vsem tem času je kljub vsem težavam, ki so spremljale to ustanovo (pomanjkanje radijske tehnike, kadrov, finančnih sredstev in še druge) dosežen precejšen napredek. Iz leta v leto se izboljšuje in povečuje program izvajanja tako po vsebini in kvaliteti kot s posegom in vključevanjem več področij obveščanja ob upoštevanju želja posameznikov in potreb krajevnih skupnosti in delovnih organizacij do organizacij na ravni občin in medobčinski ravni. Med drugim ta radijska postaja precej in sprotno objavlja tudi informacije s področij izvajanja obrambnih priprav, delovanja borčevskih organizacij, športno-rekreativnega udejstvovanja, o delu skupščin in skupščinskih organov, o delovanju ZRVS, o mladinskih akcijah, skratka o vseh pomembnih dogajanjih in problematiki v revirjih.

Trem zaslužnim delavcem so bila podeljena pisna priznanja za likovnimi stvaritvami znanega umetnika Francija Kopitarja iz Zagorja.

RUDI MATKO

METLIKA

Seja odbora vojaškega šolstva

V soboto, 22. novembra, je bila v Metliki skupna seja predsedstev Skupnosti vojaškega šolstva NOV in PO Slovenije ter predsedstva odbora 15. belokranjske brigade, kateri sta pristostvovala tudi predsednik skupščine občine Franc Vrvišar in predstavnik občinskega odbora ZZZB NOV Metlika. Udeleženci so si najprej ogledali pokrajinski muzej in pri tem ugotovili, da je v oddelku NOB zelo malo gradiva o vojaškem šolstvu, konkretno o oficirski šoli, ki je tu zelo dolgo uspešno delovala. Zato so sklenili, da bodo vse predavatelje vseh vojaških šol zaprosili, da podare slike, napisano gradivo, spricevalo in podobno, kar bi prefotografirali in dali muzeju revolucije v Ljubljani ter pokrajinskemu muzeju v Metliki, Novi Gorici, Celju in še drugam. Na seji so se nadalje dogovorili, naj bi prof. dr. Drago Stepinšek napisal monografijo vojaškega šolstva NOV do konca leta 1982. Da bo delovanje zajelo celotno Slovenijo, so imenovali odbore za posamezne šole. Ti bodo skrbeli za zbiranje omenjenega gradiva, predla-

Del udeležencev razširjene seje vojaškega šolstva NOV v oddelku NOB muzeja v Metliki

gali kraje, kjer naj bi se za posamezne šole postavila ustrezna spominska obeležja, predlagali kraje in čas vsakoletnega srečanja. Dogovorili so se, da bo zbor vseh udeležencev vsakih pet let, srečanje pa vsako leto. V počastitev 40-letnice 1. zasedanja Avnoja in s tem ustanovitve nove Jugoslavije bodo leta 1983 pripravili proslavo republiškega pomena. Poleg omenjenega, kar bo v programu v okviru sodelovanja z domicilom v Metliki, bodo sodelovali na občinskih proslavah, v akcijah, povezanih z NOB in v drugih akcijah, ki jih bo organizirala domicilna občina Metlika. Pri vseh teh srečanjih in spominskih slovesnostih pa bodo skrbeli, da bi v krajih, kjer bodo naredili kaj za prebivalce pomembnega in koristnega, na primer cesto, vodovod in podobno. Predsednik občine Franc Vrvišar se je zahvalil za pobude in oba odbora povabil na sodelovanje pri ureditvi osrednjega spominskega obeležja, ki ga bodo postavili v Metliki v čast NOB.

BRANKO BLENKUŠ

ŠKOFJA LOKA

Strelsko tekmovanje

Občinska konferenca ZRVS Škofja Loka je organizirala v sodelovanju z občinsko strelsko zvezo tradicionalno strelsko tekmovanje z vojaško puško v počastitev dneva republike, dneva JLA in praznika občine Škofja Loka.

Strelsko tekmovanje je bilo v soboto, 6. decembra, za mladince in v nedeljo, 7. decembra, za člane in članice.

Na strelišču Vincarje pri Škofji Loki je bilo zelo živahno, saj se je tekmovanja udeležilo kar 129 tekmovalcev in večje število opazovalcev. Na prizorišču je bilo dobro razpoloženje in izrednega tekmovalnega vzdušja ni motilo niti slabo vreme s hudim mrazom in močnim sneženjem.

Tekmovanja so se udeležile ekipe osnovnih organizacij ZSMS, ekipe osnovnih sindikalnih organizacij, športnih društev, občinske skupščine in teritorialne obrambe. Tekmovanja so se udeležile tudi tri ekipe, sestavljene iz družinskih članov, ekipa članic ZSMS in ekipa uslužbenk upravnega organa za ljudsko obrambo občine Škofja Loka.

V soboto so bili najboljši mladinci ekip SD Kopačevina s Trate, SD Tabor iz Zirov in ekipa strelske sekcije športnega društva Kondor iz Godešica. V nedeljo so bili najboljši tekmovalci v ekipah SD Kopačevina s Trate, SD Tabor Ziri in ZRVS Kamnitnik.

Najboljše ekipe in posamezniki s sobotnega in nedeljskega tekmovanja so prejeli plakete, diplome, značke ZRVS z obeskom in lepe knjižne nagrade. Vsem udeležencem in udeleženkam tega tekmovanja je bilo izrečeno tudi priznanje, ker so v glavnem vsi tekmovalci pokazali izredno velike strelske sposobnosti.

Gotovo je umestna pripomba, da je škoda, ker se tega tekmovanja niso udeležile tudi vabljenе ekipe mladincev iz Šolskega centra za kovinsko in avtomehansko stroko in iz Gimnazije Škofja Loka ter ekipe nekaterih krajevnih organizacij ZRVS.

FRANC GALIČIČ

Srečanje ob dnevu republike

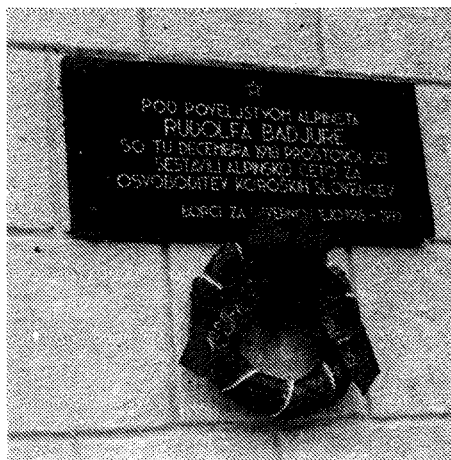
DANILO MRAVLJA

Več izletov

JOŽICA JANEŽIČ

V spomin borcem za severno mejo

Z. E.

Podelitev knjig Kokrški odred

CELJE

Koncert za praznik

RUDOLF URŠIČ

Razvili smo prapor

ODBOR ZZB NOV BRESTERNICA - GAJ

Praznovanje z graničarji

JR

Počastitev praznika JLA

ADOLF ANKON

Nepozabno srečanje koroških partizanov

LOVRO PREK

Odlikovanci

DRAGO MIKLAVEC

Po revolucionarnih krajih

I. JURHAN

TISK SLOVENSКИH PLAČILNIH LIRSKIH BONOV MED NARODNOOSVOBO- DILNO BORBO

(PRISPEVEK K ZGODOVINI
DENARNEGA ZAVODA SLOVENIJE
PRI PREDSEDSTVU SLOVENSKEGA
NARODNOOSVOBODILNEGA
SVETA)

Na zasedanju Slovenskega narodno osvobodilnega sveta (SNOS) v Črnomlju dne 19. in 20. februarja 1944 so sprejeli odlok, s katerim so pooblastili svoje Predsedstvo za izdajo zakonitega plačilnega sredstva, to je slovenskega lirskega bona v apoenih 1, 5, 10, 50, 100, 500 in 1000 lir v znesku 100 milijonov lir. Predsedstvo je 12. marca 1944 izdalo odlok št. 6 o ustanovitvi Denarnega zavoda Slovenije (DEZAS) pri Predsedstvu SNOS, odlok št. 7 istega datuma pa pooblašča DEZAS za izdajo plačilnih bonov v skupnem znesku 20 milijonov lir in to 10 milijonov komadov plačilnih bonov za 1 liro, 1 milijon komadov plačilnih bonov za 5 lir in 500.000 komadov plačilnih bonov za 10 lir. Dne 22. avgusta 1944. leta je Predsedstvo SNOS-a v dopisu št. 490/44 pooblastilo DEZAS, da izda lirske plačilne bone za preostalih 80 milijonov lir.

Slovenski plačilni boni prve serije so bili dani v promet
za 10 lir – 28. julija 1944,
za 5 lir – v drugi polovici septembra 1944,
za 1 liro – začetkom novembra 1944.

Da je bila ta tehnično in grafično zahtevna naloga uspešno opravljena za DEZAS, ki je bil takrat edina samostojna banka v okupirani Evropi, je pripomogla centralna tehnika KPS, ki je v svojih tiskarnah ob pomoči oblikovalcev, slikarjev, tiskarjev in drugih organizatorjev nabav grafičnih in tehničnih pripomočkov ter še z drugimi borci NOB, častno opravila svojo nalogo. Tako je lahko uspelo DEZAS-u, da je osredotočil in poenostavil denarni promet ter pripomogel k normalizaciji gospodarskih rezerv. Pod kakšnimi pogoji in ob kakšnih številnih težavah so bili natisnjeni slovenski plačilni boni in kdo je pripomogel k uspehu, je v fragmentih opisano v nadaljevanju.

Po zasedanju SNOS-a v Črnomlju 20. februarja 1944 je vodstvo OF Slovenije ustanovilo v Metliki skupino arhitektov in slikarjev, ki naj bi pripravila osnutke za partizanska zakonita plačilna sredstva, veljavna na osvobojenem ozemlju. V skupini so bili inženirji arhitekti Edo Mihevc-Dore, Saša Sedlar, Branko Simčič in akademski slikar Božidar Jakac-Dori. Do realizacije teh osnutkov ni prišlo in skupina se je razšla.

Po ustanovitvi DEZAS-a (12. marca 1944) in po pooblastilu za izdajo plačilnih bonov (12. marca 1944) so za zahtevnejše grafične realizacije ustanovili grafični atelje pri Centralni tehniki (CT) pri KPS. V ateljeju, ki je bil v Črmošnjicah, so delali slikarji Alenka Gerlovič, Vito Globočnik, France Mihelič, Dušan Petrič, Nikolaj Pirnat, Ivo Šubic, kiparka Milena Dolganova in arhitekt Branko Simčič.

V tem ateljeju je aprila 1944 Branko Simčič izdelal s Sašo Sedlarjem prve osnutke partizanskih lirskega plačilnih bonov za vrednosti 1, 5, in 10 lir in nato še povečave čistorisb za reprodukcijo in to za vsako barvo posebej pri vsaki lirske enoti.

Zamisel je bila, da bi s pomočjo fotoreprodukcije in cinkografije na Hrvaškem izdelali serijo klišejev za omenjene bone. Branko Simčič, ki je potoval na Hrvaško, se je vrnil, ker so Nemci v ofenzivi cinkografijo uničili. Po risbah originalne veliko-

sti je za vsako barvo posebej Vlado Jordan, strojni ing., ki si je pridobil prakso pri natančnem izrezovanju gumijastih štamplik za vojaške in civilno oblast in pri izrezovanju notnih partitur v les in postal pravi mojster, izrezal iz lesa osnove za tisk – lesoreze. Les ne bi izdržal velikih naklad in bi se pri tisku prehitro obrabil, zato sta partizanska iznajdljivost in vztrajnost do-

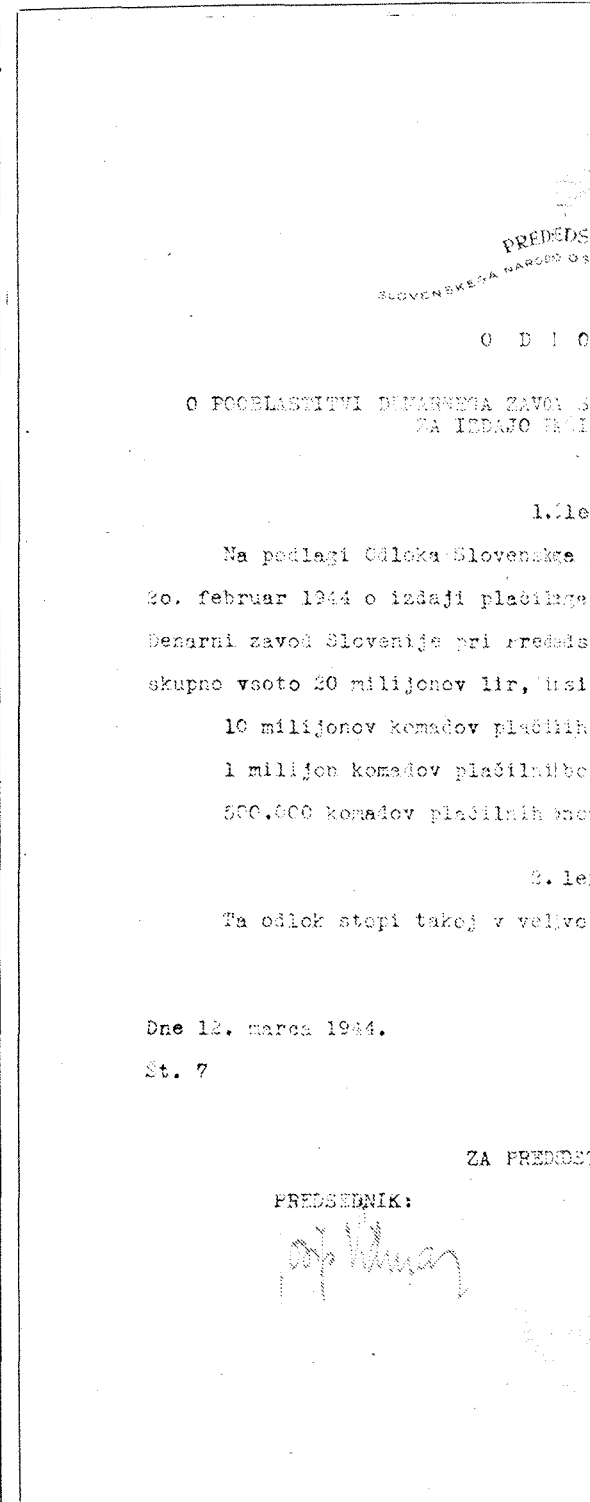
Ing. arh. BRANKO SIMČIČ, junija 1944; Črmošnjice, grafični atelje Centralne tehnike v nekdanji osnovi šoli, foto Božidar Jakac. Simčič je bil oblikovalec plačilnih bonov, ki so bili tiskani v Sloveniji. (F-MLRS, film 28).

Strojni ing. VLADO JORDAN (danes doktor znanosti) v partizanih. Kraj, čas in fotograf nista poznana. Vlado Jordan je bil član grafičnega ateljeja in je tam izrezal lesene osnove – lesoreze – za odtise vseh barv za tisk vseh plačilnih lirskega bonov, ki so bili tiskani v Sloveniji.

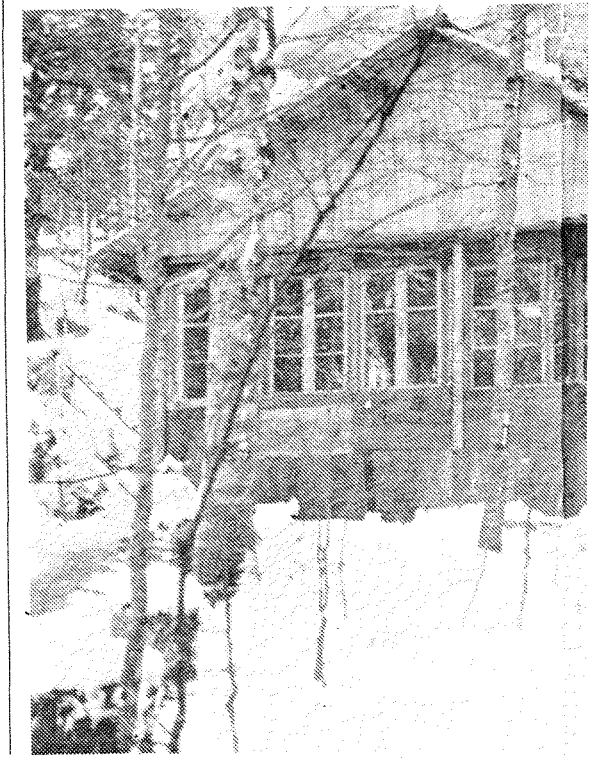
segla rešitev tudi na področju zelo zahtevnega tiska, ki ga je zahteval tisk partizanskega denarja, ter prišla do inovacije. Predvojni poklicni tiskarji so svetovali izdelavo matrice – posebne papirne mase ali kartona za stereotipijo. V matrico bi odtisnili lesorez in nato na matrico odlili litino, ki bi se razlila po vseh vdolbinah na matrici in postala tehnično popoln duplikat originala, to je kliše za tisk.

(Stereotip je točna kopija klišeja ali tiskarskega stavka – odlitek po matrici. Stereotip napravimo tako, da kliše, ki ga hočemo razmnožiti, odtisnemo v posebno papirnato maso, ki jo v grafiki imenujemo kartone za stereotipijo. Na ta utisnjeni kar-

ZGORAJ: Tehnične zanimivosti originalnega ooka reprodukciji: Papir je svetlorumenkasto in rahlo ve papirja: širina 21,1 cm, višina 33,8 cm. V srednjem pod njim je v reliefnem tisku v črni barvi tiskan vol valu podobni vrsti pa z manjšimi črkami »SLOEN Tipkopis: Odlok je napisan s pisalnim strojem, i le Odlok sta podpisala: na levi strani takratni prered strani sekretar Boris Kidrič, podpisana sta s čiloz zeleni barvi okrogla štampljka, ki ima premer 4,3m **PREDSEDSTVO SLOVENSKEGA NARODNO OSVOBODILNEGA SVETA** grb. Original hrani Arhiv SRS v Ljubljani.

SPODAJ: Lesena baraka, v kateri so delali tisk TRIGLAV v gozdu pod vrhom Goteniškega Snežnika. Ljubljani – F MLRS – številka filma 1700, 5 fotosekcije Glavnega štaba NOV in POS).

EDSTVO
OSVOBODILNEGA SVETA

LO K

DI SLOVENIJE PRI PREDSEDSTVU SNOS
PLAČILNIH BONOV

len

Marodno Osvobodilnega Sveta z dne

bona pooblašča Predsedstvo SNOS

stvu SNOS, da izda plačilne bone za

nsicer v naslednjih enotah:

lik bonov po eno liro,

tenov po pet lir,

bonov po deset lir,

len

no.

EDSTVO SNOS:

SEKRETAR:

oka številka 7 Predstava SNOS, ki niso vidne na
ve barve (verjetno ima »časovno« patino). Velikost
ornje šestine ploščine lista je slepo odtisnjen grb,
volkrožni prvi vrsti napis »PRESEDSTVO«, v drugi,
DENSKEGA NARODNO OSVOBODILNEGA SVETA«. V
levi strani ima pod datumom še navedbo »št. 7«. V
ednik predsedstva SNOS Josip Vidmar in na desni
lom modre barve. Med podpisoma je odtisnjena v
m. Štampiljka ima v krogu navznoter obrnjen napis
BODILNEGA SVETA«. V sredini kroga je slovenski

tiskali grafiki ter knjigovezi partizanske tiskarne
aka. (Fototeka Muzeja ljudske revolucije Slovenije v
o januar ali februar 1945, foto Franc Cerar, član

ton vlijejo grafično litino in tako po oblikah
kartonske matrice, ki mora ostati nepoško-
dovana po vsakem nalitju litine, dobimo
lahko več enakih odlitkov klišeja).

Kartona za stereotipijo ni bilo mogoče
dobiti ali kupiti, zato je iznajdljivost ing.
arh. Ignaca Gregorčiča-Vida, ki je po števil-
nih poizkusih lepljenja svilenega papirja po
slojih do debeline kartona prišel do po-
dobne papirne mase kot je karton za ste-
reotipijo pripomogla k realizaciji tiska. V
vlažno maso so v knjigoveški stiskalnici
odtiskali s primernim pritiskom lesoreze za
tisk. Po velikosti zelenega odtisa so kartonu
napravili okvire, da se ne bi litina razlila.
Z empiričnim ugotavljanjem primerne tem-
perature, ki ni poškodovala matrice, so
dobili »kliše«. Z večkratnim odlivanjem so
dobili več »klišejev«, ki so jih povezali v
tako veliko ploskev, da so lahko tiskali več
enakih »klišejev« hkrati.

Slovenske plačilne bone za 1, 5 in 10 lir
(prvo serijo) so natisnili v tiskarni »Tri-
glav«, ki je bila v gozdu pod vrhom Goteni-
škega Snežnika. Bone so oštevilčili v Parti-
zanski tiskarni v Kočevskem Rogu.

Ing. arh. IGNAC GREGORČIČ - VID, junija
1944 v grafičnem ateljeju v Črmošnjicah.
Ignac Gregorčič je bil iniciator tehničnih
iznajdljivosti in inovator v partizanski ti-
skarnah. Foto B. Jakac. (F - MLRS, film
284).

Sprva so tiskali evidenčne številke na
bonih ročno, to se pravi, da so ročno vla-
gali v tiskarski stavek vsako številko pose-
bej in jo zamenjavali. Kasneje so tiskali
številke s strojem za oštevilčenje (numera-
torji).

Dimenzije in barve plačilnih bonov:
10 lirski plačilni bon:
velikost: 110 x 62 mm; na poli je bilo
tiskanih 8 komadov skupaj;
čelna stran je tiskana v temnorjavi, mot-
no rumeni in temno zeleni barvi;
zadnja stran je tiskana v svetlozeleni,
temnordeči in modri barvi.
5 lirski plačilni bon:
velikost: 95 x 52 mm; na poli je bilo 8
komadov skupaj;
čelna stran je tiskana v temnomodri, te-
mnordeči in modri barvi;
zadnja stran je tiskana v vijoličasti, te-
mnozeleni in rdeči barvi.
1 lirski plačilni bon:
velikost: 80 x 45 mm; na poli je bilo 15
komadov skupaj;
čelna stran je tiskana v temni, svetloze-
leni in oker barvi;
zadnja stran je tiskana v oker barvi in
temnomodri in temnozeleni barvi.

Navedeni plačilni boni so oštevilčeni na
zadnji strani s črno barvo in to 1 in 5 lirski v
levem spodnjem kotu, velikost in tip števil-
sta pri omenjenih enotah enaki. 10 lirski
plačilni bon je oštevilčen v sredini ob
spodnjem robu, del naklade ima manjše
številke (A 00005), drugi del naklade prve

izdaje pa ima večje in močnejše številke N°
000151).

Če izračunamo kolikokrat so morale po-
le skozi tiskarski stroj zaradi vsake barve
posebej in če ocenimo v kakšnih pogojih
so tiskarji v tiskarni Triglav delali, se začu-
dimo kakovosti in številčnosti slovenskih
plačilnih lirskih bonov in naporom, ki so
bili vloženi v priprave in tisk.

Poročilo DEZAS »Pregled dosedanjega
razvoja DEZAS«, natisnato konec julija
1945, navaja, da je znašala skupna emisija
slovenskih lirskih bonov 107.006.440 lir.

Branko Simčič je izdelal osnutke in či-
storišbe za plačilne bone vrednosti 50,
100, 500, in 1000 lir, v katere je vrisal akad.
slikar France Mihelič portrete Primoža
Trubarja, Frana Levstika, Ivana Cankarja,
Franceta Prešerna in risbe Trsta ter voj-
vodskega prestola na Koroškem. Nekateri
elipsate vinjete je izdelal ing. arh. Božo
Stermečki.

Po osvoboditvi so napravili v tiskarni
Ljudska pravica nekaj poskusnih odtisov
za avtorja in naročnika.

Druga serija plačilnih bonov za vredno-
sti 1, 5, 10 in 100 lir je bila natisnjena v
tiskarni Narodne banke v Beogradu, ver-
jetno proti koncu leta 1944, in je bila posla-
na z avionom v Slovenijo prve mesece
1945 leta v Belo krajino. Ti boni imajo
vsebinsko enake napise kot jih ima prva
serija, razlikujejo se po velikosti, likovni
rešitvi in barvi. Oblikovalec druge serije
bonov je neznan.

Tako so oblikovalci, slikarji, tiskarji, vsi
drugi organizatorji ter tudi nabavljaci te-
hnično grafičnih pripomočkov pripomogli,
da je DEZAS kot edina in samostojna banka
v okupirani Evropi opravil častno svojo
nalogo med NOB. Ob tem pa moramo pod-
črtati iznajdljivost in tehnično spretnost
Ignaca Gregorčiča-Vida ki je s svojimi te-
hničnimi zmožnostmi in prakso pripomo-
gel, da je bil slovenski plačilni bon pravo-
časno in lepo natisnjen. To njegovo inova-
cijo lahko primerjamo z inovacijo borca, ki
je izdelal partizanski top, ker je ta inovacija
v grafiki prav toliko pomenila zaradi večjih
možnosti in enostavnosti kakovostnega
partizanskega tiska pri visokih nakladah.
D. O. -Daško

POJASNILO K SLIKAM OB LEVI STRANI, OD ZGORAJ NAVZDOL:

Pomanjšava prednjih in zadnjih strani
slovenskih lirskih plačilnih bonov za 1, 5 in 10
lir, ki so jih tiskali v partizanski tiskarni
TRIGLAV.

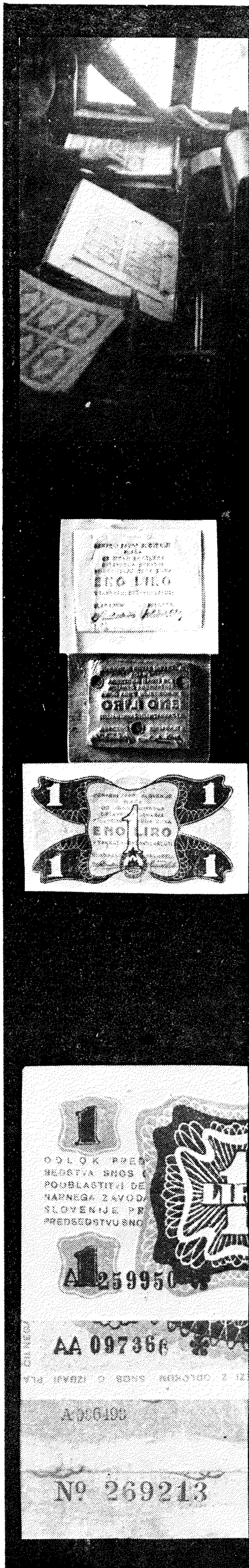
Fotografija dveh originalnih lesorezov, ki
jih je izrezal z nožki, narejenimi iz konic
dežnikov ali gonilnih peres budilk, strojni
ing. Vlado Jordan, član grafičnega ateljeja
Centralne tehnike KPS; spodaj: odtis v
karton za stereotipijo (posebna tehnika iz-
delave odlitkov in klišejev za tisk), odlitek
iz litine, iz katere so vlite črke na stavnem
stroju, ali »kliše« (duplikat originala v kovi-
ni), s katerimi je bila tiskana ena barva na
hrbtni strani lirskega plačilnega bona za
eno liro.

NA DESNI STRANI, OD ZGORAJ NAVZDOL:

Tiskovna pola, na kateri je bilo odtisnjenih
8 komadov lirskih plačilnih bonov za 10 lir
v tiskarni TRIGLAV. (F. - MLRS, št. filma
1700, posnetek 17, čas januar ali februar
1945, foto Franc Cerar).

Odtis tiskarskega stavka besedila, grba in
podpisov v kartonu za stereotipijo; spodaj:
odlitek, izdelan po kartonu, in še spodaj
odtis besedila na bonu za eno liro.

Primer različnega oštevilčenja bonov: Bon
za 1 in 5 lir (enake tipe in velikosti števil-
ki) in bon za 10 lir s prvo varianto manjšega
tiska in drugo varianto večjega tiska števil-
ka za numeracijo.

V Podragi, vasi v zgornjem delu Vipavske doline, praznujejo vsako leto 18. december kot svoj krajevni praznik. Dan, ki so si ga izbrali za to, pa spominja na dogodka, ki daleč presegajo vaški okvir.

Na ta dan leta 1942 je bila namreč napadena nad vasjo ena izmed prvih kurirskih postaj na Primorskem. Ta postaja oziroma karavla, ki je nosila številko 2, je v sicer kratkem času obstoja opravila za razvoj narodnoosvobodilnega gibanja na širšem območju pomembne naloge. To ni bila le kurirska postaja za prenos sporočil političnih in vojaških vodstev odpora, pač pa so prek nje potovale ali se tam zadrževale pomembne osebnosti, kot na primer sekretar pokrajinskega komiteja KPS za Primorsko Tomo Brejc, član centralnega komiteja KPS Boris Kraigher, komandant Loškega in potem Soškega odreda Mirko Bračič, inštruktor CK KPS ter politični in vojaški poverjenik izvršnega odbora OF dr. Aleš Bebler in drugi. Kurirji te karavle so pripeljali na Primorsko Loški odred. Cela kolona kurirjev, okrepljena z borci Vipavske in Vojkove čete, je nosila od Viktorja Hajne iz Zadloga pri Postojni polne nahrbtnike orožja in materiala za ciklostilno tehniko, ki je tedaj že delovala nad Podrago.

Toda 18. december 1942 je bil za Podrago tudi eden izmed najbolj mučnih in težkih dni v NOB. Po napadu na karavlo se je sovražnik znesel nad vaščani. Aretiral je vse moške v vasi od 16. do 60. leta starosti, skupno 53. Vse je kazalo, da jih bodo ob zidu Maščevega vrta, kamor so jih postavili pred napereje mitraljeze, postrelili, vas pa požgali. To dvojse se v Podragi vendarle ni zgodilo. In čeprav so odpeljali vse aretirance neznano kam, je vas zadihala z rahlim olajšanjem. Toda mora je spet legla nanjo, ko je prišla z Razdrtega novica, da je iz kamionov, ki so vozili aretirance, tekla kri. Še pozno zvečer ni bilo v vasi nikomur do spanja. To je bil njihov najdaljši dan v drugi svetovni vojni, čeprav je vas doživela tudi pozneje še mnogo hudega in žrtvovala za svobodo 24 prebivalcev.

Pomudimo se nekoliko podrobneje pri posameznih dogodkih:

Da je nastala karavla P 2 ravno nad Podrago, ni naključje. Vas je bila napredna in nacionalno zelo zavedna. Zato so naletele ideje o narodnoosvobodilnem gibanju že zgodaj na plodna tla. V Podragi so že v drugi polovici leta 1941 ustanovili prvi odbor OF. Prav prek podraških aktivistov je našel pot v partizane poznejši legendarni primorski narodni heroj Janko Premrl-Vojko, doma iz sosednje-ga Podnanosa.

Take politične razmere so zagotavljale karavli relativno varnost in dobro preskrbo s hrano, obleko in drugim. Prve aretacije in divjanje fašistov v vasi pozimi in spomladi leta 1942 so rodile tudi prvega ilegalca – Antona Semenica-Medveda. Sprva se je ilegalac Medved po naročilu člana pokrajinskega komiteja KPS za Primorsko Jožeta Lemuta-Saše lotil zelo prikrito graditi skrišališča za razne potrebe NOB. Bunkerje je gradil sam. Gradivo zanje pa so mu prinašali na določena mesta najbolj zaupni pripadniki OF. Ko je v Bleščicah, kake pol ure hoje iz Podrage proti Vrhem, gradil bunker iz zapuščene vino-

gradniške bajte, mu še na misel ni prišlo, da bo v njem sedež karavle P 2, ki jo bo po nalogu političnega vodstva prav on ustanovil in tudi vodil. Medved se tega spominja takole:

»Karavla P 2, ki je delovala nad Podrago, je bila uradno ustanovljena v septembru 1942. Delovala pa je že prej. Njen prvi komandir sem bil jaz. Moj namestnik pa je bil Janko Leben-Zmago, doma iz Ljubljane. Na karavli je bilo sedem do dvanajst kurirjev. To so bili zanesljivi mladi partizani, ki sem jih sam izbral v Vipavski četi in na terenu.

Naši kurirji so vzdrževali zveze v tri smeri. Kurirske linije, kakor smo jih tedaj imenovali, so vodile prek Loze v Brkine, prek Vrhov in Raše v Trst ter prek Goškega pila, Brji in Vrtovina v Trnovski gozd. Po teh linijah nismo nosili le pošte, pač pa smo varno vodili tudi aktiviste ter druge pomembne politične in vojaške osebnosti narodnoosvobodilnega gibanja. Mnogi pomembni organizatorji NOG in poveljniki so se za krajši ali daljši čas tudi zadrževali na naši karavli, tako Boris Kraigher, Mirko Bračič, dr. Aleš Bebler, Tomo Brejc, ki mu je tudi naročil, naj ustanovim karavlo in drugi.

Na določenih javkah smo redno dobivali kruh, mleko in druga živila. Kuhali pa smo v karavli in to le ponoči. Razen prebivalcev Podrage in Vrhov so nas zalagali s hrano, zlasti s konzervami, trgovci Stanko Poniž iz Vipave, Jerica Lavrenčič iz Sentvida, današ-njega Podnanosa, in Rojčević iz Orehovice.

Zapisali smo že, da je karavla P 2 gostila tudi pomembne osebnosti. Naj med njimi omenimo na prvem mestu člana CK KPS Borisa Kraigherja. Kraigher je v noči od 30. na 31. avgust 1942 skupaj s še sedmimi drugimi tovariši pobegnil iz koncentracijskega taborišča Gonars v Furlaniji. Dosegel je Goriška Brda in potem z nekaterimi ubežniki nadaljeval pot na Notranjsko po kurirskih zvezah. Na tej poti se je za kakih 14 do 20 dni zadržal na karavli P 2 nad Podrago. Ta postanek ni bil slučajen. Kraigherju je očitno šlo za to, da bi zbral čimveč najnovejših podatkov o stanju in razmerah narodnoosvobodilnega gibanja na Primorskem in o razpoloženju prebivalstva. Tudi o tem pripoveduje komandir karavle P 2 Anton Semenič-Medved:

»V začetku septembra 1942 so prišli na P 2 štirje begunci iz koncentracijskega taborišča v Gonarsu. Med njimi je bil Boris Kraigher. Pripeljal jih je Janko Premrl-Vojko z naročilom, naj ostane njihov prihod v tajnosti. Namestil sem jih v dobro urejen in skrit bunker v Preksoščju – Zavovšci. Podnevi so se zadrževali v bunkerju in pisali razna poročila. Privoščili pa so si tudi malo poletnega sonca na prostem. Zanimali so se za razmere na terenu in za njegovo organiziranost. Ponoči smo obiskovali vasi na Vrhah, kot so Stomaž, Razguri in Poljane. Hrano smo jim pripravljali na P 2. Dobivali smo jo iz Podrage ali z Vrhov.

Po večerji, če nismo šli v kako vas, smo se dolgo v noč pogovarjali o razmerah na Primorskem. Ker sem te zadeve dokaj dobro poznal, sem Kraigherju lahko izčrpno odgovarjal na zastavljena vprašanja, na vse, kar ga je zanimalo.

Ljudje zgornje Vipavske doline v boju za svobodo

Podraški najdaljši dan

Med drugim se je Kraigher zanimal za zanesljivega človeka, ki bi bil več delov v ciklostilni tehniki in bi znal več jezikov. Najti takega človeka ni bilo tako preprosto. Spomnil sem se na mojega prijatelja Viktorja Hajno iz Zadloga pri Postojni. Hajna je bil namreč po rodu Čeh. Znal je nemško in povrh tega je imel še nemški potni list. Bil je zanesljiv, saj je bil aktivist iz leta 1941 in doma v svoji vasi je tudi vodil ciklostilno tehniko že od jeseni 1941.

Kraigher je bil z izbiro zadovoljen. Vendar je želel opisanega človeka tudi sam videti in spoznati. Poslal sem ponj in Hajna je potlej s svojimi nemškimi dokumenti varno potoval v Trst, Gorico in celo v Milano nabavljat razne stvari za Glavni štab NOV in POS in ciklostilne tehnike. To delo je Hajna, ki še danes živi, dolgo odlično opravljal.

Štirindvajsetega oktobra 1942 je prišel v Orehovo drago nad Podrago Loški oziroma tedaj že Soški odred. To je bila dobro oborožena enota, ki je štela približno 70 partizanov in partizank z osmimi mitraljezi. S svojo prisotnostjo je močno vplivala na politično in bojno razpoloženje prebivalstva in na nadaljnji razvoj NOG na Primorskem. Mnogi podraški aktivisti in simpatizerji OF so tedaj prvič videli partizane v tako velikem številu in s tako oborožitvijo.

Namen Loškega odreda je bil okrepiti partizansko gibanje na Primorskem, in seveda, ostati na tem območju. Zato se je takoj po prihodu čez staro italijansko-jugoslovansko mejo na predlog pokrajinskega komiteja KPS za Slovensko primorje preimenoval v Soški odred.

Prihod Loškega odreda je pripravil njegov komandant Mirko Bračič, po rodu Tržčan. Na Primorsko je prišel že v septembru 1942. Poiskal je zveze s tukajšnjimi partizanskimi enotami. Še posebej pa se je zadržal na karavli P 2, katere kurirji naj bi pripeljali odred v novo taborišče nad Podrago, ki ga je skrbno izbral Anton Semenič-Medved.

Venčko Velikonja-Kras iz Ozeljana, ki je bil skupaj s kurirjem Bognarjem iz Volč na Pivki na P 2, se spominja, da sta 22. oktobra čakala nad Volčami na prihod odreda. Kolono je nato vodil do Vrabč kurir Tarzan, doma iz okolice Senožeč, naprej pa onadva.

Podraga se je na prihod odreda odlično pripravila. Intendant si zbrali veliko živil in vina ker zaklali govedo. Žene in dekleta iz najbolj zaupnih hiš so napekle iz moke, ki so jo nabrali po vasi, kakih 120 kilogramov domačega kruha. Tako je bil odred preskrbljen ne le za tista dva dneva, ko je taboril v Oreho-

vi dragi, pač pa je vzel s seboj, ko je odšel na pot, še izdatno popotnico.

Eden izmed naslednjih gostov karavle P 2, ki ga velja še posebej omeniti, je bil dr. Aleš Bebler. Na Primorsko je prišel prve dni novembra 1942 kot inštruktor CK KPS in vojaški ter politični poverjenik izvršnega odbora OF. Dr. Bebler je bil namenjen na Vogrsko na Spodnjem Vipavskem. Toda za nekaj dni se je ustavil na P 2 in tudi ta čas izkoristil za politično delovanje.

Podraški aktivisti se prvega Beblerjevega prihoda spominjajo, da je bilo tedaj, na nedeljo popoldne, v Orehovi dragi zborovanje, ki so se ga udeležili vsi vaški aktivisti in simpatizerji O F. Dr. Aleš Bebler je z velikim zanosom govoril o narodnoosvobodilnem gibanju s posebnim poudarkom na Primorsko ter o njegovih dosežkih in ciljih. »Vsi navdušeni smo po zborovanju,« se spominja Vencelj Vidrih, »peli partizanske pesmi Nabrusimo kose, Kam greš črnolaska, Bratje le k soncu svobodi in druge. Tako improviziran zbor je vodil sam Bebler in tudi pel. Nekatere pesmi smo tedaj slišali prvič.«

Dr. Aleš Bebler se je tega srečanja nad Podrago še dolgo spominjal. Ob prvem srečanju aktivistov vipavskega okrožja, 4. septembra 1977 na Zemonu pri Vipavi, je dejal, da so tedaj on in njegovo spremstvo po dolgem času v Podragi spet dobili toplo hrano in spali varno v posteljah.

Pozneje se je dr. Bebler še večkrat vračal med podraške aktiviste in usmerjal delo ciklostilne tehnike, ki je delovala nad vasjo in nekaj časa tudi v vasi.

Po aretacijah in divjanju fašistov v prvih mesecih in spomladi leta 1942 je čas mineval zlasti za Podrago in ožjo okolico dokaj mirno, čeprav se je narodnoosvobodilno gibanje močno okrepilo. Vse je kazalo, da se bo to leto tako tudi izteklo. Toda prišel je 1B. december.

Zgodaj zjutraj je prihitela v Podrago h krojaču in aktivistu Vencelju Vidrihu Francka Kopatin, kurirka in ena prvih članov OF v Sentvidu, s sporočilom, da je šlo iz Sentvida proti bližnji Orehoviči več kamionov italijanskih vojakov. V Orehoviči so izstopili ter se v dolgi koloni usmerili v hribe nad naseljem proti zahodu. Vidrih je s to novico odhitel k bratu Milanu v Kočevje (del Podrage). Utemeljeno je sklepal, da nameravajo Italijani napasti karavlo nad vasjo. Milan, ki je bil tehnični referent in kurir v razširjenem odboru OF, je med redkimi vedel za karavlo. Urno se je napolnil v gozd. Da ne bi vzbujal suma, je vzel s seboj sekuro in pazil, da ni puščal za seboj nobenih sledi. Kar je zvedel, je sporočil

3

Anton Ikovic

Z
ranjenci
od
Pohorja
do
Podvolovljeka

V novembru in decembru se je število nepremičnih ranjencev toliko povečalo, da so spet napravili dopolnilni spisek ranjencev za transport.

L. št. ? 14 Balantič Franc, partizan, 1. č. 3. bat. K. O.	Kam. Bistrica
S. št. ? 15 Jančigaj Viktor, partizan, Kamn. zasav. voj. podr.	Dole-Moravče
L. št. ? 16 Bah Cvetko, partizan zaščit. bat. 4. op. cone	Pilštanj
L. št. ? 17 Ajnik Anton, kurir 4. operativ. cone	Lenart. G. grad
L. št. 18 Jelar Franc »Gaj«, partizan	VDV Letuš
L. št. 19 Robuda Franc, partizan 1. č. 4. bat. 13. br.	Vel. Kamc-Senovo
L. št. ? 20 Volte Andrej, partizan 1. č. 1. bat. 13. br.	Šmarjeta v Rožu
L. št. 21 Ambrož Stanko, partizan 1. č. 1. bat. 13. br.	Muretinci
L. št. ? 22 Kremer Mihael, partizan 1. č. 2. bat. 2. br.	Vitanje
L. št. 23 Valte Franc, nam. komandanta mesta Ljubno	Ljubno ob Savinji
L. št. 24 Cander Anton »Zvonko« 2. č. 2. bat. 13. br.	Zibika
S. št. 25 Žumer Martin, minerski vod 2. UB.	Makole
L. št. 26 Vršnik Martin, partizan, 3. č. 4. bat. 1. UB.	Solčava-Rob. kot
S. št. ? 27 Bernik Janez, partizan 3. č. 3. bat. 1. UB.	Moste

Na tukaj. postojanki se nahajata dva ranjenca, ki sta vnešena v spisek te postojanke za evakuacijo, ki pa sta bila vpisana že v spisku prejšnjih postojank. Zato jih treba v spisku dotičnih postojank črtati. Ta ranjenca sta Jelar Franc – prej pri Tonetu in Cander Anton – prej pri Krnu. Vsega 20 ležečih in 7 sedečih za transport.

s. f. – s. n.

opomba: Ker bi rad zvedel za usodo ranjencev z oznako (?), prosim vse, ki kaj vedo, naj mi sporočijo.

Nadzorni kirurg
I. r. Svato

Anton Ilkovic
Solčava

Dokler je bila Zgornja Savinjska dolina osvobodjena, je bila tudi hrana za tiste razmere kar dobra in zadostna, ter redna vsak dan. Zal pa se je to stanje z začetkom nemške decembrske ofenzive na Zgornjo Savinjsko dolino močno spremenilo. Redna dobava hrane se je iz skladišč sanitetnega ekonomata 4. operativne cone za bolnišnice prekinila. Tako se je celotna bolnišnica preživljala samo iz rezervnih zalog, kolikor jih je pač bolnišnica slučajno imela v bližini. Zaradi strahu in skrbi vodstva bolnišnice, da bi prehitro zmanjkalo teh rezervnih zalog hrane, skaj nihče ni vedel, koliko časa bo trajalo takšno stanje, se je tudi redni obrok od trikrat na dan znižal, sprva na dva obroka in okrog božiča na en obrok. Tako so dobivali topel obrok hrane samo enkrat na dan okrog 20. do 22. ure, včasih so dobili tudi po pest suhih jabolčnih krljev ali 2 do 3 jabolka. Pa tudi ta obrok je postajal vsak dan slabši in manjši. Ker so hodile sovražnikove

enote in patrulje že v bližini, je bilo zabranjeno vsako kurjenje v barakah. Zaradi dima, ki bi lahko izdal bolnišnico, se je smelo kuriti samo ponoči in tudi kuhalo se je samo ponoči. V baraki je bilo mrzlo in vsi so ležali obuti, kdor se je le mogel obuti, pa še veeno je bilo zelo mrzlo, saj so se vrata stalno odpirala in je tako mraz vdiral v barako. Bolniki na gornjih pogradih so bili mnogo bolj na toplem kot spodaj pri tleh. Obrok hrane, ki so ga delili na vsakih 24 ur enkrat, je bil sestavljen iz pretlačenega kuhanega fižola, razredčenega v vodi, in dveh krljev krompirja, in tega je dobil vsak po eno zajemalko, ki je držala približno 7 decilitrov.

Desetar 3. čete 4. bataljona Tomšičeve brigade Ivan Lesjak iz Vinske gore pri Velenju, ki je bil 8. novembra 1944 v Krašnjah ranjen, se živo spominja božičnega večera, ko so dobili poleg navedenega obroka fižolove juhe za priboljšek pet jabolk – bobovcev in pest suhih krljev. To stanje se je nadaljevalo še naprej in za novico leto 1945 so dobili ob 24. uri poleg fižolove juhe še isti priboljšek kot za božični večer, in ga je večina ranjencev jedla s solznimi očmi.

Kuhar je bil Francoz Paule Buland, rojen 6. februarja 1914, iz Tougne-sencore – Monveille Seine Infv. v Franciji. Po poklicu je bil kovinar pri francoski kovinarski delniški družbi. K partizanom je prišel 29. marca 1944 v Koroški VDV bataljon. Ranjen je bil 4. junija pri Železni Kapli. Od 15. junija 1944 do 11. septembra 1944 se je zdravil v VPB v Robanovem kotu, od koder je bil premeščen v VPB Nova Štifta, kjer je postal kuhar. Večkrat je ob večernih urah, ko je opravil svoje delo, prišel v bolniško barako k Martinovemu sosedu, ki je znal francosko, italijansko, nemško in slovensko, in bil zelo zgovoren. Paule Buland, ki je pobegnil iz nemškega vojnega ujetništva, je bil dobro politično orientiran in dolgoletni partijec.

Na levi strani Martina je ležal borec iz okolice Mengša, srednjih let in redkobeseden. Milan Volovšek-Džoko iz Maribora, ki je bil v propagandnem odseku 4. operativne cone, je z igranjem na kitaro pogosto razveseljeval ranjence, da so lažje prenašali bolečine. Tudi dijak Italijan Ugo Scarpato iz Napolija, rojen 11. junija 1921, borec 3. bat. 1. čete Tomšičeve, ki je prišel v VPB 15. decembra, se je z Martinovim sosedom rad pogovarjal.

V bolnišnici je bilo veliko težko ranjenih. Hude bolečine je moral prenašati Franc Valte, po domače Korošček iz Ljubnega, namestnik komandanta mesta Ljubno ob Savinji, ki je prispel v VPB 1. decembra 1944. Zaradi hudih bolečin je vpil in stokal, da tudi ostali ranjenci niso mogli spati.

komandirju. Toda, ko se je vračali, je že zaropotalo.

Napad na karavlo opisuje njen komandir Anton Semenič:

Sedemnajstega decembra zvečer sva z mojim namestnikom Zmagom pospremila do Grškega pola komandanta Soškega odreda Mirka Bračiča. Na karavlo sva se vračala pozno, okoli druge ure zjutraj. Sezula sva se in prepričana v popolno varnost našega skrivališča mirno zaspala. Skrivališče je bilo namreč tako zamaskirano, da bi nas mogel sovražnik odkriti le, če bi bili izdani. In prav to se je zgodilo.

Na srečo je bila karavla v trenutku napada skoraj prazna. V njej so bili kurirji Janko Leben - Zmago, Vencoslav Velikonja - Kras, Albert Gregorič-Berto in neki mladenič iz Ozeljana, namenjen v Prvo vipavsko četo (po izjavi Vencsla Velikonje je bil to 15-letni Cvetko Spacapan, ki so mu internirali starše, starejši brat, ki je pozneje padel, pa je že prej odšel v partizane, op. pisca) in jaz.

Po sporočilu Milana Vidriha sem poslal kurirja Krasa na ogled okolice in zabrisat morebitne sledi, ki vodijo k skrivališču. Kras se je kmalu vrnil z novico, da je opazil v bližini velikega psa. Očitno je bilo, da gre za policijskega psa. Očitno je bilo, da gre za policijskega psa. Očitno je bilo, da gre za policijskega psa.

Po prvem trenutku zmedenosti smo se hitro znašli ter se pripravili na obrambo in umik. Iz bunkerja sva začela z Zmagom vžigati po fašistih. Najprej je pod zaščitnim ognjem dosegel bližnji zaklon Zmago, nato še Berto, ki pa je bil laže ranjen v roko. Ko je bila vrsta na mladnem partizanu, ta ni mogel iz bunkerja. Na bunker je že prišel italijanski orožnik, da bi vrgel bombo vanj. Pravi čas ga je opazil Zmago in ga potegnil, da je padel name. Sledil je oglašujoč napad z ročnimi bombami, da sem se moral umakniti nazaj v bunker in si zamašiti ušesa, da mi niso popokali bobniči. Spet sem se vzravnal, dvignil in streljal s karabinko. Nenadoma sem začutil udarec v levo roko, da mi je obvisela kot mrtva ob telesu. Čeprav sem bil hudo ranjen, sem vrgel puško okoli vratu in streljal naprej s pištolo. Naposled sem zapustil bunker in stekel po potoku ter se kakih 150 metrov pod napadlec skrili v robido in srobot ob poti. Od tam sem opazoval nadaljnji potek dogodkov. Italijani so še cele pol ure napadali bunker ter ga končno »zavzeli«. Iz njega so izvlekli vse, kar so našli.

Čeprav smo pri napadu utrpeli nekaj izgub, so ob tem Italijani lahko spoznali našo bojevitost, in iznajdljivost. Napadeni s tako premočjo smo se hrabro bojevali in se, čeprav z dvema ranjenima, uspeli rešiti. V njihovih rokah je ostal le hudo ranjeni mladi partizan, ki se ni mogel umakniti. Iz najdene zaloge hrane in oblačil pa so lahko spoznali, kako dobro je organiziran teren in kakšno zaslombo imamo pri ljudeh.

In kaj se je po napadu dogajalo v vasi, v Podragi?

Milan Vidrih, ki je za las ušel napadalcem pri bunkerju, se ni skrili v gozdu, pač pa se je odločil čimprej doseči vas, in obvestiti ljudi, da bi se poskrili ali umaknili. Toda nad vasjo

je naletel na zasedo kvesturinov, ki so ga ujeli, uklenili in vodili nazaj v smeri napada, od koder je prišel. Med potjo so srečali dve skupini vojakov, ki so nosili dva svoja ranjenca.

»Pri skrivališču me je hotela skupina vojakov napoditi v gozd, da bi me ustrelili z izgovorom, da sem hotel pobegniti, a me je tedaj že drugič rešil policist, ki me je spremljal,« pripoveduje Milan Vidrih. »Pri bunkerju sem lahko opazoval, kako so ga vojaki razkopavali. Kazali so mi najdene predmete in hrano. Res, bilo je vsega. Manjkalo je le še sveže mleko, ki so ga kurirji prejšnji večer pozabili v vasi.

Vse najdene stvari so spravili v šotorska krila. Na nosila so položili tudi hudo ranjenega partizana, ki pa je na poti v Trst umrl. Med potjo proti vasi se je nezavesten ranjeni partizan zavedel in prosil vodo. V bližnjem potoku je eden izmed vojakov zajel vodo v čelado in mu jo dal. Ranjenca so vprašali, če me pozna, a je odkimal.

Na zgornjem mostu sredi vasi smo se utavili. Razjarjena skupina oficirjev je besnela in predlagala razne povračilne ukrepe: požig vasi, streljanje vaščanov... Vodja operacije se je odločil za aretacijo vseh moških v vasi, starih od 16 do 60 let. To nalogo je poveril vipavski policiji, ki je določila vojake in vsaki skupini določila po deset hišnih števil.

Tako so v kratkem času aretirali 53 moških in jih privedli na zgornji most ter jih postavili k zidu Maščevega vrta. Dišalo je po smodniku in nihče ni mogel predvideti, kaj se bo zgodilo. Ko so vojaki izvajali aretacije, so me ne uklenjenega vozili po vasi. Na Na mostu pri domači hiši sva se srečala z materjo. Bila je močna. Molče je šla mimo, kakor da me nikoli ne bi poznala.

Vse aretirane so nato gnali skozi vas ter nas pri Velikem mostu na glavni cesti Vipava-Razdrto spravili na kamoina in nas odpeljali v tržaške zapore. Nekatere so zasliševali, a od nikogar niso ničesar zvedeli in nikomur niso mogli nič dokazati. In vendar nas tudi izpustili niso. Vojaške obveznike so v februarju 1943 poslali iz zapora naravnost v delavski bataljon v Potenzo v južni Italiji. Starejše in nesposobne za vojaško službo pa so internirali v Sassoferato pri Anconi. Domov smo se vsak po svoje vračali šele po razpadu Italije. Prišli pa smo prav vsi.

Karavla P 2 je torej odigrala pomembno vlogo ob podpori vasi, ki se je že zgodaj razvila v močno žarišče upora proti okupatorju. Karavla je napadu delovala še do marca 1943 in je potem zaradi raznih težav prenehala. Toda le dva meseca pozneje, 27. maja, je nadaljevala njeno poslanstvo na novo ustanovljena karavla P 14, ki je potem delovala vse do konca vojne. Njen komandir je bil skoraj ves čas danes upokojeni oficir JLA Ivan Jelerčič-Tesar, ki živi sedaj v Ljubljani.

Tudi letos bodo Podraženi slovesno proslavili svoj praznik. Lani so na hiši ob spomeniku padlim borcem sredi vasi odkrili veliko spominsko ploščo, na kateri so vklesani vsi pomembnejši dogodki iz NOB, ki so se pripetili v vasi in okolici. Letos me na ta dan pa bo vas dobila telefon.

Lojzka Cencič

Naši partizanski znaki

Odličje koroškega partizanstva

Zelena Koroška je skoraj nekaj simbol naše slovenske narodne bolečine. Dokler bo živ, nobeden od borcev ne bo pozabil, kako težko so maja 1945 partizani zapuščali koroške brate. Meja, potegnjena že po prvi svetovni vojni, je spet obveljala.

»Spominski znak koroškega partizanstva« je izdelan v obliki lepe medalje. Medalja, ki jo je izoblikoval (in to brezplačno) naš veliki umetnik Jože Horvat - Jaki, je lepo pozlačena in visi na kovinski ploščici, kjer piše »KOROŠKA 1941-1945«. Tudi na vsaki od teh medalj je zapisano zadaj ime, priimek in partizansko ime borca, aktivista ali ilegalca, ki jo je upravičen nositi. Premer medalje je 35 mm, celotna višina pa kar 57 mm.

Koroške partizane združujeta dve organizaciji. Zveza koroških partizanov v Celovcu

združuje v svojih vrstah tiste nekdanje koroške partizane in aktiviste, ki živijo v Avstriji. Marca 1946 so koroški partizani vložili v odobritev oblastem svoj statut in so pod imenom »Društvo koroških partizanov« delovali do 23. septembra 1947, ko se je organizacija preimenovala v »Zvezo bivših partizanov Koroške Slovenije«. Na občnem zboru 27. januarja 1952 pa se je preimenovala v »Zvezo koroških partizanov«. Vsa leta, do smrti 16. marca letos, je bil predsednik te organizacije Karel Prušnik - Gašper. Pavlu Žaucerju in Karlu Prušniku Gašperju gre največ zaslug zato, da so koroški partizani prišli do tako lepega spominskega znaka. Leta 1978 je bila najprej skovana bakrena značka s premerom 11 mm, na kateri je bil upodobljen spomenik v šenttrupertu pri Velikovcu, ki je bil kot prvi na Koroškem razstreljen 10. septembra 1953. Skupen boj z avstrijskimi protifašisti je bil poudarjen z napisom OF in ÖFF (Osvobodilna fronta in Österreichische Freiheitsfront). Ta značka je bila kasneje upodobljena tudi na spominskem znaku.

Spominski znaki koroškega partizanstva so bili podeljeni na srečanjih, ki so jih pripravili odbori. Spominskih znakov z imeni bork in borcev je bilo podeljeno tako številno: za območje odbora Ravne na Koroškem 345, odbora v Ljubljani 162, odbora v Kranju 136, odbora v Mozirju 103, odbora v Mariboru 39 in odbora v Kopru 13. Podelitev v Železni kapli je bila 10. maja letos. Podeljena sta bila 202 spominska znaka. Podeljevanje znakov po prej navedenih območjih odborih je potekalo večinoma v februarju in marcu. Za posebne zasluge za rast in razvoj koroškega partizanstva so prejeli spominski znak tudi tovariši Franc Leskošek - Luka, Sergej Kraigher - Andrej in Peter Stante - Skala ter v spomin enega oblikovalca Jože Horvat - Jaki. Vseh znakov je bilo izdelanih 1200. Tako prej navedene številke ne predstavljajo dokončnega števila vseh znakov. Oglašati so se začeli novi upravičenci po tistem, ko je bilo v časopisih sporočeno, da poteka podeljevanje spominskih znakov. Do spominskega znaka so namreč upravičeni vsi borci partizanskih enot, aktivisti ilegalci OF in ÖFF na Koroškem. Tako bo spisek vseh koroških partizanov in aktivistov še bolj izpopolnjen.

Janez J. Švajncar

4

Anton Ikovic

Zranjenci
od
Pohorja
do
Podvolovljeka

Lovrenc Pačnik-Kostja iz Leš pri Prevaljah, intendant 2. bataljona VKO je bil ranjen 10. junija 1944 na Obirskem tri dni po prihodu k partizanom. Imel je veselje do političnega dela. Ze v bolnišnici v Robanovem kotu je pogosto vodil politične ure. Iz zapisnikov rednih sestankov članov KP Nova Stifla, ki jih je vodil sekretar Maks Hribovšek-Tjašo iz Motnika, po poklicu študent, namestnik komisarja 2. čete 2. bataljona 6. brigade, ranjen 5. avgusta 1944 na Rečici, je videti, da je Kostja v bolnišnici Nova Stifla odgovarjal tudi za higieno. Bil je odločen, zato so ga nekateri tudi kritizirali. Ko je začelo primanjkovati hrane v bolnišnici, se niso dosti zanimali za politične ure, ki jih je vodil Kostja ali kdo drug. Kostja je bil star proletarec in partijec, zaveden ter popolnoma predan, bil je tudi interniran dve leti v Auschwitzu. Lesjak se ga spominja, da je ranjencem večkrat začel razlagati Marksovo teorijo o komunizmu, pa so se začeli oglašati nekateri nergači in lačni ranjenci, naj raje pove, kje in kako bi se kaj dobilo za v želodec.

Na partijskih sestankih so predvsem razpravljali o nastalih problemih, medsebojnih odnosih in godrnjanju tudi pri članih KP. Komisar Franc Podstudenšek-Rok pa je zaostрил disciplino, ki je v zadnjem času zelo popustila.

Ker je bila vozna pot iz Luč proti Sv. Antonu v Podvolovljeku zelo slaba, kar je zelo oviralo prevoz ranjencev do dogovorjenega mesta, je uprava VPB 3. decembra 1944 poslala komandi mesta Luče odlok, da je treba pot v najkrajšem času popraviti, da bo sposobna za nemoten prevoz. Tudi štedilnik so nujno potrebovali, zato se je politkomisar bloka VPB Rok dogovoril s komandantom mesta Luče, da ga prek gospodarske komisije preskrbijo in jih obvestijo.

Devetega decembra 1944 je uprava VPB-Z postavila Nejka za prvega kuharja pri upravi. Odgovoren je bil za red, snago i disciplino v kuhinji. Pomočnica je bila Vanja. Po potrebi je pomagal tudi Mirko, ki je bil določen še za druga dela pri upravi.

Dne 12. decembra 1944 so prispeli v bolnišnico trije ranjenci-pacienti: Franc Jerman-Filip iz Senožeti, bil je v 1. bataljonu Kamniško-Zasavskega odreda. Jožef Vodournik iz 3. bataljona Šerčerjeve brigade, ranjen 20. novembra 1944 v Skornem.

Dr. Hubert Berger, rojen 2. avgusta 1910 v Mauternu, bivališče Spanheim in Lavantal Koroška, poklic: sodnik. V NOV je prišel 23. avgusta 1944. Bil je član avstrijskega nacionalnega komiteja. Njegovo pravo ime je

dr. Wilhelm Hess, ki ga v svoji knjigi Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini, omenja zgodovinar dr. Milan Ževart.

Na straneh 519-520 navaja, da se je Hess 8. januarja 1945 prijavil nemški policiji na Ljubnem. To ni povsem točno (prip. A. I.). Iz domobranskega poročila - udarne čete z dne 11. decembra 1944 - 8. januarja 1945 piše: »Danes se nam je prijavil neki Nemec, po imenu Berger oz. Hess. Bil je prej v Šoštanju sodnik.« Domobranci so potem Hessa izročili Nemcem, kot so tudi druge ranjence. »Že ko ga je gestapo drugič zaslišal in ostreje prijel,« piše dr. M. Ž. »je priznal, da je prostovoljno odšel v partizane,

oziroma da je bila njegova ugrabitev dogovorjena. Zvezni vodja Stajerske domovinske zveze je Hessa navedel kot primer, ki kaže, kako se slabici ob trdoti boja zlomijo in postanejo državni sovražniki.«

Martinov znanec je postal tudi Anton Čander-Zvonko iz Zibike - Šmarje pri Jelšah. Pred vstopom v NOV je bil mežnar v Smartnem ob Paki. Bil je borec 2. čete 2. bataljona Slandrove brigade, ranjen 6. novembra v levo stopalo v zasedi pri Krašnji. Od tam so ga prepeljali na Ljubno ob Savinji, kjer ga je operiral dr. Kukovec. Po operaciji je bil čez teden dni poslan v premično bolnišnico, ki je bila na kmetiji pri Podradušniku v Robanovem kotu, kjer je ostal približno 14 dni in bil potem premeščen v Novo Stifto v Podvolovljek. V bližini Martina je ležal 17-letni Andrej Volte iz Šmarjete v Rožu na Koroškem. Bil je komaj dobra dva meseca v 1. četi 1. bataljona 13. Bračičeve brigade, ko je bil pri Paški vasi ranjen v levo koleno.

Ko je divjala nemška ofenziva skozi Podvolovljek na Veliko planino, kjer so bili hudi boji v snegu in mrazu, se je drdranje mitraljezov, pokaanje pušk in treskanje min in bomb pogosto slišalo, kot bi bilo že v neposredni bližini bolnišnice. Vsako jutro so se s strahom prebujali, ko so zaslišali ponovne rafale, in vsak zase je premišljeval, kaj bi lahko bilo in kaj bo, če jih najde sovražnik. Vedeli so, da tudi ujete partizane - ranjence v glavnem postrelijo in pobijejo.

V bolnišnico so še vedno prihajali novi ranjenci. Verjetno jih je bilo že okrog 60 do 80, tako da je bilo zelo tesno, posebno, če bi hoteli vsi ležati. Zaradi tega so se pri ležanju lažji in že okrevani ranjenci na ležiščih menjavali in so tudi sede dremali.

Kljub vsem tegobam, pomanjkanju, mrazu, strahu in ušem, ki so se zadnje dni razmnožile, saj ni bilo več mogoče izvajati dezinfekcijskih ukrepov, so se včasih prisrčno nasmejali, za kar je poskrbel že kar dobro okrevani bolnik Rudolf Obu iz Starega Velenja, po poklicu krojač, bolničar 1. čete, 3. bataljona Tomšičeve brigade, ranjen 12. septembra v Letušu.

z vami gradimo

z vami opremljamo

vedno z vami

lesnina

Proizvodno in trgovsko podjetje z lesom, lesnimi izdelki in pohištvom n. sol. o. Ljubljana

Temeljna organizacija združenega dela

Notranja trgovina na debelo Ljubljana o. sub. o.
Ljubljana, Titova 51

Mercator - Potrošnik

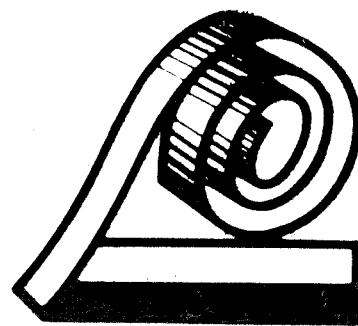
SOZD Mercator, n. sub. o.

trgovina na drobno in gostinstvo, p. o.

62230 Lenart v Slovenskih Goricah
Trg osvoboditve 15

1. 8. 1979 smo začeli v Lenartu z gradnjo Blagovnice. Pestro izbiro ponudimo že proti koncu leta 1980. V objektu z 2100 m² koristne površine.

To je največji objekt v Slovenskih goricah. V samopostrežni je 9 hladilnih vetrin in pred zgradbo je zadosti parkirišč. Sedanja samopostrežba se preimenuje v Dom, prodajalna Konfekcija pa v Elektromaterial, Center se preimenuje v Obutev. Prodajalna pohištva se preimenuje v Avtomaterial, sedanji Avtomaterial pa v Kemikalijo. Železnina pa se specializira v čisto železnino, gradbeni material, stavbno pohištvo, vodovodno instalcijski material, centralno kurjavo in drugo. Skratka vse za potrošnika skrbi Mercator-Potrošnik.

SLOVENIJA LES TOVARNA • SORA • MEDVODE 61215 MEDVODE POB.34
telefon: 061 611334 061 611327 telegram: SORA Medvode Žel. postaja: Medvode Banka: 50104-601-26682

**ČESTITA ZA DAN
JLA, 22. DECEMBER**

OBRATNO PODJETJE

KOMUNA BELTINCI

**Z dejavnostmi: MIZARSTVO, KERAMIČARSTVO, MLINOM
in ŽAGO
ČESTITA K DNEVU ARMIIJE!**

ELEKTROTEHNA

SOZD ELEKTROTEHNA • Proizvodnja in trgovina • Ljubljana, Titova 51
V letu 1980 sta se delovni organizaciji Elektrotehna in Jugotehnika združili in ustanovili novo sestavljeno organizacijo združenega dela Elektrotehna. Da bi kar najboljše in najracionalnejše poslovali, sta ustanovili šest delovnih organizacij:
DO Delta za proizvodnjo računalniških sistemov in inženiring,
DO Melodija za proizvodnjo glasbil in učil,
DO Elpis za proizvodnjo, trgovino in servise,
DO Junel za zunanjo trgovino,
DO Jugotehnika za prodajo na veliko,
DO Splošna elektro trgovina (SET) za prodajo na drobno

ČESTITAMO OB PRAZNIKU JLA - 22. december

**Čestitajo za dan JLA - 22. december
vsem pripadnikom JLA, teritorialne
obrambe in narodne zaščite!**

Instalacije grosuplje p.o.

GROSUPLJE, ADAMIČEVA 51 - TELEFON: 772-233 - TEKOČI RAČUN: 50130-601-31182

Iskreno čestitamo za dan JLA - 22. december vsem pripadnikom JLA, teritorialne obrambe in delovnim ljudem z željo, da varujejo pridobitve socialistične Jugoslavije!

Partizansko civilno taborišče

V letu 1942 je zaživelo delo OF na območju Jevnice. Spoznavanja ob janški bitki 2. grupe odredov so v posameznikih vzbudila željo, da se tudi naši kraji vključijo v NOG. Ko je v oktobru leta 1942 potoval skozi naš kraj dr. Rudolf Obračunc – Cedrik, se je za dva dni ustavil v Jevnici. Povezal je jevniški odbor OF s senožetnim in s Francem Udovičem – Florjanom. Od tedaj dalje je naša organizacija OF dobivala navodila za delo in partizansko literaturo. Pozneje sta delo še bolj poživila terenca Vera Šlander – Lojzka in Jan, ki sta delovala na litijskem območju.

Posebno Vera Šlander – Lojzka je znala načrtno pridobiti mlade za organiziran odhod v NOV. Izveden naj bi bil kot prisilna mobilizacija. Zamisel so dopolnili in odobrili Peter Stante – Skala, Dušan Kveder – Tomaž, Franc Poglajen – Kranjc in drugi.

V noči od 5. na 6. januar 1943 je bila akcija uspešno izvedena. Iz našega območja je odšlo osem mladincev k partizanom. Starši so prisilno mobilizacijo prijavili Nemcem. Ti naj bi jim verjeli in jih zato pustili v miru. A tako številni in uspešni odhod mladih v NOV je bil za sovražnika nerazumljiv. Ni hotel verjeti ukani. Zato je še isti mesec sklenil izseliti vse osumljene družine. Svoj sklep je uresničil 28. januarja 1943, še več, zaplenil je tudi njihovo imetje. A ljudi ni mogel. Potrkal je na osem

vhodnih vrat, a pet je ostalo zaprtih, nihče se ni odzval njihovemu klicu. Zakaj pred prihodom Nemcev so bile vse družine že v nočnih urah obveščene o nemškem naklepu. Zaradi povedanega so te zapustile svoje domove in se zatekle v gozdove.

O okupatorjevih namenih in nasilju je razpravljal tudi štab 4. operativne cone (dokument št. 13, zbornik NOB 6 Tom. 5 knjiga srbsko hrvaške izdaje) in sklenil, da ustanovi partizansko civilno taborišče. Vanj se je zateklo šest družin, pozneje še tri. V začetku je imelo taborišče manjšo patruljo šestih oboroženih borcev iz sestava KZB. Vodil jih je Ivan Radman – Bosanec. Obmejna patrulja je bila edina oborožena enota, ki je bila stalna na tem območju, na desnem bregu Save. Patrulja je poleg zaščite imela še druge naloge: pridobiti nove borce, povezovati terenske odbore OF in mladino z NOG in usmerjati njihovo delo, opravljati obveščevalno in protiobveščevalno službo, sodelovati s patruljami, ki jih je pošiljal na to območje KZB, služiti za povezavo pri prehodih čez Savo s Štajerske na Dolenjsko in obratno.

Te naloge je od 4. operativne cone prenesel v partizansko civilno taborišče Peter Stante – Skala 25. februarja 1943 v kraju – gozdu Perjasec. Ta dan je iz partizanskega civilnega taborišča odšlo v KZB petnajst mladincev in mladink. Ostali mlajši, starejši ali žene z otroki so ostali

v taborišču. Partizansko civilno taborišče je torej delovalo organizirano. Ni živelo na določenem kraju, selilo se je ponoči iz kraja v kraj (gozd), kot so narekovala razmere, delo ali nevarnost. V marcu je partizansko civilno taborišče prevzel Anton Goddec – Tomaž. Kmalu je partizansko civilno taborišče postalo prava partizanska baza na tem področju. Služilo je za zvezo novim borcem, ki so vstopili v NOV, nudilo je začasno preskrbo v hrani, obleki, sanitelno nego izčrpanim ali ranjenim borcem (Ivan Beji – Bela), ki so prek naše ga območja potovali s Štajerske na Dolenjsko. V njem so se ustavili naši vidni partizanski voditelji, Franc Rozman – Stane, Dušan Kveder – Tomaž, Peter Stante – Skala, Milica Šlander, Franc Poglajen – Kranjc, Alojz Kolman – Maroh in drugi.

Pri delu so v partizanskem civilnem taborišču kot partizanski bazi delovali vsi pripadniki taborišča vsak na svoj način, po svojih zmognostih in tako s svojo aktivnostjo neposredno doprinesli delež k oboroženemu boju.

V avgustu in septembru so Nemci v večjem obsegu izvajali nasilje na levem bregu Save. Pričakovati je bilo, da bodo enako storili tudi na desnem. Zato je vodstvo v posvetu z našimi vodilnimi sklenilo, da partizansko civilno taborišče razpusti, kar se je zgodilo v prvi polovici septembra 1943.

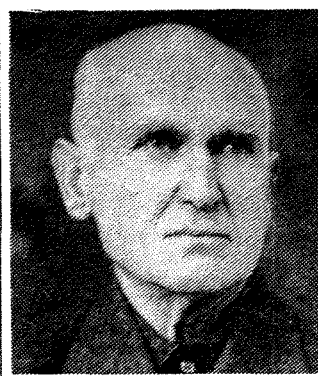
Eva Kovič

Odprto pismo občinski organizaciji ZZB Vrhnika

Umrli je človek, rojen 1906, ki je imel odlikovanja, zasluge za narod itd. Kaj se res znanu igrati z ljudmi? Verjetno bi bilo potrebno objaviti v TV-15, da je umrl človek, ne glede na njegovo poreklo, bil je kmet. In ta kmet je dajal vse, kar je mogel in smel za OF in revolucijo. Ne morem razumeti, kot Vrhničan, ker sem tega človeka poznal, ki je s svojo preprostostjo in odgovornostjo do sebe in matere bil pripravljen storiti vse, samo da bi pomagal OF.

Na njegovem posestvu oziroma hlevu je bil bunker, kjer so se zbirali pomembni aktivisti OF. Jaka Susman je prav gotovo bil pripravljen žrtvovati svoje življenje in imetje za nacionalno osvoboditev. Bil je skromen, dober pevec in igravec. Mogoče smo ga takoj po vojni gledali kot velikega kmeta, tak je bil tudi res, samo nikdar ni odrekal pomoči v vojni in po vojni. Ljudje, ki mislijo drugače, naj mi odgovorijo in bom prav srecen, če bo ta odgovor v TV-15.

Na Vrhniki smo izgubili ljudi, kot je bil Jaka in mnogo drugih. Zanimivo je, da se njegove smrti leta 1980 niso spomnili danes tako imenovani najaktivnejši delavci na Vrhniki. Rad bi dejal tole, da ni nihče opisal Marinčiča iz Verda, Meletove družine iz Mirk. Verjetno se bodo nekateri spomnili, da so od teh ljudi v najhujših časih dobivali hrano. Jože Vintarjev lahko pove, kako je pobiral hrano v kozolcu pod Mir-

škim vršičem, verjetno tega ne smemo pozabiti.

In še nekaj bi povedal o pokojnem Jakobu Susmanu – ali Andrejčkovem Jakotu. Morda se bodo člani organizacije ZZB na Vrhniki spomnili nekaterih dogodkov, ki jih je ta človek doživel. Kaj ni bila v stari Jugoslaviji kmetijska zadruga na Vrhniki predmet političnih bojov pa tudi osebnih sporov. Prav Jaka je bil poleg Franca Furlana, Matevža Nagodeta in drugih ustanovitelj Kmetijske zadruge, Mlekarne in združne žage, kot smo jo takrat imenovali. Vsa ta dejavnost je prinesla Vrhniki določeno gospodarsko aktivnost in pa politično dejavnost med NOB. Njegovi sodelavci so mu priznali obeležje za to sodelovanje in zakaj ga ne bi priznali tudi člani ZZB.

To so bili ljudje, ki sicer niso bili z orožjem v revoluciji, vendar so žrtvovali vse, svojo posest in svoja življenja.

Ni prav, da jih pozabljam, četudi so bili pred vojno imoviti ljudje. Vprašujem se, ali je naša organizacija ZZB obsodila tiste primere, ki so bili redki na Mirkah ali v bližnji okolici, in če ne bo prav tem, ki so sodelovali z okupatorjem, priznано več, kot je bilo priznано tem ljudem.

Mi smo verjetno samo ljudje in med temi ljudmi je potrebno razlikovati poštenega človeka od tistega, ki ni storil ničesar in je še danes v današnjih političnih in družbenih razmerah omejen na dogodke preteklosti. Ta preteklost pa so zgodovinska dejanja takih ljudi, kot je bil Jakob Susman, Franc Furlan in drugi. Morebiti bodo o tem povedali kaj tudi ljudje, ki so imeli pri njih zatočišče, skrivališče ali bunker in so uporabljali otroke za različne oblike obveščevalne službe ali propagandnega dela.

To ni samo moja misel, to je misel tudi drugih ljudi, ki so z nami sodelovali, kot so Matevž Kavčič, Petra Jakovin in drugi sodelavci. Mirke so bile in bodo ostale temelj in oblika dela za revolucionarno delo na vasi, kateremu moramo posvečati posebno pozornost. Zanima me, ali smo v programu splošnega ljudskega odpora in organizacije delovanja ZZB uredili vse, da se te nekoč tako imenovane močne kmetije obrdže, ali pa jih prisiljujemo v propad. Tega ne smemo storiti, ljubiti moramo svoj kraj, saj je naš in bo naš ostal.

Lojze Dobrovoljce

Pavšičev mlin še vedno melje

Odkar so pri nas kmetje skoraj v celoti opustili pridelovanje žita, so se ustavili skoraj vsi mlini po naših grapah in začeli so propadati; veliko jih je že v ruševinah. Če pa se v dolini Idrijce z glavne ceste podamo čez viseči most do Pavšičeve domačije, tam naletimo na mlin, ki še vedno melje po starem...

Tam tudi zvezo, da so se proti koncu leta 1942 tu pojavili prvi partizani in kmalu so Pavšičevi skrivaj mlieli zanje. Italijanske oblasti so namreč vse mlinske pečate, zato je Pavšičeva Justina lahko mlela le ponoči – zvečer je pečat snela in ga zjutraj pritrčila nazaj. Najprej so mleli za borce Prvega primorskega odreda, kasneje pa za ustanove 9. korpusa, npr. za premično bolnišnico pod Košem, za kurirsko postajo itd.

Viseči most pri Pavšiču je bil eden glavnih partizanskih prehodov čez Idrijco in čezenj so hodili vse noči borci in aktivisti. Partizanom je bil Pavšičev dom vedno gostoljubno odprt, štirje sinovi so bili partizani in eden je dal tudi življenje za domovino. Vsi jim moramo biti hvaležni za požrtvovalno pomoč osvobodilnemu gibanju, jaz se jim oddolžujem z risbo njihovega, lahko rečemo, partizanskega mlina.

Rudi Šturm

Spomin na osvoboditev Maribora jeseni 1918

General Rudolf Maister je s svojimi borci 23. novembra 1918. razorožil nemško mestno gardo, imenovano zeleno gardo, ker je nosil vsak gardist belo-zeleno kokardo na kapi, in tako odločil pripadnost Maribora in vsega slovenskega ozemlja ob severni meji Slovenije, kakor je bilo odločeno s poznejšo mirovno pogodbo.

Dne 15. decembra 1918 je Maribor imel svoj narodni dan. Na predvečer je bila po mestu baklada, vse slovenske hiše so bile slavnostno razsvetljene, s hiš so visele slovenske zastave. Predpol dne tega dne je bila vojaška parada na Glavnem trgu, pri kateri so nastopili vojaštvo, pehota, topništvo, strojnice in konjenica. Peš in na vozovih je prihajalo ta dan v Maribor ljudstvo iz bližnje in daljne okolice, celo iz Slovenskih goric, na proslavo. Po vojaški paradi smo odkorakali k slavnostnemu zborovanju pred Narodni dom, kjer so se z balkona vrstili govori raznih mariborskih predstavnikov, posebno pa generala Maistra, odvetnika dr. Rosine, pa župnika Vračka iz Sentilja.

Posebno pozornost je vzbudil govor župnika Eval-

da Vračka. Ob jubileju 60-letnice osvoboditve Maribora lanske jesen pa so popolnoma prezrli počastiti tudi spomin na Evalda Vračka, nekdanjega šentiljskega župnika, ki je vrsto let vsestransko opravljal ob podpori takratnega župana Thalerja narodnopolitične zadeve v Sentilju. Vračka so imenovali Leonida severne meje, Nemci pa so ga nazivali z »Vindischer Teufel« (slovenski hudič).

Nemci in nemčurji so imeli v Sentilju v veliki stavbi Sūmarke svojo veliko trdnjavo, kjer so kovali svoje načrte za germanizacijo prebivalstva ob severni meji, njihov vodja je bil dalj časa zdravnik dr. Morocuti. Z Vračkom sta si nasprotovala vendar je leta 1918 zmagal župnik Vračko.

Ob razpadu Avstro-Ogrske monarhije je Vračko 2. novembra 1918 razobesil na cerkvenem stolpu slovensko zastavo, a to v naglici narobe, kar je pritegnilo pred župnišče majhno četo srbskih ujetnikov pod poveljstvom poročnika Mirkoviča, ki so se vračali iz Avstrije skozi Sentilj domov in v svoje veliko začudenje zagledali srbsko zastavo. Vrač-

ko jih je prijazno sprejel in pojasnil, da so sedaj Slovenci s Srbi in Hrvati v eni državi. Srbske ujetnike je domači učitelj Poljanec peljal v Maribor, kjer so se srbski vojaki potem pridružili Maistrovi vojski.

Vračko je bil v stalnem stiku z generalom Maistrom, bil je tiste dni skoraj vsak dan v Mariboru in je tudi zbral za Maistra domačine prostovoljce.

Vsekakor je nedvomno velika zasluga Evalda Vračka, da so ostali Slovenci v Sentilju trdno in hrabro na straži na skrajni meji v Sloveniji v Sentilju, ki so si ga Avstrijci kakor ostali Sp. Štajer lastili za nemškega, saj so Sentilj vedno imenovali: Sankt Egidij Tunel in den Windischen Bücheln.

Primerno bi bilo in dolžnost, če bi krajevna skupnost v Sentilju v spomin temu zaslužnemu slovenskemu možu vzdala, in to najbolje v šentiljskem župnišču, spominsko ploščo in se tako skromno oddolžila delu za slovenski narod ob naši skrajni slovenski meji v času pred prvo svetovno vojno.

dr. Ervin Mejak

PRIMAT

VARNOSTNA OPREMA

Dvostenska omara OG je namenjena za shranjevanje dokumentacije in učil s posebno prirejenimi vložki pa za orožje. Ima dvojne stene, ki so zapolnjenje z lahkim izolacijskim materialom. Taka izvedba pri manjšem sobnem požaru varuje določen čas arhivirano dokumentacijo in učila. Omare dobavljamo z vgrajenim trezorjem ali brez. Omara tehta 230 kg. Za blagajne se odločimo, ko želimo ohraniti vrednostne papirje in predmete pred odtujitvijo ali požarom. Pri tem je pomemben pravilen izbor blagajne. Blagajne izbiramo glede na stopnjo varnosti, ki jo blagajna nudi. PRIMAT izdeluje blagajne v petih stopnjah varnosti.

PRIMAT TOVARNA KOVINSKE
OPREME MARIBOR
Industrijska 22, telefon (062)
28-641, telex: YU 33-178

SOZD - združena
elektrokovinska
podjetja maribor, n. sub. o

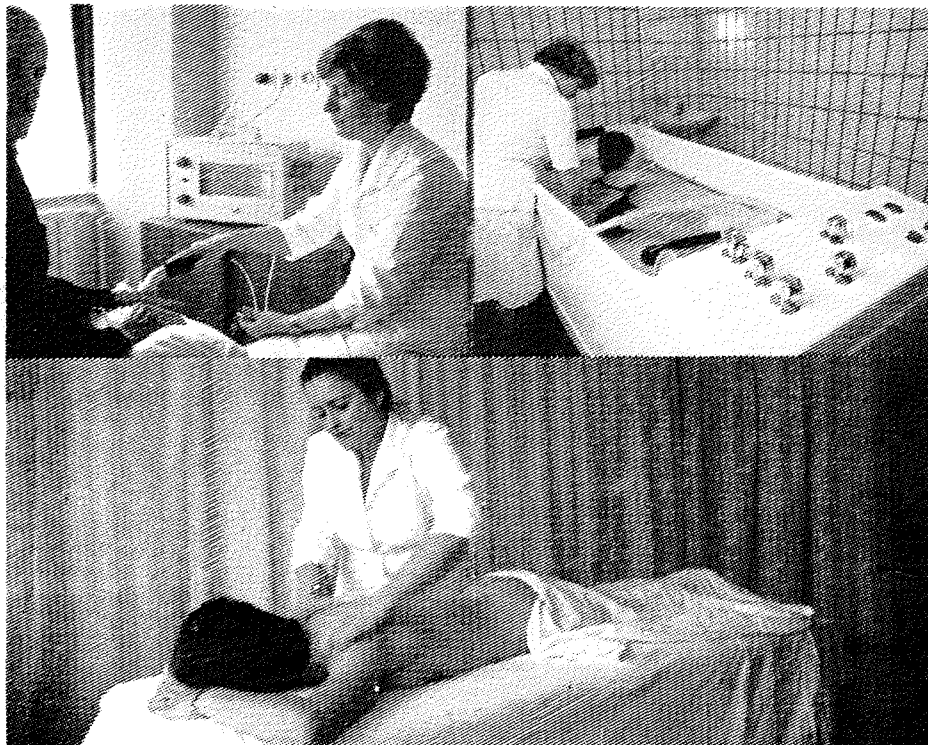
PRIMAT

zdravilišče dobrna
63204 dobrna
tel. /063/ n.c. 778000
direktor 778012
recepција 778023
telegram: zdravilišče dobrna
tekoči račun: s.d.k. celje 50700 603 30463

INVALIDI, BORCI, UPOKOJENCI

odločite se za dopust, oddih, zdravljenje
v DOBRNI

V zdravilišču Dobrna uspešno zdravimo ginekološka, ortopedska, revmatična, nevrolška obolenja, idr.

V novem hotelu visoke B kategorije je pacientom in drugim gostom na voljo: kozmetična nega, savna, solarij, veliki termalni bazen, avtomatsko kegljišče, trim kabinet in posebni prostori za seminarje in predavanja.

ARCOMURKA

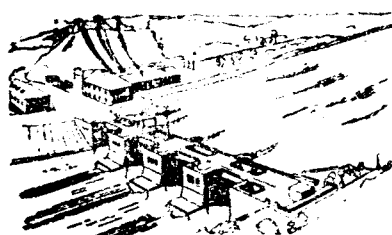
napredek
domžale

trgovsko gostinska DO

NAPREDEK

o.sub.o. domžale

PRIPOROČAMO OBISK V SVOJIH TRGOVSKIH IN GOSTINSKIH ENOTAH

Elektrarna Dravograd

DRAVOGRAD

Proizvaja električno energijo

KLEMOS

INDUSTRIJA METALNIH IZDELKOV

LENART V SLOV. GOR. N. SOL. O. in BO

Z ZDRUŽENIMA TOZD
TOVARNA JEKLENIH KONSTRUKCIJ LENART BO
KLEMOS-KÜSTER LENART BO

Čestita vsem pripadnikom oboroženih sil SFRJ, pripadnikom
teritorialne obrambe, civilne zaštite, borcem in aktivistom ob 22.
decembru - dnevu JLA!

Mariji Ivančičevi
v spomin

Devetdesetletne Ivančičeve matere z Gore pri Sotri ni več med nami, toda ostal bo spomin nanjo in na njeno življenjsko pot, po kateri je do zadnje stopinje hodila trdno in odločno. Že v petdesetih letih svojega stoletja je postala simbol odločnosti in upornosti majhnega naroda na Balkanu.

Na zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju se je dvignila preprosta ženica, kmetica z Gore in spregovorila: »Povem svetu in vsem narodom, da za osvoboditev domovine ni prevelika nobena žrtve. Sinovi in hčere Slovenije! Pojdite z veseljem za klicem svoje domovine. Kaj boste pustili brez maščevanja kri, ki se je po nedolžnem prelila? Ali hočete dopustiti, da nam naši sovražniki, tujci, uničujejo še to, kar nam je hudobni Lah še pustil? Vsi žrtvuemo do popolne svobode svoje moči, da bo naša domovina čista, da ostane čista!«

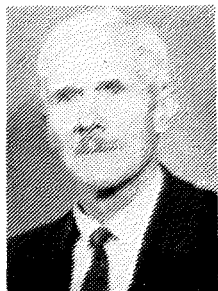

Valentin
Zadnikar-Tonček

Na tržiškem pokopališču smo se poslovili od Valentina Zadnikarja-Tončka, rojenega leta 1903. V partizane je vstopil februarja 1944 kot bорец 9. korpusa Tržaškega vojnega področja. Tam je ostal le malo časa, ker je bil premeščen zaradi naglušnosti v usnjarsko delavnico na Vojškem, kjer je ostal do konca vojne.

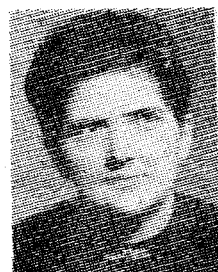
Ivan Borčnik

V starosti 65 let je umrl Ivan Borčnik iz Slatine v Rožni dolini, vojaški vojni invalid iz boja proti Nemcem pri Zagrebu leta 1941. Pokopali smo ga na pokopališču v Smartnem v Rožni dolini.

Peter Lapajne-
Tomaž

V 90. letu starosti smo se decembra na pokopališču v Orehku pri Cerknem poslovili od Tomaža, domačega Abrama v Orehovški grapi. Rodil se je leta 1890 pri Druškovi na Reki. Sedemnajstleten je odšel v Ameriko in se kmalu vrnil razočaran. V prvi svetovni vojni se je bojeval na raznih frontah. Že poleti 1942 se je vključil v NOG. Novembra 1942 je bil sprejet v KPS; bil je tudi prvi partijski sekretar v Orehovški grapi. Po razpadu Italije je v bližini svoje hiše pomagal graditi ciklostilno tehniko. Vsa družina je potem skrbela za prehrano in varnost osebja v tehniko. Januarja 1944 je bil imenovan za člana odbora OF in gospodarske komisije za rajon Bukovo.

Ivana Zakrajšek

Janez! smo te klicale v ravensbrški baraki, koder si nam bila vsem skupaj več kot postrežnica, še več kot mati, bila si tolažnica, ki si edina znala s svojo zaviljivo živahnostjo izvesti spremembe na obrazih. Kot vrtavka si se sukala okrog nas, sama pomoči potrebna, se poskušala nasmejati, toda brž si se spomnila in hitro z dlanjo pokrila še v ljubljanski prisilni delavnici s puškinim kopitom razbita usta. V Janeza smo te prekrstile, ker si imela toliko srca, volje in junaštva, kadar je bila nuja pomagati.

Metod Janc

Jeseni je umrl borec, odlikovan za hrabrost, Metod Janc iz Senična pri Golniku. Od začetka leta 1944 je bil v drugem bataljonu Kokrškega odreda, nato pa dodeljen kot kurir na postajo G 32 na Koroško, kjer je ostal do konca vojne. Kot ranjenec se je zdravil v bolnišnici Kokrškega odreda.

Ivanka Bratina

Meseca novembra je minilo leto dni, ko nas je pretresla vest, da se je iztekla mnogo prežgana življenjska pot nekdanje mladinke, požrtvovalne aktivistke, ljubice in skrbne matere Ivanke Bratina, rojene Lahajnar. Rodila se je leta 1924 v Čepelu pri Cerknem, pokopali so jo v Stari Gori pri Novi Gorici. Že leta 1942 se je vključila v NOB, v katerem je aktivno delovala kot aktivistka OF na Cerklijskem.

Ob obletnici tvoje smrti se te spominjajo tvoji prijatelji, sodelavci, nekdanji aktivisti OF. V nemirnih težkih dneh vojne vihrate nas združevali skupni cilji in skupne naloge ter spletali med nami čudovite, res enkratne vezi nesebičnega tovarštva. Novi čas in nove dolžnosti so nas kasneje popeljale na različna pota življenja. Toda nekje v nas, sredi vsakdanjih misli in skrbi pa je le ostal topli spomin na naše skupno, nad vse plemenito delo. Prav zato nam je zelo hudo vsakokrat, ko odhaja kdo izmed nas.

Ostaja pa spomin nanj in ostaja zavest, da smo mi vsi in tudi Ivanka, vgradili s svojim delom droben kamenček za srečo in svobodo naše domovine.

Ivanka Boh

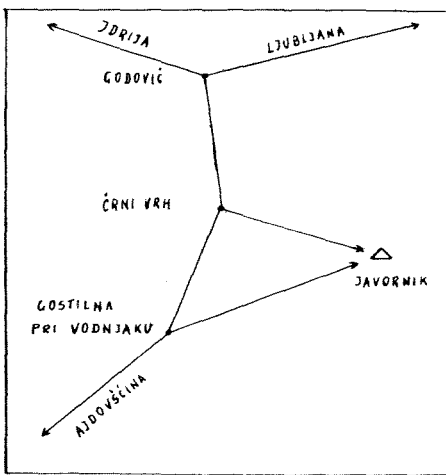
Julija smo se poslovili od aktivistke in skojevke Ivanke Boh. Pokopali smo jo na pokopališču v Grosupljem. Rojena je bila pred 58. leti v Beli Krajini. Za NOG je delala od sredine leta 1942. Zbirala je hrano, obleko in drugi material ter opravljala kurirsko delo. Za svoje delo je imela priznano dvojno dobo od leta 1942. Po vojni je živele v Grosupljem. Veliko je pomagala pri obnovi porušene domovine. Bila je aktivna politična delavka.

Cecilija Štular

Doma je bila iz Loke pri Trzinu. Pokopali smo jo 9. septembra na loškem pokopališču, staro 76 let. Bila je članica VVI po padlem sinu Cirilu. Med NOB je pomagala, kolikor je bilo mogoče.

Spominski pohod na Javornik

Planinsko društvo in občinski odbor ZB Idrija obveščata pohodnike 2. spominskega pohoda na Javornik, da bo dostop mogoč z dveh strani, to je iz Črne vrha in od gostilne »Pri vodnjaku« nad Črnim vrhom oziroma Colom. Tu bodo pohodniki dobili kontrolne knjižice. Tisti, ki so se udeležili prvega pohoda, lani v decembru,

morajo prinesiti s seboj kontrolni kartonček. Le tako bodo lahko prejeli bronasto značko za dva pohoda. Pohodniki bodo lahko dobili kontrolne knjižice tudi pri planinski koči na Javorniku, kjer bo tudi kontrolni žig.

Ob 11. uri bo ob spomeniku na Javorniku slovesnost v spomin 47. padlim borcev Gradnikove brigade. Pohodniki bodo v koči na Javorniku dobili brezplačno skodelico čaja.

Organizatorja pohoda vabita na spominski pohod vse, ki so sposobni poldrugo uro hoje do koč na Javorniku. Še posebno vabita mladino, ki naj tudi s tem pohodom prispeva k nadaljevanju tradicij NOB.

Vabilo na pohode

V okviru meddruštvenega odbora planinskih društev Savinjska je bilo dokončno dogovorjeno, da se v letu 1981 organizira več pohodov po poteh NOV. Dogovorjeno je, da bo organiziran 4. januarja 1981 pohod PO POTEH 1. POHOR-SKEGA BATALJONA Osankarica - Rogla.

Zbor ob 7. uri zjutraj v Oplotnici. Skupen odhod z avtobusi na Osankarico, od tu peš na Roglo, kjer pohodnike čaka spominska značka.

4. aprila 1981 Pohod Dobrovlje - območje Spodnje Savinjske doline

26. aprila 1981 Pohod na Paški Kozjak - območje Šaleške doline

17. maja 1981 Tradicionalni pohod POHOD K BOLNICI CELJE - TRANIK - območje Zgoranje Savinjske doline

14. junija 1981 - pohod po poteh celjske čete - območje celjske kotline.

V jeseni bodo planinska društva Spodnje Savinjske doline organizirala še pohode po poteh NOV v okviru akcije, da se s pohodi obišče vse spomenike v Savinjski dolini - posebna legitimacija, posebne značke.

Do sedaj organizirana že dva pohoda na Dobrovlje, na Igrišče, tretji bo zopet na območju Dobrovlje (4. 4. 1981) in četrti verjetno v okolico Tabora, tiskarna Cankar, Smiglova zidavnica itd. Skratka precej obsežen načrt, ki bo gotovo uresničen.

krka, tovarna zdravil n. sol. o.
pharmaceutical and chemical works

novi mesto
jugoslavija

Obvestila

V kasarni Staneta Žagarja v Kranju, ki nadaljuje tradicije Prešernove brigade, bo proslava dneva armade v ponedeljek, 22. decembra 1980, ob 9.30. Enota JLA iz kasarne Staneta Žagarja iz Kranja vabi na proslavo tudi vse nekdanje borce Prešernove brigade.

Komemoracija v počastitev spomina na stréljanje zajetih ranjenih borcev 3. bataljona Prešernove brigade bo na Svetju pri Medvodah v torek, 30. decembra, ob 17.30. Na komemoracijo so povabljeni tudi vsi nekdanji borci Prešernove brigade.

Fotografija z vprašajem

Skupinska slika političnopropropagandnega oddelka je nastala jeseni, oktobra ali novembra 1944. Prosimo, če lahko kdo navede dan nastanka fotografije. Ali je nastala pred odhodom na nogometno tekmo med 4. operativno cono in 14. divizijo v Zgornji Savinjski dolini ali pred odhodom na miting? Katera je tovaršica skrajno desno na fotografiji?

Prvi z leve je Janez Perovšek-Pelko, ob njem stojita Majda Horvat-Mišica in Mila Martinčič, na voz se vzpenja Marička Tretjak, levo na vozu ob Marički je France Kosmač in ostala kulturna prosveta iz Trbovelj.

Podatke zbira odbor CT. Z. K. S. Pišite na naslov Marička Tretjak, Vrbanska 18/a, Maribor ali na naslov Mila Martinčič, Vreskovo 22, Trbovlje.

Po svobodnih partizanskih smučinah

Med priljubljene - in vse množičnejše - oblike ohranjanja partizanskega in revolucionarnega izročila sodijo tudi partizanski teki na smučeh, ki iz leta v leto privabljajo na bele poti vse več mladih z ramo ob rami z nekdanjimi borci. Združiti prijetno s koristnim ni le fraza, izkušnje kažejo, da so smučarski teki tista oblika, ki jo moramo vse bolj razvijati.

S takšno naravnostjo so organizatorji letošnjih tekaških smučarskih prireditev, pa tudi tistih prihodnjega leta, sestavljali koledar, ki bo, milo rečeno, zelo natrpan.

Osemindvajsetega decembra bodo tekači startali v Črni vrhu nad Idrijo po poteh Devetega korpusa na znanem, tokrat šestem Trnovskem maratonu. Sodelovala bo tudi ekipa TV-15, ki jo sestavljajo nekdanji borci.

Nekoliko prej, enadvajsetega decembra, se bodo mnogi prijatelji tega zdravega športa in narave zbrali tudi na vse bolj priljubljenih bloških tekih.

Kdor bo zamudil obe prireditvi, nikakor ne bo zamudil drugih možnosti. Že v prvih dneh novega leta, natančneje, četrtega januarja, se bodo v sveže smučine zagrizli v Cerkliju, na drugem cerkljanskem teku. Desetega januarja bo znana tekaška prireditev Po poteh partizanske Jelovice z začetkom v partizanskih Dražgošah. Sedem dni pozneje se bodo v Cerknem srečali borci, le dan pozneje, osemnajsetega januarja, pa je v koledarju zapisana prireditev Po poteh Kokrškega odreda v Dupljah na Gorenjskem.

Stiriindvajsetega januarja je na vrsti prvenstvo Dolenjske v smučarskih tekih v Občini pri Dolenjskih Toplicah, zanimivo tudi zaradi tega, ker bo na njem nastopila posebna borčevska ekipa, s čimer pa seveda ni rečeno, da ne bodo borci tekmovali ali sodelovali tudi drugod.

Smučarski zagnanosti se petindvajsetega januarja pridružujejo tudi Korošci. Odpravili se bodo po poteh legendarne Stirinajste udarne divizije. Slednjič je prvega februarja na vrsti Bloški tek 81 in sedem dni zatem še sedmi trnovski maraton.

Na nekaterih tekih bodo sodelovali tudi borci, člani ekipe našega časopisa, ki bodo nastopali na tekmovanjih v sezoni 1980/81.

Na smučinah bomo torej srečali Gregorja Klančnika iz Ljubljane, Karola Jelenca iz Dražgoš, Dušana Feldina iz Kranja, Lovra Korošca iz Ljubljane, Janeza Pavčiča, tudi iz Ljubljane, Jožeta Knifca iz Jesenice, Ivana Štularja-Cira iz Podnarta, Otona Medveša iz Kobarida, Miloša Bašina iz Ljubljane, inž. Lojzeta Vodopivca iz Ljubljane ter Alojza Ravnika, Vincenca Rupnika iz Zadloga in Edvarda Piliha-Crneza iz Sentvid-Ljubljane pa Franca Vojvodo iz Bohinjske Bistrice in njegovega sovaščana ter soimejnika Janka pa Jožeta Zvana, Jožeta Oblaka-Simeta iz Idrije in Jožeta Semrova iz Hotedršice, Jožeta Simčiča-Jelena iz Ljubljane, Staneta Erijava, prav tako iz Ljubljane, Vlada Grdadolnika iz Brda, Miloša Rutarja in Borisa Kobala ter Jožeta Šviglja iz Ljubljane in Matevža Kordeža iz Kropa in Janeza Rojnika iz Slovenj Gradca.

Narodni heroj Cveto Močnik-Florjan, diplomirani pravnik iz Ljubljane, je bil vsestranski športnik. V Ljubljani in na Bledu je plaval in igral vaterpolo, na Pokljuki in Krvavcu je planinaril in smučal, po Sloveniji je kolesaril, najbolj pa so ga privabljal nevarne savske brzice, ki jih je premagoval v kajaku. Bil je član akademske in državne reprezentance v kajaku in smučarskih tekih.

Ob napadu na Jugoslavijo je bil med prostovoljci, že jeseni istega leta je odšel med partizane. Šestindvajsetega aprila 1943, ko se je na čelu borcev Gradnikove brigade na Golobarju prebijal iz obroča italijanskih alpincev, je v jurišu omahnil v smrt.

Za izredne uspehe v političnopartijskem delu, vodenju partizanskih enot in junaštvu je bil posmrtno z ukazom maršala Josipa Broza-Tita leta 1953 proglašen za narodnega heroja.

Miloš Rutar

5

Zadnji juriš komisarja Florjana

Zaradi aktivnosti partizanov so se Italijani konec aprila 1942 iz občinskega mesta Draga umaknili v utrjeno garnizijo Čabar. Mesto Draga z okolico so zasedli partizani Zidanškovega bataljona. Italijanski zakoni so bili razveljavljeni, ustanovili so narodni odbor, mobilizirali gasilce v narodno zaščito, razdelili hrano in oblačila med ljudi, v gozdu pa uredili tajna skladišča; tako kot bi danes po toliko letih v bodoči vojni delovala teritorialna partizanska enota na okupiranem ozemlju, v zaledju sovražnika.

Poleti 1942 sta bila na čelu Kočevskega odreda postavljena za komandanta Jože Klanjšek-Vasja, za komisarja pa Florjan. Šerčerjeva brigada pa je bila ustanovljena oktobra 1942 na Mokrcu. Milan Guček v knjigi Šerčerjeva brigada piše o ustanovitvi: »Tedenj namestnik komandanta glavnega poveljstva partizanskih enot dr. Aleš Bebler-Primož in komisar glavnega poveljstva Ivan Maček-Matija sta oktobra 1942 v taborišču Krimskega odreda na Mokrcu, v neposredni bližini Ljubljane, podpisala odlok o formiranju Šerčerjeve brigade. Za komandanta je bil postavljen Bojan Polak-Stjenka, za namestnika Jože Klanjšek-Vasja, za političnega komisarja Janez Hribar-Tone, za sekretarja brigadnega agitropa in brigadnega partijskega biroja pa je bil postavljen Cveto Močnik-Florjan. Zanimivo je bilo družbeno poreklo štaba: Stjenka in Florjan sta bila iz mesta, intelektualca in znana športnika, Tone je bil kmečki sin, bister trmast in vztrajen, Vasja pa kovinar z zdravim razumom in prirojeno vojaško spretnostjo.«

Konec leta 1942 se je na Notranjskem razbohotila bela garda. Florjan je kot odgovoren političnopartijski delavec v vojski decembra pisno poročal glavnemu poveljstvu o položaju na Notranjskem: »...Razpoloženje ljudstva se lahko označi za dobro. Ljudje po vaseh so sprva prestrašeni in nezaupljivi, pa se počasi omeščajo in postanejo pozorni...Upamo, da bomo še dolgo ostali v vaseh, da bo morala prebivalstva rastle, posebno pa, če bomo belo gardo in okupatorja neprestano bili...« Vsi prvi člani štaba Šerčerjeve brigade so bili leta 1953 proglašeni za narodne heroje.

Janez Hribar in Jože Klanjšek sta po vojni umrla, Bojan Polak-Stjenka je general v pokoju in vsa leta po vojni dejaven in uspešen športni in politični delavec. Cveto Močnik-Florjan, priljubljeni, vedri, zavedni in politično razgledani partizanski voditelj pa je junaško padel na Primorskem.

Z enoletno hčerko k partizanom

Pogovarjali smo se z bivšo ženo Cveta Močnika, udeleženko NOB, profesor dr. Zoro Konjajev, najmlajšo članico znanega partizanskega kvarteta sester Stritar – Bogdana, Zdenka, Nada in Zora.

Kot študentka 1. letnika medicine se je Zora kot skojevka že leta 1941 aktivno vključila v delo študentske mladine. Skupino je vodil Dušan Pirjevec – Ahac, ki je bil sekretar biroja KP na univerzi. V tej skupini so bili medicinci: Sonja Gomzi, Jože Marinček, Jože Kenda, Slavko Robič, Nada Starkl in Zora Stritar. Zvezo z zdravniškim matičnim odborom OF je vzdrževal medicinec Saša Luzar. Zbirali so hrano in obleko, nosili hrano v zapore, zbirali rjuhe za prikrivanje partizanov, prek zdravnikov in sester pa so lažje prišli do zdravil in sanitetnega materiala, ki so ga zbirali v posebnih bunkerjih. Zapisali smo nekatere utrinke življenjske poti tovarišice Zore Konjajev:

»S Cvetom v začetku nisva vedela, da sva oba povezana in aktivna v organizaciji OF, vsak po svoji liniji. Že v septembru 1941 je odšel k partizanom, v novembru pa se je v visokem snegu vrnil v Ljubljano in bil z Dakijem skrit pri nas. Kot ilegalec se je takoj vključil v delo. Dakija so Italijani zaprli, toda kljub mučenju niso izvedeli, koga imajo v rokah, pa so ga izpustili. Sredi decembra se je k partizanom najprej vrnil Daki. S Cvetom smo skromno proslavili novo leto. 1. januarja 1942, v najhujši zimi, pa se je poslovil.

Od moža sem po kurirjih redno dobivala pošto, tako da sem vedela, da je premeščen na Primorsko. Potem pa pisem ni bilo več. Maja 1943 so me zaprli. Ker mi niso nič dokazali, so me čez mesec dni izpustili. O smrti moža nisem bila obveščena.

Po razpadu Italije v prvih dneh oktobra 1943 sem z enoletno hčerko Cveto v naročju odšla k partizanom. Dodelili so me v civilno partizansko bolnišnico OF Kanižarico pri Črnomlju (kjer je danes rudnik) za instrumentarko. Zdravili smo otroke, starce, tifu-sarje, orgnizirana pa je bila tudi porodnišnica. Bilo je tudi več kot 80 pacientov. Pri partizanih sem zvedela o junaški smrti moža Cveta na Primorskem.

Se nadaljuje

Prof. dr. Zora Konjajev, fotografirana v Kaštel-Gomilici pri Splitu maja 1945

Komisar Severnoprimskega odreda Cveto Močnik-Florjan med politično uro (marca 1943)

Darilo ob rojstvu otroka

Naš malček

Zveza prijateljev mladine Slovenije je na pobudo Zveze skupnosti otroškega varstva SR Slovenije pripravila in izdala knjigo Naš malček,

ki jo bodo prejeli starši po rojstvu otroka. Knjiga je izšla v 32.000 izvodih, kolikor se letno rodi otrok v Sloveniji. Njen izid predstavlja pomemben družbenopolitični dogodek, saj je s tem poudarjena družbena skrb za otroka, ki ni le bogastvo očeta in matere, pač pa tudi družbeno bogastvo. Knjiga, ki naj prosvetljuje in pomaga staršem pri negi in vzgoji otroka od rojstva dalje v zdravo socialistično osebnost, je prav gotovo prva stopnica v skrbi za vsestransko zdrave otroke in družine.

»Položaj družine je pri nas drugačen kot v drugih državah. Družina se odpira navzven, oče in mati se vključujeta v OZD in v KS, ter tako zagotavljata prihodnost sebi in svojemu otroku. S knjigo hočemo staršem položiti na srce dejstvo, da je njihov otrok tudi naš, enakovreden, čeprav se je šele rodil. Knjiga ga prikazuje z več plati: psihološke, socialne, zdravstvene, pedagoške in pravne in s tem hoče še poglobiti podružbljanje skrbi za otroka,« je poudaril ob predsta-

vitvi dragocenega dela Naš malček predsednik ZPMS Niko Lukež.

Glavna urednica knjige Milica Bergnt je med drugim dejala: »Ni pomembna samo knjiga, ampak predvsem sama akcija, da jo dobi vsak novorojenček v Sloveniji. Mnoge revnejše občine se še niso odločile, da jo bodo darovale ob tako pomembnem dogodku kot je rojstvo otroka, in vendar pri tem ne bi smeli pomišljati, tudi ne z izgovorom stabilizacije, saj je to med najcenejšimi akcijami, ki naj bi bile v planu posameznih občin. Vsebinska vrednost daleč opravičuje vse stroške. Obenem je to prvo slovensko delo, ki otroka zajema celovito in je pisano iz naših razmer, s poudarkom, da je otrok ne samo stvar matere, ampak tudi očeta.«

Veliko navdušenje navzočih ob predstavitvi knjige je še povečala Vida Rudolfova z Zveze skupnosti otroškega varstva SR Slovenije, ki je pravzaprav dala pobudo za delo te vrste. »V naši družbi, v kateri toliko govorimo o človeku, večkrat ne znamo otopliti človeških vezi,« pravi. »Zato naj bo knjiga topel žarek v družini in v vseh ostalih relacijah naše sociali-

stične družbe. Knjiga Naš malček ni namenjena samo prosvetljevanju, ampak povezovanju ljudi in generacij. Z njo lahko sprožimo nov vidik povezovanja v KS, DO, občini itd., da bi starši imeli občutek varnosti svojega otroka. Na drugi strani pa povečujemo odgovornost nas vseh, da ne moremo biti gluhi za težave otrok iz sosedsstva. Če bo vsakdo opravljal svoje delo z odnosom do prihodnjih rodov, potem bo to največji prispevek k stabilizaciji. Delamo danes za jutri; naš jutri pa so naši otroci.«

Obenem bo knjiga kot plod vseh trenutnih potreb varovanja družine z različnih vidikov dragocen pripomoček strokovnim službam, saj se bodo z njo v globalnih črtah poenotili napotki skrbi za otroka ter sama vzgoja tako v kolektivih kot doma.

Podelitev knjige s priloženo voščilnico, ki jo podpiše predsednik občine, brez formalizma, na kulturnem nivoju, bo vsekakor pomenila slovesen sprejem vsakega novorojenca v našo družbo. Starši pa bodo občutili, da s to družbo lahko delijo srečo in težave.

Živa Drole

NAŠ MALČEK

Nega, vzgoja in razvoj otroka od rojstva do tretjega leta starosti

Nova knjiga

Vse o Titu, vsi od srca

Tako nosi naslov nova knjiga dragocenih pričevanj najmlajših, ki jo je pred kratkim izdala socialistična zveza delovnega ljudstva mesta Ljubljane v 10.000 izvodih. V njej so zbrane najiskrenejše misli, ki so se rodile v srcih ljubljanskih cicibanov, osnovnošolcev ter učencev srednjih in poklicnih šol po smrti njihovega največjega prijatelja in vzornika, tovariša Tita. Delo je odraz tega, kako globoke so brazde Titovih idej na »mladem ljubljanskem polju« in kako boleče je odjeknila smrt, ki je posegla do njihovih najglobljih korenin.

Z. D.

Pohodna brigada 10. SNOUB Ljubljanska na Rašici

Stalna pohodna enota 10. SNOUB Ljubljanska je organizirala pohod po poteh NOB v vas Rašica. To je bil prvi pohod pod vodstvom novega komandanta, tovariša Iva Andriča, ki je pohod kljub kratkemu pripravljalnemu roku ter dokaj slabim pogojem odlično izpeljal.

Brigadirji so se zbrali na avtobusni postaji, od koder so se z avtobusom odpeljali do Črnuč, od tam pa so se potem peš odpravili na Rašico. Kljub lepemu vremenu je bila pot precej težavna, saj sta hojo ovirala sneg in blato. Pohodniki so pot kar hitro prehodili in že ob 11. uri so prišli na Rašico. Po enournem počitku so se zbrali ob spomeniku v vasi, kjer jim je govoril domačin, tovariš Janez Zaletel. Natančno je opisal dogodke med vojno, še posebej pa 20. september leta 1941, ko so Nemci požgali vas, domačine pa izselili.

»Nikoli ne bom pozabil tistega 20. septembra 1941. leta,« je večkrat poudaril tovariš Zaletel ter s tresočo se žuljavo roko pokazal na pot, po kateri so jih tistega dne gnali z doma. Brigadirji so ga nemo gledali ter poslušali, in sicer pa so čutili tesnobo, kakršno lahko človek občuti le v sočutju do soljudi. Kljub mrazu ter vetru so brigadirji mirno stali več kot uro in poslušali tovariša Zaletelela.

Potem so se poslovili z brigadirskim ZDRAVO ter se odpravili proti Črnučam, kjer jih je čakalo kosilo.

Enodneveni pohod bo brigadirjem za vedno ostal v spominu, saj so pred seboj imeli živo sliko strahot in krivic, ki so se dogajale vaščanom Rašice 20. septembra 1941. leta. Žal se pohoda veliko bri-

Pohodna enota 10. SNOUB Ljubljanska na pohodu po poteh NOB v vas Rašica

gadirjev ni udeležilo, kar je plod dokaj slabe organizacije v brigadi. Kje so slabosti, ki tarejo 10. SNOUB Ljubljansko pohodno enoto?

Pohodna enota je do sedaj imela nekaj kar uspešnih pohodov, kljub manjšim težavam.

Tedanjšega komandanta Dušana Šveda so brigadirji premestili na funkcijo pomočnika načelnika, na njegovo mesto pa postavili dolgoletnega aktivnega mladince Iva Andriča. Čutiti je, da predvsem štabu manjka več timskega dela, brez katerega se res ne da delati. Na brigadne sestanke hodi redno samo nekaj brigadirjev. Tudi temu je krivo vodstvo, ker brigadirje o sestankih slabo obvešča ali pa jih sploh ne.

Vsak pohodnik naj bi jemal pohod resneje kot navaden izlet, saj cilj pohodov ni oditi na neko pot zaradi tega, da se nadiha svežega zraka, temveč obujanje spominov naše revolucije. Žal se tega ne zaveda mnogo pohodnikov. Nekateri funkcionarji v brigadi ne opravljajo svojih funkcij dovolj resno. Politkomisar bi moral biti desna roka komandanta ter pred pohodom kakor tudi na pohodu seznanjati o namenu ter cilju pohoda. Le tako bodo pohodniki z zavestjo opravili naloge.

Kaj o vsem tem meni novopostavljeni komandant Ivo Andrič:

»Popolnoma se zavedam, v kakšnem položaju je brigada, zato skušam nekatere stvari popraviti ter spraviti brigado iz težav, ki jo tarejo,«

»Kako mislite, da vam bo to uspelo in kaj mislite spremeniti?«

»Predvsem mislim na disciplino, brez katere tu ne bo šlo. Sklinal bom sestaneke štaba, na katerem bomo podrobno analizirali, kako kdo opravlja svojo funkcijo. Mislim, da bomo tukaj naredili spremembo in neaktivne razrešili funkcij, saj, če hočemo uvesti red, moramo začeti pri vrhu.

Glede sestankov pa mislim uvesti kazenske točke. Kdor bo trikrat izostal brez opravičila, bo izključen iz brigade. Mislim pa, da ima vsak zavest in da do najstrožje kazni ne bo prišlo.

Da bi komandantu Ivu Andriču to uspelo! Sicer pa je že na prvem pohodu dobil zaupanje in podporo vseh brigadirjev 10. SNOUB Ljubljanske.

Marjan Jerman

KRAMLJANJE KRAMLJANJ

Najmlajša armada

Vse od praznika republike dalje se na moji mizi zbirajo ponosne izjave: »Postal sem Titov pionir« ali »Postala sem Titova pionirka«. Prihajajo iz vseh krajev Slovenije, z veliko truda, vloženega v okorne črke prvošolčkov Damira, Mateja, Jana, Julije, Andreje in Metke iz Maribora, pa Janaka, Suzane in Barbare iz Nove Gorice. Nič manj niso ponosna pisma starejših pionirjev Iztoka, Jerice, Martine, Darje in Benjamina iz Vipave, ki obujajo spomine, kako svečano so bili sprejeti v pionirske vrste in kako razburjeno so obljubili spoštovanje in obrambo domovini. Se celo vrsto imen bi lahko nanizala, dragi pionirji, vaših imen, za katerimi se skriva v najslavesnejšem trenutku izrečena pionirska zaobljuba.

Domovina je ponosna na svojo najmlajšo armado, na armado pionirjev. Kar je napisala Nataša Nardin iz Vipave: »V kakršnikoli nevarnosti ne bodo šli v boj samo tisti, ki služijo vojaški rok, ampak mi vsi, pionirji in mladinci, ki želimo svobodo in mir, saj smo vsi armada!« niso samo besede. In danes najlaže dokazujemo to svojo odločnost s tem, da ohranjamo bratstvo naših narodov.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJ

Nastanek naše armade

Nastala je iz nič, iz peščice slabo oboroženih in oblečenih mož. Toda ti ljudje so bili zelo bogati, kajti v srcih so nosili ljubezen do domovine, v njih je žarel ogenj odpora, ker so hoteli srečo in enakopravnost v svobodni deželi. Vojska je rasla v tisoče ljudi in vsi so mislili isto – osvoboditi domovino.

Tovariš Tito je dejal: »Tujega nočemo, svojega ne damo!«. Po teh besedah se bomo vedno ravnali.

METKA LIPOVŽ, 7. a
OŠ Kerenčičevih, Pesnica

Vsa domovina bo praznovala, praznovala bo dan oboroženih sil naše domovine. Letos bo naša armada prvič praznovala brez velikega vrhovnega komandanta tovariša Tita. Z njim na čelu je zrasla v moderno oboroženo JLA, predvsem politično nepremagljivo vojsko. V njej so združeni vsi jugoslovanski narodi in narodnosti, vsi delovni ljudje z Zvezo komunistov na čelu. Vsi moramo biti enotni, vedno in povsod. Tako nas je učil naš tovariš Tito.

LILIJANA POLJANŠEK, 8. a
OŠ Planina, Kranj

Vsi bi branili

Pred petintridesetimi leti se je končala druga svetovna vojna. Štiri leta so se jugoslovanski narodi pogumno borili proti okupatorju. Potrebne so bile mnoge žrtve in boji so Nemcem iztrgali meter za metrom okupiranega ozemlja. Znamo ceniti težko priborjeno svobodo. Če bi nas kdo napadel, bi jo branili. Za obrambo pa je potrebna armada. V Jugoslaviji jo imamo. Sestavljajo jo tudi vsi tisti prebivalci, ki so vključeni v splošni ljudski odpor. Naša armada je dobro opremljena. Imamo sodobno orožje in pogumne vojsake. Pokazali bi, da imamo našo zemljo vsi preveč radi in ne bi dovolili, da bi si jo kdo prisvojil.

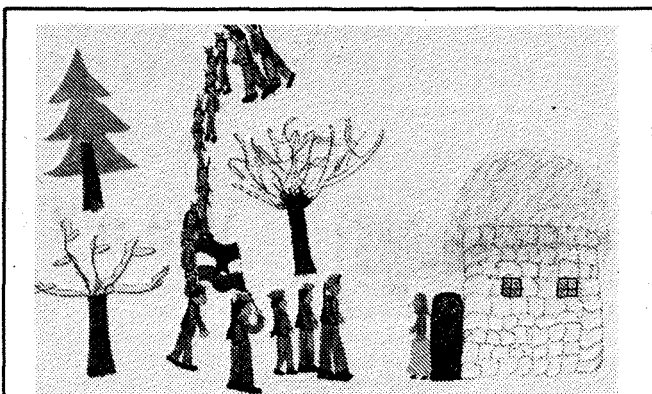
SLAVKO ZIHERL, 6. b
OŠ Sentrupert

Mi vsi smo armada

Armada predstavlja šolo za tisoče mladih. Nudi jim obširno strokovno vojaško znanje in družbeno-politično vzgojo, s katero širi bratstvo in enotnost med jugoslovanskimi narodi. Starešine in vojski niso le ljudje v sivih oblekah, ampak so aktivni družbeni delavci, tudi v krajevnih skupnostih, v katerih živijo. Glavni cilj naše armade pa je obramba neodvisnosti in ozemeljske celovitosti, v okviru katere zagotavlja razvoj družbenega samoupravljanja.

SIMON POPOVIČ, 8. a
Vipava

Sedim ob oknu. Iz daljave slišim strele in pok eksplozije. »Spet imajo vojaki vaje,« si mislim. Vojaki so na vajah, čeprav okoli vogalov zavija burja, ki nosi mraz in snežinke. Učijo se ravnati z orožjem, da ga bodo znali uporabljati pri obrambi domovine. Pomislim na nas, mlade. Čeprav nismo doživeli vojnih grozot, se zavedamo svojih nalog, če bi nam kdo ogrožal mir. Tovariš Tito je imel zaupanje v nas, saj je rad poudarjal, da narodu, ki ima takšno mladino, se ni treba bati prihodnosti. Zato se bomo še bolj trudili izpolnjevati svoje dolžnosti.

Kdo pa so ti mladi fantje, ki korakajo skoz vas...?
MARIJA PERDIH, 4. f; likovni krožek;
OŠ Danile Kumar, Ljubljana

Pok odjekne. Ne mislim več samo na našo armado, ampak na vse vojne na svetu. Tam niso vojaške vaje, tam so spopadi. Mnogo je ljudi, ki se občutijo vojne grozote, lakote, pomanjkanje... Orožje odjeda kruh, s katerim bi lahko nasitili lačna usta. Zakaj denar za oboroževanje, se pri tem sprašujem?

BOJANA RODMAN, 8. a
Vipava

JLA in mladina

Vsaka enota v JLA ima prav posebno nalogo, naj bo v vojni ali miru. Naša JLA se je rodila v najtežjih dneh, to je med NOB. Takrat so se borili za osvoboditev domovine. Med partizani so bili mladi in odrasli ljudje, ki jih je družila ista misel – čimprej zmagati.

Danes ima JLA nalogo, da čuva meje na kopnem, v zraku in v vodi, zato se mora vaditi v teh veščinah. Poleg tega pa sodeluje še pri raznih skupnih akcijah z mladino.

Prav lep primer smo imeli letos v Pesniški dolini, kjer smo videli na njivah in v sadovnjakih pripadnike JLA in mladino, ki so skupaj pomagali pospravljati jesenske pridelke – od sadja do trganja koruze, največ pa puljenja sladkorne pese. S tem so preprečili propadanje pridelkov in pripomogli k stabilizaciji. Na njivah si slišal pesem veselih mladih ljudi, ki so se razlikovali samo po obleki, pri delu pa so bili vsi enaki, saj so želeli, da čimveč naredijo.

Lep primer sloge v delu. Prav tako pa je mladina z JLA tesno povezana tudi na kulturnem področju, saj pripravljajo skupne proslave in razne nastope. Prirejajo tudi zabave.

Tudi mi pionirji več ali manj poznamo našo armado. Obiskujemo karavlo v Šentilju, udeležujemo se skupnega sprejema v JLA in vojaški predstavniki nas včasih obiščejo ter nam pripovedujejo o življenju v JLA.

Tovariš Tito je bil ponosen na našo mladino in dobre vojsake. Zelo rad jih je obiskoval. Vedno nam je govoril, da je v slogi moč, da moramo biti vedno pripravljeni, kakor da bo jutri vojna, delati pa tako dobro, kakor da je nikoli ne bo.

Naša dobro izurjena in oborožena armada bo 22. decembra praznovala praznik brez svojega maršala, vendar bo v njihovi ušesih še vedno zvenel znani glas s pozdravom: »Zdravo, drugovi vojniki!« Praznik bo kljub temu vesel, saj se zavedamo, da nadaljujemo Titovo delo.

IGOR KARNET, 7. a
OŠ Kerenčičevih,
Pesnica

2675 kilogramov mesa za pokojnino

Pred desetimi leti ljudje še niso razmišljali o zdraviliščih

Dokazovati, da so življenjske izkušnje, pridobljene v najranjivi mladoosti, odločilnega pomena za duhovno rast človeka, ni vselej opravičljivo. Življenjski tok je muhast, nepredvidljiv, izkušnje se nalagajo kot plasti, okoliščine še kako spreobrnejo človeka. Nič ni predvidljivo. Človek je občutljiv, »iz takšne smo snovi kot sanje,« je zapisal Shakespeare.

Nekaj pa vendarle ostane, se trdno zasidra v človeka, mogoče povsem nezavedno, otroštvo pušča sledove kot krepka, četudi na videz tanka rdeča nit.

Butolinovi so živeli v mariborskem predmestju. Delavska družina, razrhljana zaradi nenehnega boja za obstanek. Le štiri leta je bilo dano Stanetu živeti z očetom, potem je očetovo vlogo prevzel oči. Začel se je miselni proces, ki se je z leti poglobljajal, dobival močne korenine, drevo je vpijalo sokove zgleda. Stanetov oči je bil revolucionar že davno pred vojno. Zgrabilo ga je že v črnožolti monarhiji, v tistem času ga lahko srečamo med stavkajočimi v nekaj različnih mestih. Bil je delavski zaupnik in po vsaki stavki so Butolinovi dobesedno stradali: takrat je bil oči po nekaj mesecev brez dela.

Vse to je vplivalo na malega Staneta. Ne nazadnje tudi to, da je krušni oče odrinil v partizane. V začetku štiriinštiridesetega je pobegnil iz nemške vojske in se znašel v brigadi, ustanovljeni v Sovjetski zvezi. Nič moškega ni bilo na njem. Otrok s puško tako rekoč. Toda takšnih je bilo takrat mnogo.

Z brigado se je prebijal prek Romunije v Jugoslavijo, v Srem. Ni imel sreče. Marca petinštiridesetega je bil težko ranjen v vasi Lovac. Konec vojne za mladega vojaka, ki ga je na ves glas klicalo življenje. Odšel je v Maribor, domov.

Mladenič je postal mojster v tekstilni tovarni. Sindikalni delavec. Pet let po končani vojni je moral oditi v Slovenj Gradec. Je to hotel? Moral je. To je pomenilo toliko kot, potrebujemo te, ne reci ničesar. Ljudje so se tistokrat pilili čez noč.

Sociala. Da, sociala. Vsakozl so ga zasledovala socialna vprašanja, najosnovnejše vprašanja obstoja. To je treba vedeti, če se spustiš v pogovor s Stanetom Butolinom.

Postal je sekretar slovenjgraške bolnice. Bolnica uživa velik sloves. Koliko tega je treba pripisati Stanetu? Ljudje smo različni, nekateri neradi

odgovarjajo, nezaupljivi so, kakršnokoli hvalo odpravljajo, zadovoljni so z drobtinami. Z delom. Kot Butolin.

Srebrna sivina obroblja obraz, očala sitno polzijo, Butolin si jih nenehno popravlja, govori in bobna s svinčnikom po mizi. Enakomerno, zamolklo.

Slovenj Gradcu srečuje Staneta na uličicah koroškega mesteca. Ne da se ne bi znala pogovarjati kaj drugega, da bi bila suhoparna »neživljenjska možakarja« pa, jima vendarle beseda zaide k borce.

Iz tradicije je zrasedl tudi Pavel. To je njuna stična

vleta s svakom so določili za odhod v Auschwitz, rešila ga je sprememba nemške zakonodaje, odstavke o mladoletnosti. Zaradi sovražne dejavnosti je dobil sedem mesecev zapora v Mariboru. Premesčali so ga sem in tja. Nenadoma je v zraku zahrumelo. Letalski na-

razlika med kmetom in delavcem. Za začetek kar pri starostni dobi: 65 let proti 60 v korist delavca. In vendar kmet ne pozna ne nedelj ne praznikov ne sedemurnega delavnika.

Kaj vse je treba storiti, da je vsaj eden član družine pokojninsko zavarovan?

Pavle ima v trenutku pri roki svinčnik in pisalo drsi po notesu. Za enega zavarovanca mora kmet oddati 119 kubičnih metrov lesa, štirinajst tisoč litrov mleka ali 2675 kilogramov mesa letno, tržnih viškov torej. To ni malo.

Korak naprej: zakaj le ena družinska pokojnina, ko pa vsi delajo in garajo? Še dva: čemu nesorazmerje med cenami naših pridelkov in reprodukcij-skega materiala. Pavle seveda ve za odgovor in ne odlašja z njim. Izenačimo cene, škarije, ki se zapirajo v škodo kmeta proizvajalca in ki jih vihte posredniki, zaprimo. Gradimo dosledno na dohodkovnih odnosih. Navsezadnje je popolnoma vseeno, če gre za kmeta borca ali kmeta nasploh. Časi, ko bo hrana postala suho zlato, niso več daleč.

Pavle zna tenko prisluhniti življenjskemu vrtljaku, dogajanju okoli sebe. Tega se je naučil doma. Pred vojno je družina imela star radijski aparat Blaupunkt. Ko je okoli hiše zahrumelo, so stiskali glave okoli govoreče skrinjice, srkali zlohotne vesti v strahu, da ne potrka na vrata nadčlovek.

Človek, ki je govoril na glas, je bil zapisan pogubi.

Človek, ki dandanes govori na glas, rešuje, pomaga in Pavle se tega zaveda. Nehvaležen bi bil, če bi zanikal ogromen napredek kmetijstva. Saj denar navsezadnje je, le organizirati bi se bilo treba tako, da bi prišel v prave roke. Težišče težav je nemalokrat prav v neustreznosti organiziranosti.

Besede vrejo neustavljivo, Gams hvali in graja in iz vsega tega vstaja nova podoba Koroške. Konji se selijo nazaj v hribovje, pšenica valovi med košeninami, na prisojeh čemijo nove hiše in hlevi, četudi včasih imenitnejši kot domačije. Toda tudi to je posebnost razvoja, ki kdaj pa kdaj zavije s poti. Čez leta bodo zapele v grapah turbine in voda bo poganjala mline, kot nekoč bo...

Vizija novega časa priganja Gamsa in ga razvema in tako slejkoprej ostaja tisti Pavle, ki se je brez pomisleka zmuznil iz mariborskih političnih zaporov domov. Da bi doma ostal.

Na kmetih.

Milenko Strašek

Stane Butolin

Pavle Gams

Privid: takšno je bilo tisto zgrbljeno življenje v predmestju Maribora.

Nekajkrat se vrne k očimu, borcu Zidanškove brigade, možatemu dvainpetdesetletniku, ki se ni bal let. Vrača se v otroštvo. Govori o borčevskih problemih. O zdravju. Denarju, ki ga je vedno premalo. Stabilizacijsko obnašanje še ne pomeni zapreti vrata. Vrata so sicer res odprta, toda bolj kot ne priprta. Tako razmišlja. Želja ni mogoče uresničiti. Zakaj ne? Še pred desetimi leti marsikateri borec ni razmišljal o zdravljenju v zdravilišču, čas je prinesel svoje.

Takrat najbrž nihče ni pomislil na patronažno službo. Danes je to potreba, toda ljudi ni. Tudi borci je vse manj. Ni zdravnikov. Saj, človek je z malim zadovoljen.

Bogastvo za zavarovanje

Vsak po svoje sta se borila Butolin in Gams.

Plečati in visokorasli Pavel iz Starega trga pri

točka. Pavlovi so bili za starojugoslovanske razmere premožni. Starši so premogli mlin, skromnejšo elektrarno in žago ter nekaj gozda. Pavleta so poslali v kmetijsko šolo v Šentjur, brata v šolo za geometre, sestra je spoznavala gospodinske skrivnosti, druga je gospodinjila doma. Bili so napredna družina. Kultura jim je pomenila srečo. Mati je prepevala in igrala v domačem zboru in odru, oče je bil prizadeven zadružnik, predsednik zadružne hranilnice in posojilnice...

Po kapitulaciji Jugoslavije se je pri Gamsovih začelo. Brat, ki je bil starojugoslovanski oficir, je dobil službo v Mariboru. Tjakaj je nosil različna obvestila, pomembna za našo stvar. Ko so Nemci sprejemali ljudi v Kulturbund, so bili posebej opozorjeni na našo družino. Človek se premalo zaveda nevarnosti. Gamsovi so se organizirali prek Franceta iz Slovenj Gradca, ob napadu na Šoštanj pa jih je nekdo izdal. Sredi oktobra so zaprli vso družino, razen sestre. Pa-

pad. Pavle se je znašel, preprosto pobegnil in se z vlakom odpeljal domov. Sedem mesecev se je spremenilo v tri leta, zdaj je bil rešen. Doma se je skrival, se povezal s komandantom koroškega bataljona Modrasom in zbiral obvestila.

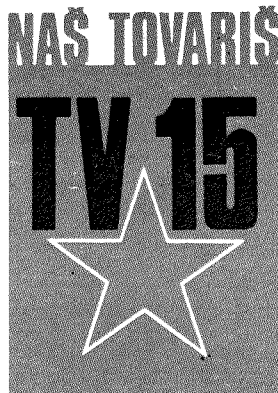
Vojne še ni bilo konec, ko je bil izvoljen za člana občinskega ljudskega odbora Slovenj Gradec. Poverjenik za kmetijstvo in zadružništvo. Tudi agrarna reforma ga ni obšla.

Preveč kmeta je bilo v njem, da bi ostal na občini.

In vendar je kdaj pa kdaj odrinil med tiste zidove. Čas ni bil lahek. Pavle je gnetel krhko stvarino. Se vpraševal in naravnal. Včasih se je s skrbjo oziral med brazde. V gozdove.

Medtem so se stvari spremenile, hrana postaja zlato, Pavle pa še vedno nezaupljivo gleda predse.

Še vedno je jarek med kmetom in njegovo socialno varnostjo, pripoveduje. Nismo uspeli odpraviti nekaterih pomanjkljivosti v zakonu o združevanju kmetov in pokojninskem zavarovanju. Je

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VRESNIK

Odgovorni urednik:
TONE URBAS

Novinarji - uredniki:

ZIVA DROLE - TV-15 za mladino

MILENKO STRAŠEK - reportaža

MILENA STRAJNAR - kultura

BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ - naša organizacija

Lektor-redaktor:
KATJA HVALA

Tehnični urednik:
SINE KOVIČ ml.

Tajnica uredništva:
MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Vodja uprave:
MILAN SENIČAR

Uprava in naročninski oddelki:
Miklošičeva 28/I p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Letna naročnina 240 din, za inozemstvo 260 din, posamezna številka v prosti prodaji 5 din

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljnega davka od prometa proizvodov

Korekture in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35